
**Збірник матеріалів XXXVII
Всеукраїнської студентської
науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення
студентів – будівельно-
архітектурної галузі України»**

21–22 квітня 2011 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської
студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів –
будівельно-архітектурної галузі України»**

**21–22 квітня 2011 року
Макіївка**

Макіївка 2011

УДК 624(06)

*Друкується за рішенням Вченої ради Донбаської національної
академії будівництва і архітектури
Протокол №8 от 26.04.2011 року*

Редакційна колегія:

Горохов Є. В., д. т. н., професор (головний редактор);
Мущанов В. П., д. т. н., професор (відповідальний редактор);
Рожков В. С., к. т. н., доцент (технічний редактор випуску);
Братчун В. І., д. т. н., проф.;
Югов А. М., д. т. н. проф.;
Лук'янов О. В., д. т. н. проф.;
Бенаї Х. А., д. а., проф.;
Бумага О. Д., к. т. н., доц.;
Яркова Н. І., к. е. н. доц.

© Донбаська національна академія
будівництва і архітектури, 2011

ISBN: 978-617-599-009-4

УДК 711+719

Н. В. ШОЛУХ, М. А. МАЛЕНКО

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

УРБОЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКУЮ СРЕДУ ПРОМЫШЛЕННОГО ГОРОДА

Статья посвящена анализу современного состояния проблемы сохранения и восстановления культурно-исторической среды в промышленных городах Донбасса и возможным методам решения. Сформулирована актуальность проблемы регенерации культурно-исторического наследия, выявлена ее связь с важными социальными и научными задачами. В статье рассмотрены основные направления в области регенерации культурно-исторической среды городов, сложившиеся в зарубежной архитектурной практике. Определены возможные методы восстановления и сохранения культурно-исторического наследия в отечественных городах промышленного типа.

урбоэкология, промышленный город, культурно-историческая среда, дисперсность планировочной структуры, регенерация

Постановка проблемы, ее связь с важными социальными и научными задачами. В процессе исторического развития человеческого общества города становились основной средой жизнедеятельности людей. Общая тенденция развития современных городов – прогрессирующее ухудшение в них условий жизни, вызванное нарастающим техногенным и антропогенным загрязнением окружающей среды.

Наиболее тяжелое положение складывается в крупных промышленных городах и их агломерациях, характеризующихся большой концентрацией предприятий тяжелой индустрии. Исключением не стал и Донбасский регион, который, начиная со второй половины XX века, в эпоху индустриализма, был особенно подвержен интенсивному антропогенному воздействию, связанному с ускоренным освоением территорий и бурным развитием отраслей горнодобывающей и металлургической промышленности. Здесь сосредоточено огромное количество терриконов, несколько тысяч крупных промышленных предприятий, производственно-промышленных объединений [4]. Неблагоприятные урбоэкологические процессы в таких городах отрицательным образом сказываются не только на условиях проживания в них людей, но также и на имеющихся в них объектах культурного наследия (особенно тех, которые находятся смежно с предприятиями или непосредственно в пределах их санитарно-защитных зон) [3].

Особенно остро проблема утраты объектов культурного наследия стоит в промышленных городах Донбасса, где еще пока сохранилось достаточно много уникальных промышленных и гражданских объектов, являющихся памятниками архитектуры и градостроительства [5]. Однако под влиянием антропогенных и техногенных воздействий многие из таких объектов находятся на грани разрушения.

Анализ последних достижений и публикаций по теме исследования. При исследовании этой проблемы и непосредственно при подготовке материалов данной статьи нами были проанализированы следующие работы: «Градостроительные поиски на Украине в 20–30-х гг.» (Алешин В. Э.); «Архитектура советской Украины» (Дажно В. П., Килессо С. К.); «Особенности градостроительного развития Донбасса в период с 1917 по 1941 г.» (автореферат Вергелес А. В.) и др. Имеющаяся на данный момент в этой части литература можно считать лишь частичным решением проблемы.

Цель исследования. Основной целью данной публикации является обзор основных урбоэкологических процессов, вызванных развитием крупных промышленных предприятий, влияние этих процессов на культурно-историческую среду городов промышленного типа.

Примеры восстановления и сохранения культурно-исторической среды промышленных городов в зарубежной практике. Учитывая имеющийся довольно интересный зарубежный опыт решения проблемы, предлагается рассмотреть приемы и подходы, использованные в данной области, в

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

таких странах, как Великобритания и Германия [1]. Например, в странах Европы регенерация и последующее использование культурного и исторического наследия все чаще рассматриваются как движущая сила развития исторических городов в целом. Ранее решение проблемы восстановления и охраны архитектурного наследия памятников основывалась на том, что государство занималось охраной лишь отдельных памятников [2]. Наиболее успешно используется регенерация районов рядовой исторической жилой и промышленной застройки, которая сама по себе не является памятником и самостоятельной культурной и исторической ценности не имеет [2]. Нами предлагается сфокусировать внимание именно на зарубежной практике. В частности, можно упомянуть реализованный в Бирмингеме проект регенерации Квартала Ювелиров, проекты регенерации доков и пакаузов в Лондоне и Гамбурге, реализованный в Руре проект индустриального парка Эмшер на месте закрытых угольных шахт и многие другие. В Германии, например, на месте бывших промышленных ареалов и портовых территорий реки Шпрее в г. Берлине были возведены жилые районы, на берегах озера Шпандау возник новый жилой район, занимающий площадь в 130 га [5]. В XX веке в Западной Европе существовал один из крупнейших угольных бассейнов Рурской области в Германии. После заката угольной промышленности в настоящее время там находятся музеи, театры, культурные центры, памятники промышленности [5].

Современное состояние проблемы в промышленных городах Донбасса и возможные пути и методы решения. Донбасс является крупным промышленным регионом Украины, в котором насчитывается несколько тысяч крупных промышленных предприятий. Историческое развитие промышленных городов Донбасса сложилось таким образом, что жилая застройка формировалась по мере расширения крупных производственных комплексов. Кварталы исторических центров промышленных городов характеризуются группировкой объектов культурного наследия вокруг отдельных (как правило, наиболее мощных) промышленных предприятий, чаще всего угольных шахт, металлургических и коксохимических предприятий [4]. Как правило, планировочно-пространственная структура промышленных комплексов не сформирована в определенную систему и они хаотично размещены в городской ткани [4]. Особенно это характерно для промышленных городов Донбасского региона, где сосредоточено большое количество предприятий угледобывающей промышленности. Большое количество объектов культурно-исторического наследия, как отдельные памятники архитектуры, так и рядовая жилая застройка, сосредоточены в санитарно-защитных зонах производственных комплексов [4].

Выводы. На основе ранее выполненных теоретических и исторических архитектурных исследований могут быть сделаны следующие выводы:

- основными предпосылками и факторами, обуславливающими проблему регенерации среды следует считать: техногенные, урбозоологические, преимущественно связанные с непрекращающимся усиливающимся техногенным загрязнением окружающей среды;
- высокая степень концентрации и дисперсность размещения промышленных предприятий в структуре города, что, в свою очередь, обуславливает разсосредоточение имеющихся объектов наследия, многие из которых находятся в санитарно-защитных зонах этих предприятий;
- слабая степень изученности проблемы в отечественной теории и практике и как следствие – отсутствие нормативно-методической и проектной базы.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алешин, В. Э. Градостроительные поиски на Украине в 1920 – нач.1930-х гг. [Текст] / В. Э. Алешин // Строительство и архитектура. – 1985. – № 10. – С. 24–27.
2. Вергелес, А. В. Особенности градостроительного развития Донбасса в период с 1917 по 1941 годы [Текст] : автореф. дис. ... канд. архитектуры / Вергелес А. В. ; Московский архитектурный институт. – М., 1991. – 24 с.
3. Зубков, Р. М. Экологические проблемы донецко-макеевской промышленно-городской агломерации [Текст] / Р. М. Зубков, А. Л. Редько // Вісник Донбаської держ. академії будівництва і архітектури : зб. наук. праць / М-во освіти України, ДонДАБА. – Макіївка, 1999. – Вип. 99–4(18) : Матеріали 25 науково-технічної конференції студентів. – С. 78.
4. Килессо, С. К. Донецк. Архитектурно-исторический очерк [Текст] / С. К. Килессо, В. П. Кишкань, В. Ф. Петренко. – К. : Будівельник, 1982. – 152 с.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

5. Лукьянов, В. И. Промышленные районы городов (основы планировки и застройки) [Текст] / В. И. Лукьянов. – М. : Стройиздат, 1972. – 134 с.

Получено 01.03.2011

Н. В. ШОЛУХ, М. А. МАЛЕНКО

**УРБОЕКОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ
ПРОМИСЛОВОГО МІСТА**

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

Стаття присвячена аналізу сучасного стану проблеми збереження та відновлення культурно-історичного середовища в промислових містах Донбасу і можливим методом рішення. Сформульовано актуальність проблеми регенерації культурно-історичної спадщини, виявлено її зв'язок з важливими соціальними та науковими завданнями. У статті розглянуті основні напрямки у сфері регенерації культурно-історичного середовища міст, що склалися в зарубіжній архітектурній практиці. Визначено можливі методи відновлення та збереження культурно-історичної спадщини у вітчизняних містах промислового типу.

урбоекологія, промислове місто, культурно-історичне середовище, дисперсність планувальної структури, регенерація

NICOLAY SHOLUKH, MARINA MALENKO

**URBOEKOLOGICAL PROCESSES AND THEIR IMPACT ON CULTURAL AND HISTORICAL
ENVIRONMENT OF THE INDUSTRIAL CITY**

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

The paper deals with the current state of preservation and restoration of cultural and historical environment in the industrial cities of the Donbas and possible solutions. The urgency of the problem of regeneration of historical and cultural heritage, its association with important social and scientific problems are formulated. The main trends in the field of regeneration cultural and historical environment of the cities established in the foreign architectural practice are reveals in the paper. The possible methods of restoration and preservation of cultural and historical heritage in the industrial cities of the region are defined.

urboecology, an industrial city, the cultural and historical environment, the dispersion of the planning structure, regeneration

УДК 69.004.2: 368.022

М. В. АННЕНКОВА, М. О. ЧЕРНЕНКО

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

ОБ ОХРАНЕ ТРУДА ПРОВОДНИКА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА

В данной статье автор пытается провести обзор основных положений в правилах техники безопасности проводника пассажирского вагона. Понимание и соблюдение данных правил безопасности поможет обеспечить не только личную безопасность проводника, но и безопасность пассажиров. Данная тема на сегодня является особенно актуальной в связи с возрастающим спросом на использование железнодорожного транспорта. Тема слишком обширна, чтобы раскрыть ее в одной статье, и данная работа может послужить толчком для более серьезного исследования.

техника безопасности, железнодорожный транспорт, электрооборудование, инструктаж, специальные требования

Введение. Железнодорожный транспорт является зоной повышенной опасности, поэтому соблюдение правил и требований техники безопасности – важная обязанность каждого работника транспорта, и особенно проводников, которые должны обеспечивать не только личную безопасность, но и безопасность пассажиров. Проводник должен знать правила техники безопасности при обслуживании пассажирских вагонов и в установленном порядке проходить проверку знаний по технике безопасности [1].

С проводником проводятся следующие виды инструктажа:

- 1) вводный инструктаж – при поступлении на работу после обучения или до начала производственной практики. При вводном инструктаже его знакомят с общими положениями по охране труда, с условиями работы и с правилами трудового распорядка;
- 2) первичный инструктаж – изучение конкретных требований и правил безопасности при работе на конкретном оборудовании, при выполнении конкретного технологического процесса;
- 3) повторный инструктаж – повторение требований правил техники безопасности и производственной санитарии, ознакомление с введенными в действие новыми или переработанными правилами, с приказами и указаниями по охране труда, а также со всеми изменениями производственных условий;
- 4) внеочередной инструктаж – проводится при выявлении нарушений правил техники безопасности, а также в случае производственной травмы.

Результаты проверки знаний и проводимые инструктажи отмечаются в специальных журналах регистрации инструктажа или в личной карточке инструктируемого, в которых, если это установлено инструкцией, проводник обязан расписаться.

Основной материал. В процессе работы проводник должен соблюдать требования техники безопасности на путях, эксплуатации вагона, обслуживания электрооборудования, пожарной безопасности и правила личной гигиены [2].

Работники поездной бригады и проводники вагонов, направляющиеся в рейс, обязаны в резерве проводников получить сведения о местонахождении вагона и о пути безопасного следования к нему. Места стоянки вагонов регламентируются технико-распорядительным актом (ТРА) станции. Специально установленные маршруты для прохода по данной станции являются наиболее безопасными и имеют специальные указатели.

Запрещается садиться в поезд после начала движения, а также выходить из вагона до полной остановки поезда. В пути следования проводник не должен открывать боковые тамбурные двери, так как при сильных толчках, особенно при прохождении поворотных участков пути и при движении по стрелкам, проводник может выпасть из вагона. Необходимо следить за наличием и исправностью переходных площадок между вагонами.

При движении вагона для предотвращения выхода откидной ступени подножки за габарит подвижного состава должно быть обеспечено ее вертикальное положение при зафиксированной в закрытом положении

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

откидной площадке регулировкой длины тяги. Запрещается движение вагона с поднятыми откидными площадками подножек [3].

Максимальное значение тока в системах вагонов может достигать 225 А. Но даже при поражении током 0,05 А возможны серьезные последствия в виде ожогов, поражения тканей, сильного сокращения мышц и т. д. Ток 0,1 А при условно принятом сопротивлении тела человека 1 000 Ом создает электрический удар, который вызывает фибрилляцию сердца – судорожные неритмичные сокращения сердца. Такой ток называется пороговым фибрилляционным током и считается смертельно опасным.

Все работники, обслуживающие вагоны с электрическим и комбинированным отоплением, должны пройти обучение, сдать установленные экзамены и получить квалификационное удостоверение на право работы с электрическим и комбинированным отоплением напряжением 300 или 380 В. В соответствии с действующими Правилами устройства электроустановок (ПУЭ) и Межотраслевыми правилами по охране труда (правилами безопасности при эксплуатации электроустановок) начальники поездов и поездные электромеханики должны иметь квалификационную группу по обслуживанию электроустановок не ниже четвертой, а проводники – первой [4].

Соблюдение правил личной гигиены проводником вагона играет важную роль в сохранении здоровья как его самого, так и обслуживаемых им пассажиров. Мероприятия общесанитарного характера имеют большое значение для предупреждения возникновения и распространения инфекционных заболеваний среди населения, в том числе пассажиров. В течение всего рейса проводник обязан постоянно следить за чистотой своих рук, мыть их с мылом и щеткой, особенно после посещения туалета, уборки пассажирских помещений вагона, коридоров и туалетов, а также перед раздачей чая пассажирам и мытьем чайной посуды. Мытье рук таким способом почти полностью освобождает кожу рук от микробов, в том числе от болезнетворных. Все проводники пассажирских вагонов обеспечиваются санитарной одеждой и спецодеждой, назначение которой – предупреждать возникновение и распространение инфекционных заболеваний кишечной группы [5].

Должны строго соблюдаться требования пожарной безопасности в железнодорожных вагонах, оснащенных большим количеством электрических приборов, поскольку наличие большого количества людей в сравнительно ограниченном пространстве затрудняет их быструю эвакуацию. Пассажирские вагоны оборудуются автоматическими установками пожарной сигнализации, способными обнаруживать пожар и оповещать о его возникновении на стадии загорания в контролируемых помещениях вагона. Установка пожарной сигнализации (УПС) должна реагировать на тепловые и дымовые признаки. Все пассажирские поезда должны быть обеспечены комплектом исправных средств пожаротушения. В пассажирских, багажных, почтовых, почтово-багажных вагонах применяются огнетушители: ручные углекислотные ОУ-3 или ОУ-6; ручные порошковые ОПУ-5 или ОПУ-10; ручные воздушно-пенные ОВП-5 или химические воздушно-пенные ОХВП-10; водные мелкодисперсные ОВМ-5 или ОВМ-10. Огнетушители укрепляются на специальных кронштейнах в установленных местах [6].

Вывод: На сегодняшний день профессия проводника пассажирского вагона остается все также востребованной в связи с неугасающим интересом к железнодорожным перевозкам. Проводник является представителем железнодорожного транспорта, который непосредственно соприкасается с пассажирами и обеспечивает их право совершать поездку с необходимым уровнем удобств и услуг, отвечает за их безопасность, проводит санитарно-гигиеническую подготовку вагона, эксплуатирует технические устройства вагона: отопление, вентиляцию, водоснабжение, электроснабжение. Именно поэтому проводнику пассажирского вагона необходимо знать и соблюдать все правила и требования техники безопасности во избежание травматизма и человеческих жертв.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Инструкция проводнику пассажирского вагона [Текст] / М-во путей сообщения Российской Федерации. – М. : Транспорт, 1998. – 23 с.
2. Соловейчик, М. З. Организация пассажирских перевозок [Текст] / М. З. Соловейчик, Т. А. Сотников. – М. : Транспорт, 1983. – 223 с.
3. Матвеев, В. И. Пособие проводнику пассажирских вагонов [Текст] / В. И. Матвеев, Ю. М. Калымулин, Л. Г. Дремин. – М. : Транспорт, 1983. – 255 с.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

4. Егоров, В. П. Эксплуатация электрооборудования пассажирских вагонов [Текст] / В. П. Егоров. – М. : Транспорт, 1980. – 296 с.
5. Косарев, И. Н. Гигиеническая подготовка проводника [Текст] / И. Н. Косарев, В. В. Красовский, В. С. Фролов. – М. : Транспорт, 1977. – 26 с.
6. Хацкевич, М. Н. Инструкция по обеспечению пожарной безопасности в вагонах пассажирских поездов [Текст] / М. Н. Хацкевич. – М. : Транспорт, 1986. – 47 с.

Получено 04.03.2011

М. В. АННЕНКОВА, М. О. ЧЕРНЕНКО

ОХОРОНА ПРАЦІ ПРОВІДНИКА ПАСАЖИРСЬКОГО ВАГОНА

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

У цій статті автор намагається провести огляд основних положень у правилах техніки безпеки провідника пасажирського вагона. Розуміння і дотримання цих правил безпеки допоможе забезпечити не лише особисту безпеку провідника, але й безпеку пасажирів. Дана тема на сьогодні є особливо актуальною в зв'язку зі зростаючим попитом на використання залізничного транспорту. Тема занадто велика, щоб розкрити її в одній статті, і дана робота може послужити поштовхом для більш серйозного дослідження.

техніка безпеки, залізничний транспорт, електрообладнання, інструктаж, спеціальні вимоги

MARY ANNENKOVA, MARY CHERNENKO

SAFETY CONDUCTOR PASSENGER TRAINS

Donbas National Academy of Engineering and Architecture

In this article, the author tries to review key provisions in the rules of safety conductor of passenger car. Understanding and compliance with these safety rules will help ensure not only to personal safety guide, and passenger safety. This theme for today is especially topical in connection with the growing demand for rail transport. Topic is too broad to reveal it in one article, and this work may provide the impetus for more serious investigation.

safety, railway transportation, electrical equipment, instruction, special requirements

УДК 692.415

V. A. MAZUR, T. I. ZAGORUYKO, S. V. KOZHEMYAKA

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

THE FACTORS INFLUENCING THE CHOICE OF TECHNOLOGY FOR ROOFING REPAIR OF INDUSTRIAL BUILDINGS

The paper is devoted to the problem of maintenance of roofs of industrial buildings. The factors influencing the choice of technology of roofing work in the conditions of repair and reconstruction of industrial buildings are given (in it.). The paper shows the necessity of research in the field of rational use of different technologies for repair and reconstruction of roof of industrial building.

factors, roofing materials, repair method, the complex technological approach, roof operation

The little experience of arrangement of combined coating in Ukraine in previous year was due to the impossibility of pitched roof covering on industrial buildings that have large areas in plan.

Three types of roofing systems: a multilayered roof membrane made of polymer-bitumen materials (roofing felt), floor roof of the film material (very rare) and roofing mastic (mastic of liquidised hot or cold mastic) are mainly used. Combinations of two or three types of roofs are often used at the same building.

Operating experience of these roofs show the problems associated with mass leaking, blistering, wrinkles on the surface of a roof membrane, separation webs in places of contiguity, surface and through cracks and complete destruction of the stratified roof cake. They usually appeared after the first year of operation. Usually, a new layer of flooring or roofing mastic was made on the top of a destructed layer. Therefore, in buildings constructed more than 10 years ago, the roof is a true "roof pie", with a minimum of 10-15 layers.

Apart from the damage and deterioration of the roof, directly related to its functionality, the reasons for the reconstruction of roofs may also be their unsatisfactory appearance, roof replacement at overhaul of the building or changing the functionality of the building as a whole.

The choice of repair method of a multilayer flat roof is a complicated task due to the lack of information about technical conditions of the inner layers of the roof repaired, appearance of new materials and new varieties of known roofing materials, conflicting recommendations on their application and methods of installation.

The following types of roof repair are possible depending on the condition of the roof pie, the requirements of the state building code and customer requirements:

1. Overhaul repairs of the roof with a full replacement of roofing (removal of the old roofing "pie" to the carrier base and possible removal of ties, removal of former old insulation and vapor barrier).
2. Maintenance repairs with the partial replacement of the roof and application of layer on the top of the roof repaired.
3. Comprehensive process of repair and building of a soft roof in addition to a waterproofing mat includes a number of other operations: making screed, steam and heat insulation, making of eaves, junctions, etc.

The following factors: a composition of a roof "pie" (the bigger and more difficult is the "pie", the slower is the installation), the compatibility of material chemical composition, the cost and quality of repair material, the weight (possibility of its application in the reconstruction of the building), etc. must be taken into account at the stage of making the design decision.

Technology of roof installation depends on the type of roof repair and materials. Traditionally, making up a roof is a seasonal work. And the bulk of such work is carried out in the summer. However, with the use of modern roofing materials "seasonal factor" is becoming less pronounced.

The main well-known methods of roofing repair of industrial buildings are: the following repair of roofs with polymer-bitumen roll materials, repair of roofs using hot and cold sealant, repair of roofs with synthetic PVC, TPO-, EPDM membranes, change of structural elements of the roof (building pitched roof covered with trapezoidal sheet, lightweight sandwich-panel, slate, etc.).

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Modern building material market offers a wide selection of materials for roofs different in costs, composition, characteristics. To make the best use of roofing materials, it is necessary to know their properties, and rules for storage and transportation, as well as their behavior in constructions and installations.

According to statistics, these are traditional materials such as roofing, slate, sheet iron, which remain the most sought after today, owing not so much to the material quality as to the low purchasing power of population and shortage of working capital at enterprises because of the crisis.

During the last 10 years, which the mass importation of a wide range of materials and products used in international practice for arrangement of roofs to Ukraine, a lot of roofing materials (e.g., roofing membrane), appeared as well, but their use is not reflected in state standards, what leads to problems in coordination of projects and violation of the technology of roof arrangement of these materials. Supply of imported materials, as a rule, is not accompanied by the necessary technical documentation and the more (tactically) knowledge, which reveals a particular appropriateness of their application.

Today, out of any modern material can be waterproof and durable roof subject to the rules of technology installation. Therefore, one of the most pressing problems in the smooth functioning of buildings and structures is to develop efficient technologies of roofing repair.

An important component is a factor of really-made roof operation. The roof which is being operated is a special structure for the movement of people or vehicles, recreation, growing green plants, etc. For example, such roofs can solve the problem of creating a playground and a parking lot downtown, where there is no free space. The main advantage of such roofs is that they increase the efficiency and functionality of operation. Besides "Green roof" is an important environmental issue. Additional advantage of such roofs is a covering under the protection of the working layer, and there are no problems with ultraviolet radiation. As improved thermal performance is better, it is possible to a thin layer of a thermal insulator.

And finally, one of the decisive criteria when choosing the method of repairing roofs of industrial buildings is competence, qualifications and experience of contractors. Only professionals equipped with appropriate equipment should perform roofing work.

At present there are no special techniques and recommendations, scientifically proved to selection of optimal methods for roof repair of industrial buildings in Ukraine. Designers and contractors choose materials and technology intuitively relying on personal experience and recommendations of manufacturers and material suppliers.

As to 95% of the total amount is made from rolled roofing coating, priority should be given to the technology of making up the roof from top roll coating. The importance of this trend is also due to the fact that, as analysis of references shows the volume of roof repair is 20 time more the amount then under construction.

Therefore for industrial buildings, research of various technologies of repair and reconstruction of roofs of industrial buildings, the methodology of their choice with regard of all the requirements to the above mentioned factors are necessary.

REFERENCES

1. Государственные строительные нормы. Конструкции зданий и сооружений. Покрытия зданий и сооружений [Текст] : ДБН В.2.6-14-97. Том 1, 2, 3. – Введ. 2000-01-01. – К. : Госкомградостроительства Украины, 1998. – 109 с.
2. Кочерженко, В. В. Технология реконструкции зданий и сооружений [Текст] : Учебное пособие / В. В. Кочерженко, В. М. Лебедев. - М. : Издательство Ассоциации строительных вузов, 2007. – 224 с.
3. Chudley, Roy. Building Construction Handbook [Текст] / Roy Chudley, Roger Greeno. – 8-th Edition. – Great Britain : Elsevier Ltd., 2010. – 841 p. – ISBN 978-1-85617-805-1.
4. Davies, J. M. Lightweight sandwich construction [Текст] / J. M. Davies. – Oxford : Blackwell Science Ltd, 2002. – 370 p.

Отримано 10.03.2011

В. О. МАЗУР, Т. І. ЗАГОРУЙКО, С. В. КОЖЕМ'ЯКА

АНАЛІЗ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВИБІР ТЕХНОЛОГІЇ РЕМОНТУ ПОКРІВЕЛЬ ПРОМИСЛОВИХ БУДІВЕЛЬ

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

У статті розглянута проблема експлуатації покрівель промислових будівель. Наведені фактори, що впливають на вибір технології виконання покрівельних робіт в умовах ремонту та реконструкції промислових будівель. Названі можливі методи ремонту покрівель. Аргументується необхідність досліджень в галузі раціонального застосування різних технологій з урахуванням цих факторів.

фактори, покрівельні матеріали, метод ремонту, комплексний технологічний підхід, експлуатація покрівлі

В. А. МАЗУР, Т. И. ЗАГОРУЙКО, С. В. КОЖЕМ'ЯКА

ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ВЫБОР ТЕХНОЛОГИИ РЕМОНТА КРОВЕЛЬ ПРОМЫШЛЕННЫХ ЗДАНИЙ

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

В статье рассмотрена проблема эксплуатации кровель промышленных зданий. Приведены факторы, влияющие на выбор технологии выполнения кровельных работ в условиях ремонта и реконструкции промзданий. Названы возможные методы ремонта кровель. Аргументируется необходимость исследований в области рационального использования разных технологий и материалов.

факторы, кровельные материалы, метод ремонта, комплексный технологический подход, эксплуатация кровли

УДК 69.004.2.(477)

А. Ю. БУЗНИКОВА, В. В. ГРИДЧИНА, М. Е. КАДЫГРОБ, Л. В. КУЗЬМЕНКО

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

ДИНАМИКА ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ТРАВМАТИЗМА В СТРОИТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ ДОНЕЦКОЙ ОБЛАСТИ

В статье рассмотрены вопросы травматизма в строительных организациях Донецкой области. Проанализированы данные, предоставленные базой Донецкого управления Фонда социального страхования предприятий области в период с 2001 по 2005 год. Выявлены основные факторы и причины производственного травматизма в строительных организациях Донецкой области.

несчастный случай, травматизм, строительная организация, анализ травматизма

Уровень производственного травматизма в строительной отрасли Украины на протяжении последних лет является достаточно высоким. Всем известно, что лучше предупредить несчастный случай, чем потом ликвидировать его последствия, ведь речь идёт о здоровье и жизни людей. К сожалению, абсолютной безопасности в жизни человека не существует, ничто не может способствовать полному искоренению данной проблемы, однако следует стремиться снизить ее уровень к минимуму.

Цель работы – выявить основные факторы, которые оказывают влияние на производственный травматизм.

В работе решаются следующие задачи:

- провести анализ производственного травматизма в строительных организациях Донецкой области в зависимости от профессий, стажа, возраста;
- выявить основные причины несчастных случаев.

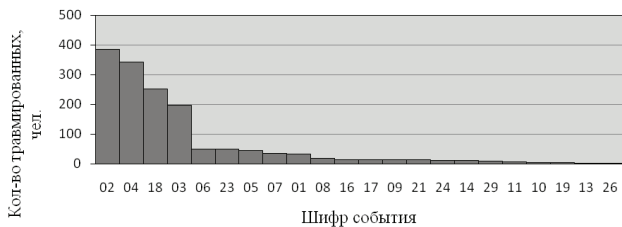
В качестве данных для исследования были взяты сведения Донецкого управления Фонда социального страхования о производственном травматизме на предприятиях области за 2001–2005 годы. В результате анализа основных профессий, подверженных опасности, установлено, что за этот период времени лидерами по травматизму можно считать сварщиков (19,6 %), слесарей (21,2 %) и маляров (8,6 %). Также высокие показатели травматизма имеют такие строительные специальности, как электромонтёр, монтажник, токарь, столяр, плотник, каменщик, электрослесарь. Наибольшее количество несчастных случаев приходится на конец лета – начало осени. В целях выяснения причин и обстоятельств несчастных случаев полученные данные были тщательно проанализированы. Суть анализа состоит в построении наглядных диаграмм зависимости несчастных случаев от причин и обстоятельств, вызвавших их.

На основе исследования обстоятельств были сделаны выводы, что наиболее часто случающиеся события соответствуют пунктам 02, 04, 18 и 03 акта производственного травматизма от несчастного случая (форма Н-1). Соотношение пунктов по степени их значимости приведены на рис. 1, где:

- 02 – падение потерпевшего, в том числе:
  - 02.1 – во время перемещения,
  - 02.2 – с высоты.
- 04 – действие движущихся предметов и деталей, которые разлетаются, вращаются, в том числе:
  - 04.1 – действие двигающихся и таких, которые вращаются, деталей оборудования, машин и механизмов;
  - 04.2 – действие предметов, которые разлетаются в результате взрыва или разрушения приборов, ёмкостей, которые находятся под давлением, в вакууме.
- 03 – падение, обрушение, обрушение предметов, материалов, породы, грунта и т. п.
- 18 – другие виды событий.

Причины, которые влекут за собой вышеперечисленные события, соответствуют пунктам 24 и 18 акта производственного травматизма от несчастного случая.

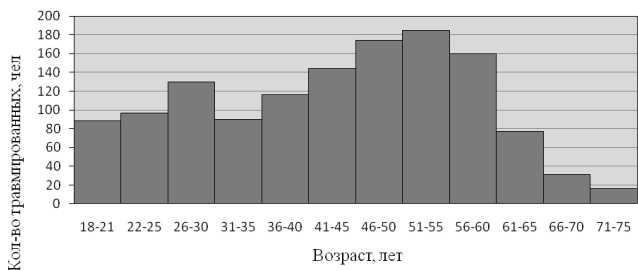
**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Рисунок 1 – Диаграмма травмированных рабочих по событиям несчастных случаев.

- 24 – нарушение трудовой и производственной дисциплины, в том числе:
- 24.1 – невыполнение должностных обязанностей;
- 24.2 – невыполнение требований инструкций по охране труда.

На рис. 2 приведена диаграмма травмированных рабочих строительной отрасли в зависимости от возраста, из которой можно сделать вывод, что наиболее травмоопасной возрастной группой является группа от 46–60 лет.

Рисунок 2 – Диаграмма травмированных рабочих по возрастным группам.

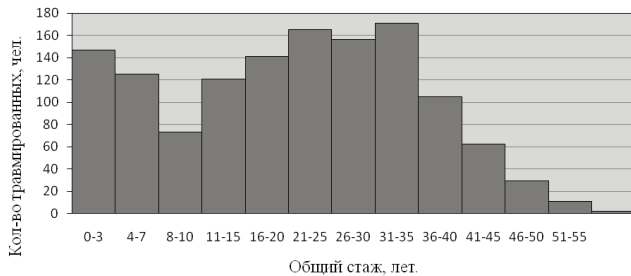
Диаграмма на рис. 3 указывает зависимость количества несчастных случаев от общего стажа работы. Как видно, наиболее часто травмируются работники со стажем 31–35 лет.

Вывод. В результате исследования были выявлены основные причины несчастных случаев на производстве (действие двигающихся предметов и падение с высоты), что говорит о несоблюдении инструкции по охране труда и технике безопасности. Как оказалось, наиболее часто травмируются работники со значительным производственным стажем. В дальнейшем планируется выявить влияние каждого фактора на появление несчастного случая и разработать экономически обоснованные мероприятия по повышению безопасности ведения работ в строительных организациях Украины.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. В Донецкой области снижается производственный травматизм. В частности из-за кризиса [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zadonbass.org/news/all/message_7658.
2. Стан виробничого травматизму та підсумки роботи робочих органів виконавчої дирекції Фонду щодо профілактики нещасних випадків на виробництві за 2009 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.social.org.ua/view/1374>.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Рисунок 3 – Диаграмма травмированных рабочих в зависимости от стажа работы.

3. Статистика [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dnpr.kiev.ua>.
4. Кузьменко, Л. В. Экономические аспекты охраны труда в строительстве [Текст] / Л. В. Кузьменко // Вісник Донбаської нац. академії будівництва і архітектури : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, ДонНАБА. – Макіївка, 2009. – Вип. 2009-6(80) : Технологія, організація, механізація та геодезичне забезпечення будівництва. – С. 144–148.
5. Кузьменко, Л. В. О производственном травматизме в строительных организациях [Текст] / Л. В. Кузьменко, М. В. Анненкова // Вісник Донбаської нац. академії будівництва і архітектури : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, ДонНАБА. – Макіївка, 2010. – Вип. 2010-3(83) : Технологія, організація, механізація та геодезичне забезпечення будівництва. – С. 147–151.

Получено 21.03.2011

А. Ю. БУЗНІКОВА, В. В. ГРИДЧИНА, М. Є. КАДИГРОБ, Л. В. КУЗЬМЕНКО

ДИНАМІКА ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ В БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Донбаська національна академія будівництва й архітектури

В статті розглянуті питання травматизму будівельних організацій Донецької області. Проаналізовані дані, надані базою Донецького управління Фонду соціального страхування підприємств області у період за 2001-2005рр. Виявлено основні фактори та причини виробничого травматизму у будівельних організаціях Донецької області.

нешасний випадок, травматизм, будівельна організація, аналіз травматизму

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

GANNA BUZNIKOVA, VALENTINA GRYDCHYNA, MAXIM KADYGROB, LIDIYA KUZMENKO

THE DYNAMICS OF OCCUPATIONAL INJURIES IN CONSTRUCTION ORGANIZATIONS IN DONETSK REGION

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

The paper deals with injuries are construction companies in Donetsk region. The data is provided by the base of Donetsk management of the Fund of social insurance companies in the region between 2001 and 2005. The main factors and causes of occupational injuries in construction organizations in Donetsk region are presented.

accident, traumatism, building organization, traumatism analysis

УДК 721.011

Н. В. ШОЛУХ, О. Д. НЕСТЕРЕНКО

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

АНАЛИЗ РЕКРЕАЦИОННЫХ ПРОСТРАНСТВ Г. ДОНЕЦКА НА ПРЕДМЕТ ИХ ДОСТУПНОСТИ ДЛЯ ЛЮДЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ФИЗИЧЕСКИМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ

Статья посвящена проблеме адаптации рекреационных пространств г. Донецка к потребностям людей с ограниченными физическими возможностями. Авторами рассматривается рекреационный потенциал города, возможности его задействования для организации досуга и отдыха маломобильных групп населения. Приводится сравнительный анализ степени доступности парковых, лесопарковых и прибрежных рекреационных зон города для людей с нарушением зрения, опорно-двигательного аппарата, а также престарелых. На основании выполненных исследований делаются некоторые обобщения и выводы относительно возможных путей повышения степени доступности таких территорий для этих категорий населения.

рекреационные пространства промышленного города, маломобильные группы населения, парковые зоны, набережные и прибрежные территории, лесные массивы, транспортная доступность, степень адаптированности

Постановка проблемы, ее связь с важными социальными и научными задачами. Роль рекреационных пространств в организации условий оздоровления и отдыха горожан. Рекреационные зоны играют важную роль в организации досуга и отдыха различных категорий горожан, в том числе и маломобильных групп населения. Рекреационные пространства также выполняют главную природоохранную функцию в промышленных городах, сохраняя в своей структуре островки живой природы (которые нещадно уничтожаются за пределами этих зон). В настоящее время наблюдается тенденция ускоренного сокращения площади рекреационных зон города, что обусловлено высокой стоимостью земли и дальнейшим повышением плотности застройки, особенно в центральных районах города [3, 4, 5].

Отдых на природе, в пределах города и жилого района, позволяющий реализовать право на короткосрочный ежедневный и еженедельный отдых, особенно необходим маломобильным группам населения, процент которых в общем составе населения промышленных городов достаточно велик. Особенно это актуально для г. Донецка, так как по данным статистических исследований в области каждый десятый человек инвалид, не говоря уже о других маломобильных группах населения, являющихся многочисленными [2, 4, 5, 6].

Таким образом, исходя из поставленной проблематики, мы видим, что рекреационные территории решают сразу несколько существующих проблем и главными из них являются: оздоровление социального микроклимата, а также улучшение общего состояния окружающей среды города.

Степень адаптированности рекреационных пространств г. Донецка к потребностям маломобильных групп населения. К рекреационным зонам города относятся не только парки и скверы, но и территории набережных и прибрежных зон, а также лесные массивы. По этой причине для обзорного анализа была выбрана трилогия рекреационных пространств: *парковые зоны* (парки и скверы города), *прибрежные зоны* (набережные и прибрежные территории рек, водохранилищ и ставков), а также *зоны лесных массивов* (посадки и лесопосадки).

Из парковых зон в городе всего было выявлено около 23 объектов, включая и озелененные парковые территории при промышленных объектах: парк на территории ДМЗ, шахты им. Засядько, шахты 12/18, шахты №19 и других предприятий. Общая оценка рекреационных парковых зон города показала, что наиболее оптимальными для использования инвалидами являются: парк им. Щербакова и парк им. Ленинского комсомола.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Территория парка им. Щербакова после реконструкции имеет достаточно высокий уровень доступности для людей с ограниченными физическими возможностями. Входы и лестницы парка продублированы пандусами, в местах пересечения основных прогулочных аллей и второстепенных дорог понижен уровень бордюрного камня. Имеются цветочные акценты за счет использования ярких красок и цветов, возможна ориентация по звуку падающей воды, опасные места и берега пруда имеют ограждение. Отрицательным моментом остается транспортная доступность территории из-за удаленности и неприспособленности остановок общественного транспорта для людей с ограниченными физическими возможностями.

Территория парка им. Ленинского комсомола была реконструирована в связи со строительством нового стадиона. На этой территории в достаточном количестве размещены информационные стенды и указатели месторасположения, имеется автостоянка для транспортных средств инвалидов. Для людей с ослабленным зрением высаживают цветы и травы с характерной формой листьев и цветков, обладающие сильным запахом, а также выполнено мощение дорожек рельефными материалами. Определенным барьером является транспортная доступность зоны, так как остановки расположены далеко от входа в парк и необходимо пересекать трамвайные пути по необорудованному для инвалидов пешеходному переходу. Живописной является и территория парка гостиницы «Виктория», примыкающей к парку имени Ленинского комсомола, однако она имеет более сложный рельеф и менее приспособлена для людей с ограниченными физическими возможностями [1, 4, 6].

Из всех прибрежных зон Донецка наибольшее внимание заслуживает набережная реки Кальмиус, как наиболее благоустроенная и имеющая общегородское значение. Проводя анализ доступности набережной р. Кальмиус после реконструкции, можно сказать, что данная территория частично приспособлена для людей с нарушениями опорно-двигательного аппарата. Оборудован один из пляжей, позволяющий по пандусам спускаться к берегу и находится на специальной платформе, понижены уровни бортовых камней, а также имеется большое количество лавочек на небольшом расстоянии друг от друга, что позволяет престарелым гражданам совершать прогулки с учетом своих физических возможностей. Для людей с нарушением зрения были специально выращены в красный цвет полосы вдоль ограждения, ограничивающего берег от крутого склона, но на данный момент краска стерлась и почти не видна. Недоступными остаются пешеходные переходы, а также подход на набережную со стороны пр. Дзержинского и жилого массива с пл. Конституции из-за крутого рельефа. Для людей с нарушением слуха полностью отсутствуют информационные знаки.

Рекреационные зоны, относящиеся к категории зеленых массивов, имеют наименьшую степень доступности для людей с ограниченными физическими возможностями, особенно для инвалидов-колясочников. Наибольшее значение и большой потенциал на уровне рекреационных зон города имеют Путиловский лесопарк, Петровская лесополоса и Донецкий ботанический сад. Вышеперечисленные территории не имеют специальных функционально-планировочного и конструктивно-технического оснащения, необходимых для людей с ограниченными физическими возможностями, так как представляют собой участок не тронутой человеком природы. Несмотря на вышеописанные недостатки, данные территории представляются весьма перспективными с точки зрения организации массового отдыха на природе для этих категорий населения.

Основные рекомендации и выводы. В статье был приведен краткий анализ основных крупных рекреационных зон, которые относительно доступны для отдыха людей с ограниченными физическими возможностями. На основе вышеизложенного могут быть сделаны следующие выводы и предложения:

1. Создание рекреационных пространств, доступных для инвалидов, – есть ничто иное как создание универсальной среды, максимально приспособленной для абсолютного большинства людей.

2. Необходимо улучшать ситуацию в сфере правового урегулирования вопроса землепользования и ввести запрет на отвод площадей под строительство жилья, автозаправок, рынков, прочих объектов строительства на территориях парковых зон и лесных массивов, кроме запланированных объектов рекреационно-туристической специализации. Сохранение и расширение рекреационных зон в структуре плотной городской застройки – один из возможных путей улучшения состояния окружающей среды и повышения общего процента озеленения территории города.

3. Сохраняя существующие и организуя новые зоны отдыха, есть возможность уменьшить негативные последствия деятельности промышленных предприятий, возобновить и улучшить общие качества среды жизнедеятельности для различных групп населения. Это, в свою очередь, улучшит социальный микроклимат в городе, создаст условия для достижения наиболее углубленной интеграции инвалидов в основную часть общества.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

СПИСОК ЛІТЕРАТУРЫ

1. Леонтьева, Е. Г. Доступная среда глазами инвалида [Текст] / Е. Г. Леонтьева. – Екатеринбург : БАСКО, 2001. – 64 с.
2. Туризм в системе реабилитации и социальной интеграции пожилых и людей с ограниченными возможностями [Текст] // А. В. Бастрыкина, О. О. Низовцева, М. Э. Целина, А. А. Кузьмин // Сб. Реабилитация лиц с ограниченными возможностями здоровья: теория и практика. – 2009. – № 7. – С. 50.
3. Герланец, В. Природа просит защиты: об экологических и демографических проблемах Донбасса [Текст] / В. Герланец // Вечерний Донецк. – 2004. – 26 ноября. – С. 1, 14.
4. Снеговая, Е. Ю. Проблемы и направления обеспечения развития рекреационных зон промышленного города [Текст] / Е. Ю. Снеговая // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ : Сборник научных трудов. В 2 т. Т. 2 / Донецкий национальный ун-т. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С. 468-471.
5. Наберушкина Э. К. Доступность городской среды для инвалидов [Текст] / Э. К. Наберушкина, Ж. Т. Тощенко / Социологические исследования. – 2010. – № 9. – С. 58–64.
7. Шолух, Н.В. Проблемы формирования архитектурной среды для инвалидов и престарелых [Текст] / Н. В. Шолух // Проблемы археологи : Сб. ст. В 2-х т. Т. 2. – Донецк-Макіївка : Донбас, 2001. – С. 32-34.

Получено 28.03.2011

М. В. ШОЛУХ, О. Д. НЕСТЕРЕНКО

**АНАЛІЗ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПРОСТОРІВ М. ДОНЕЦЬКА НА ПРЕДМЕТ ЇХ ДОСТУПНОСТІ
ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ**

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

Стаття присвячена проблемі адаптації рекреаційних просторів м. Донецька до потреб людей з обмеженими фізичними можливостями. Авторами розглядається рекреаційний потенціал міста, можливості його залучення для організації дозвілля й відпочинку маломобільних груп населення. Наводиться порівняльний аналіз ступеня доступності паркових, лісопаркових і прибережних рекреаційних зон міста для людей з порушенням зору, опорно-рухового апарата, а також людей похилого віку. На підставі виконаних досліджень зроблено деякі узагальнення й висновки щодо можливих шляхів підвищення ступеня доступності таких територій для цих категорій населення.

рекреаційні простори промислового міста, маломобільні групи населення, паркові зони, набережні й прибережні території, лісові масиви, транспортна доступність, ступінь адаптованості

NIKOLAY SHOLUKH, OLGA NESTERENKO

THE ANALYSIS OF RECREATIONAL SPACES IN THE DONETSK FOR THE PURPOSE THEIR AVAILABILITY FOR PEOPLE WITH THE LIMITED PHYSICAL POSSIBILITIES

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

Article is devoted to the problem of adaptation recreational spaces in the Donetsk for requirements of people with the limited physical possibilities. Authors consider recreational potential of the city, possibility of its involvement for organization the leisure and the rest for persons with disabilities. The comparative analysis of availability degree in the park, forest-park and coastal recreational zones for people with infringement of sight, the oporno-impellent device, and aged is given. On the basis of the completed research some generalizations and conclusions concerning possible ways of rise of accessibility degree of this territories for these categories of the population are made.

recreational area of the industrial city, low mobile groups, parks, embankments and coastal areas, forests, transport accessibility, the degree of adaptation

УДК 628.1

ALENA TRYAKINA

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

DEVELOPMENT OF ENVIRONMENTAL ASPECTS OF THE INTENSIFICATION OF THE WATER TREATMENT PLANTS

The paper deals with issues of choice of environmentally safe water purification schemes. The directions of reconstruction of water treatment facilities were developed.

water treatment plants, environmental safety, natural water, purification scheme, organic matter

The work is done in support of the National Program «Drinking water of Ukraine» for 2006–2020, which aims to implement the state policy on the provision of drinking water quality according to the Law of Ukraine «On Drinking water and water supply». The practical significance of the results is to develop measures to intensify the existing treatment facilities for example Makeyevka filtration plant.

Scientists of Kharkov national academy of municipal economy have made a significant contribution to the development of this problem in recent years [2, 3, 4, 5].

The purpose of this study is the scientific definition and justification of environmentally safe technology of purification of natural water.

In Ukraine, 80 % of drinking water supply is being provided by surface waters, which are unevenly distributed across the country. The result of water quality monitoring indicates that the state of water in recent years has not significantly improved. One of the main causes of pollution and degradation of water sources is discharging untreated or inadequately treated sewage into them. Water of underground sources is of high quality in the sanitary bacteriological terms, but in the groundwater increased content of total mineralization, nitrate, iron and other substances is observed.

One of the central problems of conventional technologies (figure 1) of treatment drinking water is provided by reliable disinfection of water, which leads to the appearance of by-products in it, qualitative and quantitative composition of which is determined by the type of disinfectant and the level of organic matter in the disinfected water [1, 7, 8, 9]. The most common disinfectant is chlorine. When it interacts with organic substances hazardous carcinogenic organochlorines are formed.

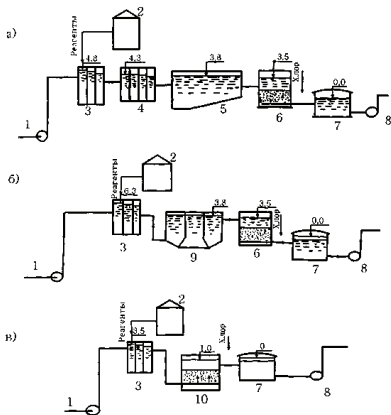
All water treatment plants can be represented as a flowchart of interconnected elements. It should be noted that the traditional water treatment technologies can not provide deep water cleaning from organic substances, and thus prevent the formation of organochlorine compounds. Therefore, to solve this problem in the traditional scheme, it is recommended to introduce pretreatment block and post-processing block (figure 2).

The paper presents the analysis of the chemical composition of water in the Channel Seversky Donets – Donbass, and groundwater of Amvrosievska withdrawals. Normative values of surface waters do not meet the following criteria: color, oxidation, suspended solids, hardness, bacteriology, and groundwater is contaminated by: sulfates, dry residue, alkalinity, hardness, magnesium. We can choose methods of water purification based on our analysis.

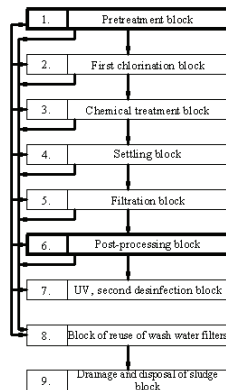
As a result of work histogram change in the chemical composition of surface waters over the years was drawn. Decline over the years of indicators of chromaticity, ammonia nitrogen, suspended solids, coli-index and a slight decrease in oxidation can clearly be seen. These data indicate industrial decline in recent years, which led to a decrease of energy consumption and reduce of the volume of wastewater discharges.

In this paper, I have considered the problems of water purification from permanganate oxidation, turbidity, chromaticity, organochlorine, bacteria and microbes and iron.

Laboratory studies of water treatment were conducted to reduce the permanganate oxidation. The experiments were carried out in the laboratory of Makeyevka filtration plant. Regulatory water quality was achieved by the use of chemicals (chlorine, coagulants, organic flocculants, potassium permanganate, activated coal, opacifiers) in different ratios. However, according to experiments, oxidation rate was not reduced to the MCL.

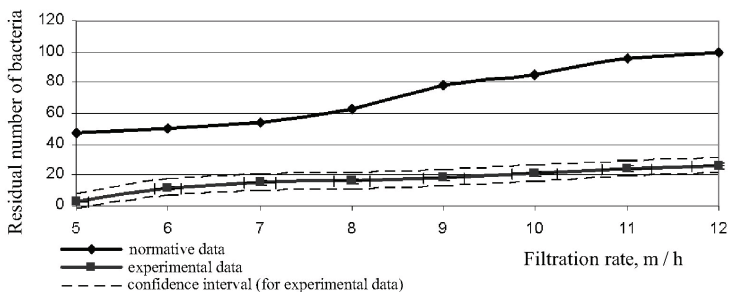

Figure 1 – Traditional technological scheme of treatment of natural water: a) with flocculation camera, settling tanks and filters; b) with illuminators with suspended sediment and filters; c) with contact illuminators; 1 – pumps I lifting; 2 – reagent farming; 3 – mixer; 4 – camera flocculation; 5 – horizontal clarifier; 6 – speedy filter; 7 – pure water reservoir; 8 – pumps II lifting, 9 – illuminator with suspended sediment, 10 – contact illuminator.

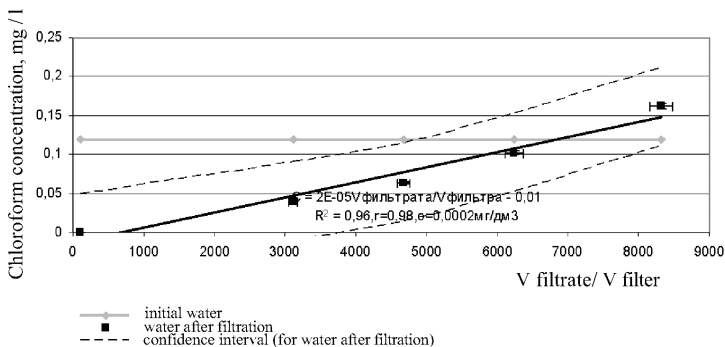

Figure 2 – Recommended flowchart of optimization the technological processes of treatment of natural water.

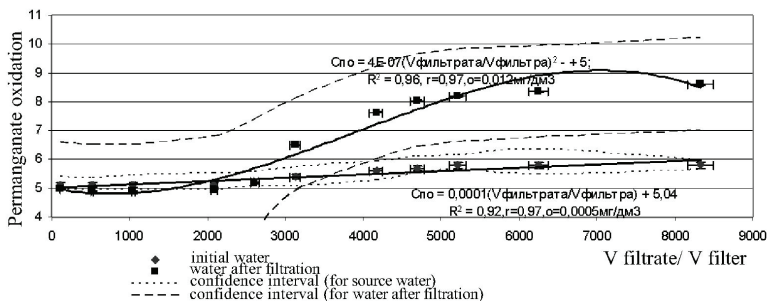
The research has been carried out to reduce the concentration of organochlorine compounds, due to application of the adsorbent-catalyst (figure 3). The study shows that with the increase in the rate of water filtration through adsorbent-catalyst – its disinfecting activity decreases. As a result of studies of the filter with activated coal loading it was found that in the process of water purification efficiency decreases, and after the exhaustion of the exchange capacity of the filter, desorption of chloroform, which causes secondary pollution of water is observed (figure 4). A similar situation is observed with the permanganate oxidation (figure 5).

Figure 3 – The dependence of the disinfecting activity of the adsorbents – catalysts on the rate of filtration.

Figure 4 – The dependence of the concentration of chloroform on the volume of treated water.

Figure 5 – Change of the permanganate oxidation, depending on the volume of filtrate.

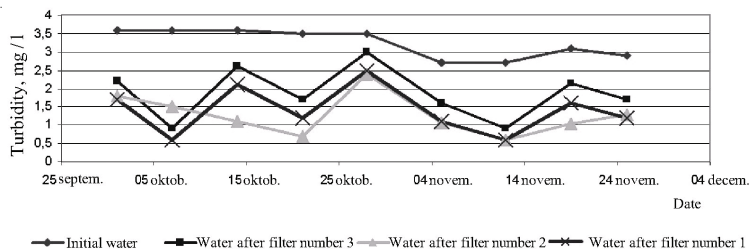
The paper also presents the results of studies of the filter loading (figure 6, 7, 8). As the load zeolite (filter number 1), clinoptilolite of Sokurnitsk field (filter number 2) and quartz sand (the filter number 3) were chosen. According to these results, we can say that all materials are equal, but taking into account the attrition of zeolite and clinoptilolite, which leads to the imposition of material and often loading, preference may be given to quartz sand, which today is used at filter stations.

As a result of changes of water composition and quality requirements for drinking water during recent 30 years, existing technological schemes of water treatment do not provide the necessary degree of purification of water hardness, permanganate oxidation and other indicators and require reconstruction. In this study, Makeevska filter station is considered as the object of research.

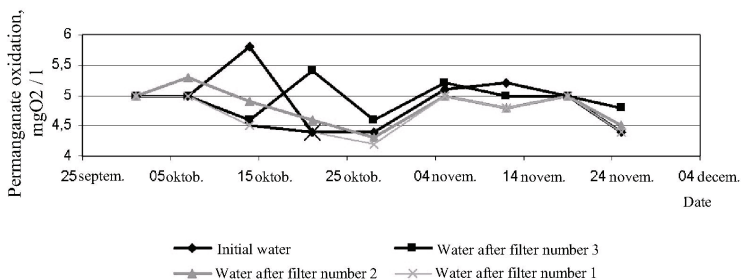
On the basis of existing technologies and studies the recommended scheme of reconstruction was developed. The main directions of the reconstruction are:

- to install pre-treatment plant to remove the hard output components (organic nitrogen compounds, turbidity);
- to reduce organic matter and prevent the formation of organochlorines by two stage filtration (sand – activated coal);
- to install biological absorber, where rates of permanganate oxidation, turbidity, total quantity of microbes are reduced and to install ultrafiltration to reduce the overall salinity and turbidity after the adsorber;
- to disinfect with ultraviolet, when treating is carried out from germs and viruses, as a result of ultraviolet disinfection the dose of chlorine for disinfection before the water enters the pure water reservoirs is decreased.

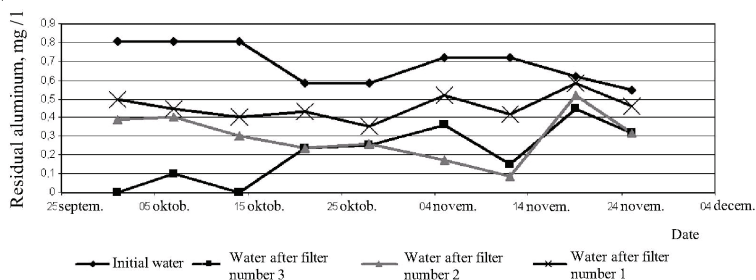
**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Figure 6 – Kinetics of turbidity changes in time.

Figure 7 – Kinetics of permanganate oxidation changes in time.

Figure 8 – Kinetics of residual aluminum changes in time.

- to install the block of reuse of wash water filters, with the following charge to the top of treatment plants;
- to install drain and dispose sludge block, which is formed after rinsing tanks, with the possibility of supply of clarified water to the top of treatment plants.

This technological scheme will increase the reliability of water treatment plants up to 99,99 % and would let avoid the use of primary chlorination. Resetting the wash water plants in ponds, will be implemented after the disposal of sludge, free from harmful impurities. These factors will significantly improve the ecological safety of the water treatment process.

In this paper, we calculated the total estimated cost of reconstruction. Capital costs for the reconstruction filters are 1 million 157 thousand UAH.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

REFERENCES

1. Теоретические основы очистки воды [Текст] / Н. И. Куликов, А. Я. Найманов, Н. П. Омельченко [и др.]. – Макеевка : ДГАСА, 1999. – 277 с.
2. Благодарная, Г. И. Ресурсосберегающая технология в подготовке экологически чистой питьевой воды [Текст] / Г. И. Благодарная // Коммунальное хозяйство городов : Науч.-техн. сб. – К. : Техніка, 2008. – Вып. 84. – С. 115–118.
3. Ткачев, В. А. Повышение качества питьевой воды г. Харькова за счет реконструкции очистных сооружений водопровода [Текст] / В. А. Ткачев // Коммунальное хозяйство городов : Науч.-техн. сб. – Вып. 74. – К. : Техніка, 2006. – С. 65–68.
4. Душкин, С. С. Очистка водопроводной воды от хлорорганических соединений [Текст] / С. С. Душкин, Н. В. Внукова // Тез. докл. XXXII науч.-техн. конф. преподавателей, аспирантов и сотрудников ХНАГХ. Ч. 1 «Строительство, архитектура. Экология» / ХНАГХ. – Харьков, 2004. – С. 70–71.
5. Душкин, С. С. Повышение эффективности работы городских систем водоснабжения [Текст] / С. С. Душкин // Вісник Донбаської нац. академії будівництва і архітектури : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, Дон-НАБА. – Макіївка, 2005. – Вип. 2005-6(54) : Інженерні системи та техногенна безпека у будівництві. – С. 107-112.
6. Драгинский, В. Л. Проблемы очистки воды на водоочистных станциях России [Текст] / В. Л. Драгинский, Л. П. Алексеева // Водоснабжение и санитарная техника. – 2006. – № 7. – С. 2–8.
7. Rook, J. J. Formation of haloforms during chlorination of natural waters [Text] / J. J. Rook // Water treatment and Examination. – 1974. – V. 23. – P. 234–243.
8. Peters, C. J. Factors influencing the formation of haloforms in the chlorination of humic materials [Text] / Christopher J. Peters, Robert J. Young, Roger Perry // Environ. Sci. and Technol. – 1980. – V. 14, No. 11. – P. 1391–1395.
9. Коверга, А. В. Снижение содержания хлорорганических соединений на московских станциях водоподготовки [Текст] / А. В. Коверга, О. Е. Благова, Ю. В. Стрихар // Водоснабжение и санитарная техника. – 2009. – № 10–1. – С. 39–42.
10. Драгинский, В. Л. Озонирование в процессах очистки воды [Текст] / В. Л. Драгинский, Л. П. Алексеева, В. Г. Самойлович. – М. : Дели принт, 2007. – 395 с. – ISBN 978-5-94343-132-6.

Отримано 31.03.2011

А. С. ТРЯКИНА

**РОЗРОБКА ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ РОБОТИ ВОДОПРОВІДНИХ
ОЧИСНИХ СПОРУД**

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

У роботі розглянуті питання вибору екологічно безпечної схеми очищення води. Розроблені напрями реконструкції водопровідних очисних споруд.

водопровідні очисні споруди, екологічна безпека, природні води, схема очищення, органічні речовини

А. С. ТРЯКИНА

**РАЗРАБОТКА ЭКОЛОГИЧЕСКИХ АСПЕКТОВ ИНТЕНСИФИКАЦИИ РАБОТЫ
ВОДОПРОВОДНЫХ ОЧИСТНЫХ СООРУЖЕНИЙ**

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

В статье рассматриваются вопросы выбора экологически безопасных схем очистки воды. Были разработаны основные направления реконструкции очистных сооружений.

очистные сооружения, экологическая безопасность, природные воды, схема очистки, органические вещества

УДК 94(477.6)

Н. О. СКРИННИКОВА, Х. А. ШУЛЬГА

Донбаська національна академія будівництва та архітектури

К. МАЛЕВИЧ І УКРАЇНСЬКИЙ АВАНГАРД ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У статті розглядається питання формування авангардистського напрямку в образотворчому мистецтві, його становлення в Україні і роль у цьому процесі українських митців і зокрема Казимира Малевича. З'ясовується сутність авангарду як соціально-художнього явища, своєрідної художньої форми відображення життєвих процесів. Підкреслюється феноменальність появи авангарду як художнього експерименту в культурі, переходу до нових форм бачення світу, сучасного для початку ХХ ст. способу осмислення дійсності. Вказуються специфічні риси українського авангарду. Аналізується словесне навантаження та символічне значення окремих всесвітньо відомих картин К. Малевича.

культура, мистецтво, художній напрям, український авангард

Формулювання проблеми. Кожна нова історична епоха починає своє становлення з переосмислення результатів, досягнутих не тільки у науково-технічному, інформаційному аспекті, але і у духовно-художньому. Не стало виключенням і ХХ ст., початок якого був наповнений передчуттям майбутніх історичних і художніх революцій. Саме у цю епоху в українській культурі зароджується нова художня форма осмислення світу – авангард, одним з найвидатніших представників якого став Казимир Малевич.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні цілий ряд зарубіжних та вітчизняних дослідників докладно вивчають проблеми, пов'язані із появою та розвитком авангардистського мистецтва та творчістю К. Малевича [1; 2; 3; 4 та ін.].

Мета цієї статті – розглянути сутність авангарду як соціально-художнього явища, своєрідної художньої форми відображення життєвих процесів; особливості українського авангарду; роль К. Малевича у виробленні нового способу осмислення дійсності.

Основний матеріал. Авангард був породженням соціальних протиріч ХІХ ст. У самій назві цього соціально-художнього явища закладений дух новизни, протистояння старому образу життя та культури, властиві для мистецтва пошуки нових художніх форм відображення життєвих процесів. Художній образ минулого ХІХ ст., заснований на естетичі «прекрасного, високого та героїчного», поступився місцем новим явищам. Змінився зміст мистецтва, яке відтепер спрямовувалося не тільки на відображення минулого та сьогодення, але й на створення образу майбутнього. Феномен появи авангарду розглядається в культурі як художній експеримент, історія радикальних інновацій та як спосіб осмислення дійсності, перехід до нових форм бачення світу, людської душі. Авангардисти стрімко і радикально змінили концепцію станкового мистецтва, пропонуючи поглянути на картину та її створення як на творчість, де лінії, кольорові плями, композиційні форми складають певний смисловий ряд, а натура трактується через прості геометричні фігури. Природна форма речей розкладається на складові елементи, створюючи не тільки художній метод, але й нове світобачення. Динамічність руху, сила почуттів у передачі життя стають визначальними особливостями авангардистського мистецтва.

Сучасний французький мистецтвознавець В. Маркаде вважає, що першими європейський авангард започаткували українські художники. Їхні імена вписані до історії світового мистецтва: О. Екстер, М. Жук, К. Малевич. Сам термін «український авангард» ввів паризький мистецтвознавець А. Наков (1972 р.). Український авангард не просто з'єднав та використав основні принципи модерністських течій європейського мистецтва. Він ввів живописний колорит до пластики ліній кубізму та динамічності футуризму. Український авангард ліричний та поетичний, декоративно-мальовничий і тісно пов'язаний з народною творчістю колористичними пристрастями, пластичністю, ритмічною цілісністю. Вважається, що витоки декоративності походять від особливостей слов'янського православ'я, коли християнство засвоювалося не стільки з погляду ідей, скільки з погляду християнських звичаїв, обрядовості, символіки, естетичного оформлення відправ. Духовна насиченість українського авангарду

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

співзвучна з етично-моральними цінностями українців: любов'ю до землі, відчуттям краси світу, його емоційним сприйняттям. Величезної сили емоційність є специфічною рисою українського авангарду, як і українського мистецтва у цілому, визначалася драматичністю долі українців, необхідністю постійного відстоювання самобутності власного духовного життя. Все це відбилося і на творчості видатного художника-авангардиста Казимира Малевича, який народився, виріс і здобув початкову художню освіту в Києві.

Картина «Точильщик» («Принцип миготіння»), написана К. Малевичем у 1912 р. у перспективі часу перетворилася на класичне полотно українського кубофутуризму. Вспоміжна назва краще за все промовляла про те, чого добивався автор. І дійсно, у повторі чисельних подрібнених контурів та силуетів, у сталюму колориті, контрастно відтіненому «ржавими» плямами кольору, майже фізично відчувається «принцип миготіння» ножа, який гострять, і він у невлучиму долю часу опиняється у різних точках простору.

Кубофутуристичні портрети Малевича – портрети Ключа, М. Матюшина – відтворювали людський образ, сконструйований з різнорідних переживань, асоціативних ланцюжків, в які вбудовані предметні та фактурні комбінації. Людське «обличчя» на цих портретах стало проєкцією відчуттів, сукупністю вражень, через які художник намагався виразити сутність особистості.

Створений К. Малевичем супрематизм (від лат. – вищий) представляв позаземний вимір його картин. На білому фоні – символі чистого світу – немов парять геометричні фігури, позбавлені будь-яких змістовних елементів. В супрематизмі Малевича звертають на себе увагу такі риси, як виявлення енергетичної природи кожного кольору, його чистота, локальність, незвичайна динаміка площин, що мчать у космічний простір, і строгість, що згоряє у найяскравішому «вогнищі» космічних променів. Якісна зміна самої матерії співзвучна таким особливостям української культури, як підвищена емоційність, експресивність, драматизм, прагнення до повного самовираження.

Полото К. Малевича «Чорний квадрат» вважається зворотним пунктом в історії українського та світового авангарду, водночас залишаючись предметом гострих суперечок. «Чорний квадрат» став основним елементом художньої системи супрематизму, кроком до нового мистецтва. Художник створив чотири варіанти «Чорного квадрату» з 1915 до початку 1930-х років, всі вони відрізняються кольором, малюнком, фактурою. Вже у 1915 р. К. Малевич теоретично обґрунтував свою картину, називаючи її «голою іконою без рами», заявляючи про свій намір «зарізати мистецтво образотворче, покласти його до гробу і припечатати Чорним квадратом». Митець вважав, що цією роботою повністю завершив розвиток світового живопису. У другій половині XIX ст. ряд митців-новаторів розпочали відкидання «зайвих» художніх засобів. Імпресіоністи викинули сюжет. Постімпресіоністи відмовились від світлотіні та повітря. Матис позбавився об'єму, Кандінський відкинув саме зображення, Мондріан – колір та емоції. Чорний квадрат означав відсутність всього, що стало останнім кроком на шляху відкидання та спрощення, але одночасно – «нульовою стадією» нового живопису: «розмальована площина стала найелементарнішою формою вираження чистого кольору, звільненого від тиску предметів».

Відгомони традицій української культури можна віднайти у селянському циклі (1926–1932 рр.) К. Малевича, який примушує згадати безкраю широчінь українських полів, усіяну блискучими плямами кольорового вбрання людей, що працюють там. Циліндроподібні геометричні форми фігур горять яскравим, дзвінким світлом супрематичного живопису.

Висновок. Нові творчі пошуки в образотворчому мистецтві, притаманні європейській художній культурі початку XX ст., не оминули й українського живопису, витворивши специфічне явище українського авангарду. Ім'я Малевича до сьогодні вважається символом інноваційного напрямку мистецтвознавчої, культурологічної і навіть філософської думки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шейко, В. М. Історія української культури [Текст] : навч. посіб / В. М. Шейко, В. Я. Білоцерківський. – К. : Знання, 2009. – 413 с. – ISBN 978-966-346-614-9.
2. Шатских, А. С. Казимир Малевич [Текст] / А. С. Шатских. – М. : Слово, 2006. – 96 с. – ISBN 6- 358-86114-7.
3. Наков, А. Б. Русский авангард [Текст] / А. Б. Наков. – М. : Искусство, 1991. – 190 с. – ISBN 5-210-02162-9.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

4. Меднікова, Г.С. Українська і зарубіжна культура XX століття [Текст] : Навч. посіб. / Г. С. Меднікова. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2002. – 214 с., 48 с. кольор. іл. – ISBN 966-620-049-X.

Отримано 16.03.2011

Н. А. СКРЫННИКОВА, К. А. ШУЛЬГА

К. МАЛЕВИЧ И УКРАИНСКИЙ АВАНГАРД НАЧАЛА XX В.

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

В статье рассматривается проблема формирования авангардистского направления в изобразительном искусстве, его становление в Украине и роль в этом процессе украинских художников и в частности Казимира Малевича. Определяется сущность авангарда как социально-художественного явления, своеобразной художественной формы отображения жизненных процессов. Подчеркивается феноменальность появления авангарда как художественного эксперимента в культуре, перехода к новым формам видения мира, современного для начала XX столетия способа осмысления действительности. Указываются специфические черты украинского авангарда. Анализируется смысловое и символическое значение отдельных всемирно известных картин К. Малевича.

культура, искусство, художественное направление, украинский авангард

NATALYA SKRYNNIKOVA, KRISTINA SHULGA

MALEVICH AND UKRAINIAN AVANT-GARDE OF THE EARLY XX CENTURY

Donbass National Academy of Civil Engineering and Architecture

The article discloses the problem of forming of the avant-garde trends in the art, its development in Ukraine and role of Ukrainian artists in the process, particularly of Kazimir Malevich. The article determines the nature of avant-garde as a social and artistic phenomenon, a peculiar art form that reflects the vital processes. It is highlighted the phenomenal emergence of the avant-garde as an artistic experiment in the culture, the transition to new forms of the world perception, & contemporary to the early twentieth century reality perception. The article reveals the specific features of the Ukrainian avant-garde. It is analyzed the meaning and symbolic determination of some world-famous paintings of Kazimir Malevich.

culture, art, art trend, the Ukrainian Avant-Garde

УДК 796:371.4

Д. С. СИНЕНКО, А. О. ГОЛИКОВ

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

ПОИСК ИННОВАЦИОННЫХ СРЕДСТВ И МЕТОДОВ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

В статье формулируются основные средства, методы и технология направления организации физического воспитания студентов в соответствии с социальным заказом общества на современном этапе.

высшие учебные заведения, мотивация, методика, средства

Введение. В последние годы в связи с изменением социально-экономических условий в Украине, реформированием системы, интеллектуализацией многих видов деятельности человека и развитием научных исследований в области образования резко возросла актуальность поиска новых, более эффективных форм, средств, методов и технологий образования и воспитания. Это предполагает системное использование научных достижений для социального и экономического развития общества, интеллектуального развития индивида, требует создания стимулов для распространения и приобретения знаний в целом и совершенствования системы физического воспитания в частности.

Актуальность проблемы повышения эффективности средств и методов физической культуры в процессе воспитания студентов, задача внедрения их в повседневную жизнь студента в существенной степени зависит от дальнейшего совершенствования системы социального планирования, развития прикладных исследований, разработки оптимальных методик.

Предмет исследования. Наиболее продуктивным подходом к разработке этой проблемы является исследование внутренних резервов активности личности студента как субъекта учебной и профессиональной деятельности. Одним из основных источников активности личности является мотивация, придающая процессу физического воспитания деятельную направленность и субъективно значимую ценность. Главной мотивацией поведения считаются внутренние источники – личность, потребности и цели студента, спортсмена и других лиц.

Теоретический и практический анализ работы ведущих ученых свидетельствует о том, что в процессе занятий студентов важную роль должны играть духовные потребности в познании теории и методики физического воспитания. Приоритетным направлением в повышении мотивации студентов к занятиям физической культурой и спортом может и должен стать отказ от унификации и стандартизации учебных программ для вузов и создание возможно большего числа альтернативных программ по каждому виду физической культуры с учетом региональных, национальных, культурно-исторических традиций, материально-технической оснащенности спортивных комплексов каждого конкретного вуза.

Целью разработанной программы является формирование отношения к физической культуре как к необходимому звену общекультурной ценности, рациональное использование разнообразных средств физической культуры и спорта для сохранения и укрепления здоровья.

Результаты исследования. Курс физического воспитания по данной программе предусматривает в качестве обязательного минимума занятия первокурсников базовыми видами спорта, которые может предложить вуз в зависимости от материально-технической базы и финансового обеспечения процесса в целом. В начале первого курса студенты должны проходить комплексный медицинский осмотр во врачебно-физкультурном диспансере или на базе вуза, где определялся уровень физического развития и функциональной подготовленности организма. На протяжении первого года обучения в качестве ознакомления и дальнейшего самоопределения первокурсники проходят все предлагаемые виды программы и сдают контрольные тесты. По результатам тестирования и медицинского осмотра выявляются слабые стороны в физической подготовке и

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

функціональному стані організму студентів, а також особистісні інтереси і передраположенність студентів к занятіям тем или иным видом спорта.

На втором курсе студенты разрабатывают индивидуальные планы занятий, направленные на устранение недостатков, улучшение функциональных возможностей организма, сохранение и развитие физических качеств. С помощью преподавателей физического воспитания определяются формы и методика занятий. Учебный материал программы согласовывается с другими дисциплинами, определяются «родственные» темы и вопросы, изучаемые параллельно на профильных предметах. Основываясь на знаниях, полученных студентами при изучении профильных предметов, разрабатываются учебно-методические, методико-практические занятия и учебные задания по физическому воспитанию.

В процессе учебного года проводится промежуточные контрольные испытания по физической и функциональной подготовленности, в результате которых определяется состояние организма в определенный период времени. По результатам контрольных испытаний выполняется корректировка индивидуальных планов, объемов и интенсивности выполняемой нагрузки.

На третьем и четвертом курсах занятия по физическому воспитанию должны проводиться в виде факультативов по различным видам спорта. Студенты по собственному желанию посещают различные занятия по видам спорта в соответствии со своими интересами.

Главной задачей организации процесса физического воспитания старшекурсников является поддержание на должном уровне объема двигательной активности и хорошего уровня физического и функционального состояния организма.

Студенты специального лечебного отделения посещают занятия по лечебной физической культуре, с теоретическим курсом.

Промежуточной и итоговой аттестацией является семестровый зачет. Для получения зачета студенты в течение семестра должны выполнить определенный объем двигательной активности, регулярно посещать учебные и факультативные занятия, выбранные ими по их усмотрению и собственному желанию, параллельно сдавая обязательные контрольные нормативы и определять уровень физического и функционального состояния организма.

Факультативные занятия и занятия в секциях должны проводиться в вечернее время. У студентов всех курсов должна возникнуть необходимость заниматься физической культурой практически каждый день. Предложенный выбор, удачное время и заинтересованность студентов в занятиях тем или иным видом спорта или формой занятий должны увеличить время двигательной активности студентов. Данная форма организации учебного процесса способствует повышению интереса к занятиям физической культурой у студентов младших курсов, должна привлечь часть студентов старших курсов и даже преподавателей.

Вывод. Право на собственный выбор индивидуальной траектории занятий физической культурой, контроль и определение уровня своего функционального состояния на методико-практических занятиях должен вызвать у студентов определенный интерес, привлечь их внимание к состоянию своего здоровья, ориентировать на избранную профессию. На занятиях студенты будут приобретать необходимые знания, которые они смогут применить в дальнейшей жизни и профессиональной деятельности. Организация процесса физического воспитания по данной технологии повысит функциональное состояние организма, мотивация студентов к занятиям физической культурой повысится, эффективность физического воспитания студентов поможет сформировать профессионально необходимые качества для реализации личности в рамках государственных интересов.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Холодов, Н. К. Теория и методика физического воспитания и спорта [Текст] : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Н. К. Холодов, В. С. Кузнецов. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 480 с. – ISBN 5-7695-0567-2.
2. Тимушкин, А. В. Физическая культура и здоровье [Текст] : учебное пособие / А. В. Тимушкин. – М. : СпортАкадемПресс, 2003. – 35 с.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

3. Манжелей, И. В. Материалы для проведения мониторинга качества физического воспитания студентов [Текст] : учебно-методическое пособие / И. В. Манжелей, Е. А. Симонова. – Тюмень : Издательство «Вектор-Бук», 2006. – 66 с. – ISBN 5-88131-503-0.
4. Теория и методика физического воспитания. Том 1. Общие основы средств и методов физического воспитания [Текст] / под ред. Т. Ю. Круцевич. – К. : Издательство «Олимпийская литература», 2003. – 423 с.

Получено 04.03.2011

Д. С. СИНЕНКО, О. О. ГОЛИКОВ

ПОШУК ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ ТА МЕТОДІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

У статті формулюються основні засоби, методики, напрями організації і функціонування фізичного виховання студентів згідно з соціальним замовленням суспільства на сучасному етапі.

вищі навчальні заклади, мотивація, методика, засоби

DMITRIY SINENKO, ALEXANDER GOLIKOV

SEARCHING OF MODERN MEANS AND METHODS OF THE PHYSICAL TRAINING IN THE INSTITUTIONS

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

The paper formulated the basic means, methods technology directions of the organization and functioning of the physical education of students in accordance with the social order of society at the present stage.

institutions, motivation, method, means

УДК 323.326

О. А. ЗЕЛЁНАЯ, Е. М. БОЖКО, Н. М. ОПАНАСЕНКО

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА В ДОНЕЦКОЙ ОБЛАСТИ

Рассмотрены актуальные проблемы развития малого бизнеса в Украине. В статье также раскрывается суть и причины необходимости его развития. Малый бизнес обладает сравнительно небольшим потенциалом финансовых ресурсов, но часто вполне достаточным для осуществления своих стратегических целей. Развитие малого бизнеса способствует увеличению числа собственников, формированию среднего класса, росту доли экономически активного населения и созданию новых рабочих мест. Но ему сложно развиваться в существующих условиях. При всех его положительных качествах, малый бизнес не получает достаточной поддержки, но уже разрабатываются программы поддержки малого предпринимательства. Необходимо отметить, что наибольшими проблемами малого бизнеса, которые существуют на данный момент, являются трудности, связанные с кредитованием. Также в статье выделены и другие проблемы его развития, решение которых подняло бы экономику на новый уровень.

малый бизнес, оптовая и розничная торговля, торговый капитал, кредитование, микрокредит, ликвидные залоги, последовательная и прозрачная политика, ресурсы, банки, программы поддержки

Постановка проблемы. Слово «Бизнес» в повседневной жизни можно услышать так же часто, как и «деньги, работа, семья».

Одно из самых распространенных определений бизнеса говорит нам, что «бизнес» – это любая деятельность, направленная на получение прибыли путем предоставления другим необходимых товаров и услуг. Важной частью структуры бизнеса, на которой хотелось бы акцентировать, является «малый бизнес».

Ныне украинский рынок представляет собой не самую благоприятную среду для деловых начинаний, однако искусство предпринимательства в том и состоит, чтобы использовать себе на пользу не только преимущества, но и трудности превращения поражения в победу.

Развитие малого бизнеса способствует увеличению числа собственников, формированию среднего класса, росту доли экономически активного населения и созданию новых рабочих мест.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблемами развития малого бизнеса в Украине занимаются следующие ученые: Белоковин Э. А., Владимирова Т. В., Воронкова А. Э., Дмитриченко Л. И., Маслова Д. В., Медяник В. Ю., Науменко Б. Н., Назарова В. В., Козаченко А. В., Райан Д. Д., Хидьюк Г. П., Химченко А. Н. и др.

Цель исследования. Целью данной работы является изучение проблем малого бизнеса в Украине, а в частности и их решения.

Малый бизнес не требует колоссальных инвестиций, позволяет максимально сблизить интересы собственника и наемного работника. Малый бизнес является действенным механизмом в борьбе с безработицей и постепенно становится основным источником пополнения как местных, так и общегосударственного бюджета. Именно он стабилизирует ситуацию в стране, создает средний класс. Этим и объясняется столь пристальное внимание к данной сфере со стороны государственных органов и общественности [1].

К сожалению, отечественному малому бизнесу далеко до выполнения перечисленных выше системных функций. Прежде всего, сохраняются диспропорции в территориальном и отраслевом распределении предприятий малого бизнеса. Это касается и Донецкой области.

Во-первых, основное количество таких предприятий сосредоточено в нескольких городах области (Донецке, Горловке, Краматорске, Макеевке и Мариуполе).

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Во-вторых, ровно половина донецких малых предприятий занимаются оптовой и розничной торговлей. Это свидетельствует о том, что малый бизнес направляет использование доступных ему ресурсов преимущественно в интересах торгового капитала. Значительный удельный вес торговли вполне объясним высокой оборачиваемостью средств, приносящих доходы.

Основной материал исследования. Наибольшими проблемами малого бизнеса, которые существуют на данный момент, можно назвать трудности, связанные с кредитованием. Трудности эти возникают от недоверия к малому предпринимательству со стороны банков и отсутствия хорошо организованной, налаженной работы с этим сегментом бизнеса. Очень мало шансов получить кредитование, если Ваш бизнес является игроком рынка меньше года и не имеет залога или поручителя. Однако ряд банков, иногда при поддержке госструктур, выдает кредит без залога. Как правило, это микрокредит, и у каждого банка условия его получения, размер, срок, процентная ставка, условия погашения различны.

Представителям малого бизнеса, желающим взять кредит на развитие бизнеса на срок более одного года, микрокредит будет более выгоден, чем займ на пополнение оборотных средств. Банки, которые выдают микрокредит в Донецкой области: Проминвестбанк, Райффазен Банк Аваль, УкрСиббанк, Первый Украинский Международный Банк, Форум, Альфа-банк.

С точки зрения банков, кредитованию малого предпринимательства мешают: непрозрачность самого малого бизнеса; отсутствие реальной масштабной государственной поддержки малого бизнеса; высокие риски не возврата кредитов; отсутствие у малых предприятий ликвидных залогов; недостаточная юридическая и экономическая грамотность большинства малых предпринимателей в Украине [3].

Государство, несомненно, принимает участие в развитии малого бизнеса, разрабатывая программы поддержки малого предпринимательства. В Украине органы, обладающие законодательной инициативой, начинают обращать внимание на нужды предпринимателей. Составляются бюджеты для программ поддержки малого предпринимательства.

В г. Донецке на 2010–2011 годы разработана программа развития предпринимательства главным экономическим управлением городского совета на основании предложений отделов и управлений Донецкого городского совета, районных в городе Донецке советов, районных налоговых инспекций, Донецкого городского центра занятости, Донецкой торгово-промышленной палаты, общественных организаций с учетом методических рекомендаций по формированию и реализации региональных программ развития малого предпринимательства, утвержденных приказом Государственного комитета Украины по вопросам регуляторной политики и предпринимательства от 04.06.2008 г. № 67.

Программой учтены задания по решению основных социальных проблем и развитию экономики, предусмотренных Стратегией развития г. Донецка до 2020 года, утвержденной решением Донецкого городского совета от 14.12.2007 г. № 16/10, рекомендации научных разработок Института экономики промышленности Национальной Академии наук Украины. Реализация мероприятий Программы будет осуществляться за счет средств местного бюджета и средств исполнителей [2].

Несомненно, можно рассчитывать на помощь государства, но не стоит забывать о том, что собственный бизнес нужно развивать и своими силами.

Выводы. При всех трудностях развития малого предпринимательства в Украине, масштабы его расширяются, поскольку в результате реструктуризации экономики высвобождается значительная часть работников, и они вынуждены искать самостоятельные пути в сфере трудовой деятельности. Именно такой сферой и является малый бизнес как инициативная форма ведения хозяйства. Он как один из элементов экономической системы страны должен быть защищен как административными, так и экономическими методами. Формы государственной поддержки малого и среднего бизнеса могут быть различными: это и благоприятное законодательство, и специальные налоговые режимы, и кредитно-финансовые рычаги, и система государственных фондов, и снижение административных барьеров, стоящих перед бизнесом, и расширение банковского кредитования, развитие микро финансирования и пр.

Решение этих и других проблем позволит сделать государственную политику в отношении малого бизнеса последовательной и прозрачной, а следовательно, улучшить условия для его развития.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

СПИСОК ЛІТЕРАТУРЫ

1. Долгальова, О. В. Регулятивна роль держави у сфері малого бізнесу [Текст] : Монографія / О. В. Долгальова. – Донецьк : ТОВ «РВК "ПРОМО"», 2005. – 376 с.
2. Программа развития предпринимательства города Донецка 2010–2011 г. [Электронный ресурс] // Официальный сайт Городского Головы и Городского совета г. Донецка. – Режим доступа : http://www.lukyanchenko.donetsk.ua/public_echo.php?id=1831.
3. Предпринимателю на заметку [Электронный ресурс] // журнал «Фраза». – 2011. – 8 февраля. – Режим доступа : <http://www.fraza.ua/news/08.02.11/109310.html>.
4. Макаров, В. О перспективах развития малого и среднего бизнеса [Электронный ресурс] // Карьера финансиста : Информационный сайт. – Режим доступа : <http://www.finstaff.com.ua/> .
5. Почти 40 % малых предприятий Донбасса разорились за 2009 год [Электронный ресурс] // Наш Донецк : Информационный портал. – Режим доступа : http://donetsk.dn.ua/news_view.php?id=17715.
6. Почти 40 % малых предприятий Донбасса разорились за 2009 год [Электронный ресурс] // Finans : Финансовый портал. – Режим доступа : <http://finans.net.ua/content/view/140/37/>.
7. Проблемы развития малого бизнеса в Украине [Электронный ресурс] // Претор Лоерс Групп : Информационный сайт. – Режим доступа : http://www.praetor.com.ua/actually/maluj_biznes/.

Получено 25.03.2011

О. О. ЗЕЛЕНА, О. М. БОЖКО, Н. М. ОПАНАСЕНКО

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Донбаська національна академія будівництва та архітектури

Розглянуті актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. В статті також розкривається сутність і причини необхідності його розвитку. Малий бізнес володіє порівняно невеликим потенціалом фінансових ресурсів, але часто цілком достатнім для здійснення своїх стратегічних цілей. Розвиток малого бізнесу сприяє збільшенню кількості власників, формуванню середнього класу, росту частки економічно активного населення і створенню нових робочих місць. Але йому важко розвиватися в існуючих умовах. При всіх його позитивних якостях, малий бізнес не отримує достатньої підтримки, але уже розробляються програми підтримки малого підприємництва. Необхідно відмітити, що найбільшими проблемами малого бізнесу, які існують на цей момент, є труднощі, пов'язані з кредитуванням. Також в статті виділені й інші проблеми його розвитку, розв'язання яких підняло би економіку на новий рівень.

малий бізнес, оптова та роздрібна торгівля, торговий капітал, кредитування, мікрокредит, ліквідні застави, послідовна і прозора політика, ресурси, банки, програм підтримки

OLGA ZELENAYA, ELENA VOJKO, NATAL'YA OPANASENKO

PROBLEM OF SMALL BUSINESS DEVELOPMENT IN THE DONETSK REGION AND WAYS OF SOLVING THEM

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

In the article actual problems of development of small business in Donetsk region are considered. Also the essence and the reasons of necessity of its development are revealed. Small business possesses rather small potential of financial resources, but is frequently quite sufficient for realization of the strategic targets. Small business development increases number of proprietors, forming of middle class, growth of a share of economically active population and job creation. But it is difficult to it to develop in the given conditions. At all its merits, small-scale business doesn't receive sufficient support, but programs of support of small business are already developed. It is necessary to notice that the greatest problems of small business which exist at present are, the difficulties connected with crediting. Also in the article other problems of its development are allocated, the decision of these problems would raise economy on a new level.

small business, wholesale and retail trade, the trading capital, crediting, the microcredit, liquid pledges, the consecutive and transparent policy, resources, banks, support programs

УДК 624.21

TAMARA ZAGORUIKO, ANNA VESHNEVSKAYA

Donbass National Academy of Civil Engineering and Architecture

THE INTERNATIONAL EXPERIENCE OF APPLICATION OF QUALITY SYSTEM MANAGEMENT AT BUILDING FIRMS OF LEADING COUNTRIES OF THE WORLD

This article is about the analysis of creation and implementation of quality system management as an effective mechanism of maintenance of competitiveness at the market of building firms of the leading countries of the world.

quality system management; building, foreign experience, competitiveness, competitive advantages

All over the world construction is one of the most important branches of economy which defines the level of development and structure of the international cooperation of the country. At the same time nowadays this sphere of business in the CIS countries, including Ukraine, along with other branches of economy, endures serious transformation of principles of the organization and strategy of the development.

That's why the significance of studying the modern theory and experience of organizing construction business in the developed countries, first of all in such as Great Britain, the USA and Japan, increases day to day. These states give classical examples of organizing civil engineering as the sphere of economy and a company as its subject.

The observation of the factors providing high competitiveness of American, Japanese and British building firms at the international markets gain special attention. Thus, one of the most essential factors is the modern strategy of a building company management.

Theoretical questions related to the research of application of quality system management in building organizations all over the world as a factor of their competitiveness growth are developed profoundly by such scientists as A. Bolshakov, V. Mikhailov, T. Mamedov, U. Kamerer and others.

The purpose of the given work is the analysis of foreign experience of quality system management of the building industry as a factor of the growth of competitiveness of this branch in particular and the economy as a whole.

One of the effective mechanisms of strategic management at a building company is the quality system management which offers competitive advantages of the organization, providing for the following:

- the company receives the advantage compared to the competitors when participating in the tenders auctions;
- the company increases its image in the region and branch;
- the company decreases unproductive expenses;
- the company guarantees the quality of production and services;
- the improvement of the control system and its efficiency;
- the company raises staff responsibility and discipline [6].

The quality system management is a basic component of the control system of the organization which is directed to maintenance of quality and efficiency of all company. It is achieved by providing the quality of all processes of the firm such as industrial, administrative and organizational. First of all, this system directs the company to the satisfaction of consumer demands that in turn provides a unproductive expense reduction and production quality improvement.

While investigating the international experience of application of quality management system in construction business of the leading countries of the world, it is necessary to notice that Japan has achieved the greatest successes during recent years in the field of improvement of production quality. The successes of Japanese firms are caused by persistent struggle for quality which is based on use of the essentially new organizational form which is called «teams of quality management». This represents the component of the total program of quality management the main task of which is stimulation of workers of the country for the improvement of their work quality. It also stimulates increase of the production efficiency and quality as well as labor productivity. Nowadays all large building companies of Japan apply the concept of total quality management which is

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

based on the following postulate basis: it is necessary to supervise quality constantly from the design stage and up to that time when a product gets directly to the consumer [3].

The quality management is based on following basic principles:

1. The company should eliminate not only defects of the production but their bottom reasons. It is more labor-consuming but gives cardinal results.

2. The quality management strengthens the executor interest.

3. The freedom of choice of means and methods creates a basis for the group work.

The analysis gave the opportunity to define six features of Japanese quality control system:

1. The quality management should involve the whole firm including participation of all links of management, all divisions and all employees.

2. The organization should provide the professional training in quality management methods for everyone (from firm president to a worker).

3. The organization should provide the creation of «teams of quality».

4. The organization should provide the control of quality management (i. e. internal audit of quality system).

5. It implies the use of statistical methods.

6. Application of the national quality program.

The company realizes the principle of interest and participation of every employer in improvement of product quality on the basis of introduction of program «5 not» («five not»). According to this program the following requirements should be met for each workplace: the conditions for defect occurrence mustn't be created; the defective products can't be transferred to the subsequent operation and can't be accepted from the previous; it is forbidden to change the production technology and to repeat previous mistakes [5].

The American firms use typical programs of quality management which are developed by specialized organizations. For example, the program «Zero of defects» by F.Krosbi includes such positions as the belief of employees in importance of realization of the program and everyone's personal participation in it; the definition of the level of additional expenses for quality management; the working out of motivation for the qualitative work; the exact definition of quality monitoring; program teaching of methods of qualitative work and introduction of the «the Zero of defects»; the establishment of «Day of reflections» (The quality day); working out individual programs of faultless work; encouragement of the results that have been reached, etc. All work within the limits of the program comes to the end usually with the analysis of the work done, summarizing and introducing program for the following term. Experts consider that the quality control system will be effective only if the management is interested in its implementation.

In Great Britain customers demand from building firms for guarantees of qualitative performance of work what can be a written assurance meaning that the contractor will apply the effective monitoring system of product quality. The quality monitoring system provides for filling special documentation and reports as well as carrying out inspections, which allow to obtain the objective data that work, applied materials and equipment are accorded to the control requirements. The experience of English engineering firms testifies that the quality monitoring system promotes the reduction of terms of structure erection. The engineering firm keeps the constant documentary account of all deviations from norms and the alterations connected with them. The firm carries out the constant analysis of quality for the purpose of revealing and eliminating possible reasons of poor-quality work [2].

There is the system of quality maintenance at all German engineering firms the main principle of which is to «make» quality instead of to control it when the work has already been executed. As a result the strong basis for elimination of reasons for defect occurrence is created at all workplaces. The standard base of quality system management is the full set of standards ISO-9000 and the working document is the plan of measures for quality maintenance which is made for the whole period of building.

The basic actions for quality maintenance are following:

- the quality actives are created at all enterprises;
- the regular trainings of the staff;
- the transfer of the elements of buildings from one team to another should be done after certification;
- the application of material stimulation for maintenance of the planned quality level;
- consideration of the questions of quality improvement at the sessions of management personnel.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Now in Sweden, Denmark, Norway and Finland the control quality system are considered as a component of the integrated control system as a whole. Thanks to quality maintenance and the better organization of management and work the building companies of these countries are competitive to the other firms. The same features of the organization of quality control systems in these countries similar. In Sweden all requirements to quality maintenance are written in the contract[4]. In separate firms «quality circles» function. Sweden is one of the several countries of the world that has the special committee developing methods of use of international standards ISO-9000 in construction. In Denmark the main law regulating questions of building quality is the law of the building defects. This is the legal basis of protection of customers from possible building defects at all the projects subsidized by the government. In Norway each building company creates the quality control system. The five-step procedure is recommended for this purpose. At the first stage of working out the quality program, planning and regulation are conducted, the work on initial improvement of system in each structural division is carried out during the second one, the existing procedures are regulated and are analyzed at the third stage, documentation perfection is performed at the fourth stage and the fifth one means personnel training.

Thus, studying the international experience of conducting building business along with the analysis of the practice of use of separate tools and methods of quality management at the building companies in the developed countries, is a necessary condition of reforming the national building industry, perfection of management by building firms on the basis of principles of the international quality management.

As the system of the international quality is a control system, it means that its effective functioning will allow to optimize all business processes at the enterprises and to ensure the quality of their performance.

THE LIST OF THE LITERATURE

1. Большаков, А. Современный менеджмент качества: теория и практика [Текст] / А. Большаков, В. Михайлов. – Санкт-Петербург : Питер, 2000. – 416 с.
2. Герасимов, А. Качество строительных работ. Практика применения соответствующих норм [Текст] / А. Герасимов // Информационные технологии в строительстве. – 2008. – № 22(77). – С. 32–38.
3. Gluchov, V. The analysis of foreign methods of quality system management [Текст] / V. Gluchov // The economist. – 2009. – № 2. – P. 12–18.
4. Журавлева, В. Системы менеджмента качества за рубежом [Текст] / В. Журавлева // Экономист. – 2009. – № 5. – С. 43–49.
5. Lamben, Zh.-Zh. Menedzhment, orientirovannyy na rynek [Market oriented management] [Текст] / Zh. Lamben. – SPb. : Piter, 2004. – 800 p.
6. Мамедов, Т. О сертификации работ и услуг, выполняемых организациями в сфере строительства [Электронный ресурс] / Т. Мамедов, Ю. Каммерер // Информационный вестник РОССТРОЯ. – 2006. – март. – Режим доступа : <http://certif.org/wstat/info1.html>.

Получено 22.03.2011

Т. І. ЗАГОРУЙКО, А. В. ВЕШНЕВСЬКА

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ У БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

В цій роботі мова йде про аналіз створення та застосування системи менеджменту якості як ефективного механізму забезпечення конкурентоспроможності на ринку будівельних компаній провідних країн світу.

система менеджменту якості, будівництво, іноземний досвід, конкурентоспроможність, конкурентні переваги

Т. И. ЗАГОРУЙКО, А. В. ВЕШНЕВСКАЯ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА В СТРОИТЕЛЬНЫХ КОМПАНИЯХ ВЕДУЩИХ СТРАН МИРА

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

В данной статье речь идет об анализе создания и внедрения системы менеджмента качества как эффективного механизма обеспечения конкурентоспособности на рынке строительных компаний ведущих стран мира.

система менеджмента качества, строительство, иностранный опыт, конкурентоспособность, конкурентные преимущества

УДК 801.56

О. В. ПОПОВА, Т. М. ГАПОНОВА

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ БІБЛІЙНОГО ПОХОДЖЕННЯ. СТАРИЙ ЗАПОВІТ

У статті розглядаються фразеологізми біблійного походження зі старого заповіту, надаються історичні коментарі та пояснення щодо їх вживання в мові. Для широкого кола читачів, не байдужих до мовного багатства.

цитата, заповіт, фразеологізм, Біблія, літературна мова

Протягом століть, починаючи з часів хрещення Київської Русі, окремі слова, словосполучення і речення переходили з Біблії у розмовну мову народу. Спочатку це були, мабуть, більш або менш точні цитати, якими мовці підтверджували слушність своїх думок або заперечували чийсь – у разі потреби. Поступово такі цитати все далі відходили від того тексту, з якого були взяті, набували розширеного, переносного, образного значення. Деякі настільки глибоко укорінилися у загальнонародну українську мову, що її навіть важко уявити без таких слів. Наприклад, ми кажемо: «Берегти як зіницю ока», «Відділяти кукіль від пшениці», «Вовк в овечій шкурі», «Замість хліба дати камінь», – а все це з Біблії.

Біблійні цитати, стаючи крилатими словами, можуть скорочуватися («плоть і кров» – у тексті «кость від костей моїх і плоть від плоті моєї»); традиційно вони можуть вживатись як українською, так і іншими мовами. Крилаті слова біблійного походження в українській мові часом вживаються з помітними вкрапленнями церковнослов'янської мови («Блажен муж, що не йде на раду нечестивих»), а то й просто церковнослов'янською («Камо грядеши?»).

У кожній літературній мові крилаті слова – це культурний фонд нації. Спочатку крилаті слова потрапляють у мову людини як її пасивний запас: вона знає (приблизно), що означають ці слова і (дуже приблизно) про їхнє походження. Але щоб крилате слово стало надбанням людини, увійшло в активний словник, вона мусить точно знати, звідки слово прийшло, що воно означає там – у своєму рідному контексті – та як його можна доречно і влучно вжити у власному мовленні.

Фразеологічні одиниці ввібрали в себе образи їхніх первинних носіїв і стали символами в результаті частого і тривалого вживання. Структурним компонентом фразеологізмів найчастіше виступають особові імена. Символічне значення антропоніма Адам розвивається в цілому ряді фразем. Усі асоціації, уявлення, пов'язані з ним, зводяться до гіпотетичного детоната біблійного героя та зумовленого його образом значення: *Від Адама слід починати – дуже здалека, з самого початку; Скинути з себе ветхого Адама – відмовлятися від старих традицій, звичок, поглядів; Адамові сльози, адамові слізки – горілчані напої; Адамові діти – люди; Адамове ребро – жарт. 1. Жінка – адамові реберця. 2. Спільне джерело, спільна основа чого-небудь.*

Фразеологічні одиниці з онімом Адам ввійшли й до 11-томного словника української мови. За біблійною легендою, Адам – перша людина на землі, створена Богом у шостий день творення. На шостий день творення Бог сказав: «Нехай видасть земля живу душу за родом її, худобу й плазуюче, і земну звірину за родом її». У цей же день Бог вирішив: «Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою, і хай панують над морською рибою, над птаством небесним, і над худобою, і над усім плазуючим, що плазує на землі. І Бог на свій образ людину створив...». Ім'я першої людини – Адам. Саме з ім'ям першої людини пов'язане значення фраземи адамові діти (нащадки першого чоловіка) і від Адама (дуже давно) А.П. Коваль пов'язує виникнення вислову адамові діти з творчістю Т. Г. Шевченка, вказуючи на поему «Сон» як джерело:

Усі на сім світі –
І царята і старчата –
Адамові діти.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Символічне значення фразеологізму з власною назвою Лазар безпосередньо пов'язане з біблійною легендою. Притчу про бідного Лазаря співали старці в супроводі ліри, кобзи, бандури або й без музичного супроводу – на базарах, ярмарках, викликаючи співчуття, а то й слзюзи у слухачів; звідси – «співати Лазаря», а ще «бідний Лазар», «скорчити Лазаря».

Співати Лазаря 1. заст. Просити милостину, жебракувати; 2. Прикидаючись нещасним, скаржитись на життя. Скорчити Лазаря – прикинутися безталанним, нещасним.

У тлумачному словнику ім'я Лазар пояснюється як «жебрак» з ремаркою засторіле. Зафіксовано також вислів «співати лазаря» – скаржитися, прикидатися нещасним, обійденим долею.

Сама притча має такий зміст: «Один чоловік був багатий і зодягався в Порфіру і щоденно розкішно бенкетував. Був і вбогий один, на ім'я йому Лазар, що лежав у воріт його, струпами вкритий, і бажав годуватися крихтами, що зо столу багатого падали; пси же приходили і лизали рани йому... Та ось сталося, що вбогий умер, – і на Авраамове лоно віднесли його Анголи. Умер же і багатий, – і його поховали. І, терплячи муки в Аду, звів він очі свої, та й побачив здаля Авраама та Лазаря на лоні його. І він закричав: «Змилуйся, отче, Аврааме надо мною, і пошли мені Лазаря, нехай умочить у воду кінця свого пальця, і мого язика прохолодить, бо я мучаюся в полум'ї цім!». Авраам же промовить: «Згадай, сину, що ти вже прийняв за життя свого добре своє, а Лазар так само – лихе; тепер він тут тішиться, а ти мучишся». Отже, фразеологічне значення виникло і на основі самої притчі (бідний, нещасний Лазар, що просив крихти зі столу багача), і від традиції виконання притчі на ярмарках – «співати Лазаря». Із цієї ж притчі походить інший вислів – «лоно Авраамове», «на лоні Авраама» – «рай», «потоїбичний світ»: «Насамперед треба всіх тиранів послати на лоно Авраама і Ісаака, – говорив Комар з п'яним запалом, – а тоді вже й полегає» (О. Маковей).

Негативну оцінку характеристику людини або якоїсь справи несе фразема *каїнове діло*, *каїнова душа*, *каїнова печать*: *Каїнове діло* – *зрада, убивства, жорстокі вчинки*; *Каїнова печать* – *тавро зради, злочину*; *Каїнова душа* – *сухий, бездушний працівник, бюрократ*; *Каїнове діло чинити* – *зраджувати, вбивати*.

Джерелом виникнення негативно-оцінного значення фразеологізмів є біблійне оповідання про Каїна й Авеля. У ньому говориться, що Каїн був старшим сином Адама і Єви, Абель – молодшим. «Був Абель пастух отари, а Каїн був рільник». Далі розповідається, як «приніс Каїн Богові жертву від плоду землі. А Абель – він також приніс від своїх первородних з отари та від їхнього люю». Бог прийняв жертву Авеля і не прийняв жертви Каїна. Каїн, побачивши, що він не прощений Богом, похилив голову. «І сказав Господь Каїнові: «Чого ти розгнівався, і чого похилилось обличчя твоє? Отож, коли ти добре робитимеш, то підіймеш обличчя своє, а коли недобре, то в дверях гріх підстерігає». Брати посварилися – «І сталося, як були вони в полі, повстав Каїн на Авеля, брата свого, – і вбив його».

Господь тяжко покарав Каїна за братовбивство – безсмертям. І «вмістив Господь знака на Каїні, щоб не вбив його кожен, хто стріне його».

Земля, яку обіцяв Бог їудеям, по-церковнослов'янськи зветься «обітована», тобто «обіцяна». Вислів «обітована земля» теж став крилатим. У переносному значенні в сучасній літературній мові – багатий край, ширше – місце чиєсь заповітної мрії: «Нехай конаючий собі шепоче: вже близько рай... *земля обітована*... І я б сказав: так, брате, се твій рай! І не було б неправдою те слово» (Лесь Українка).

Дуже популярною в усі часи була легенда про суд Соломона. Ось короткий переказ цієї легенди.

Одного разу прийшли до Соломона дві жінки. Одна жінка тримала на руках мертву дитину, а друга – живу. Обидва хлопчики були ще дуже малими. Жінка, яка тримала на руках мертву дитину, була зчорнілою від горя. Вона сказала цареві: «Ця мертва дитина чужа, а моя – жива. Я і ця жінка жили в одному домі, і, крім нас двох, у домі не було нікого. Вночі, коли ця жінка спала, вона ненароком уві сні задушила свою дитину. Тоді вона тихенько встала, замінила мою дитину своєю. Коли я вранці прокинулася і хотіла нагодувати своє дитя, побачила біля себе цю мертву дитину, але я одразу ж побачила, що це чужа дитина». Друга жінка сказала: «Неправда! Жива дитина – моя, мертва – твоя!»

Соломон наказав слугі: «Подай мені меч!» Коли принесли меч, Соломон сказав слугам: «Розітніть це живе дитя надвоє, і дайте половину одній, а половину другій!...» Тоді одна жінка сказала: «Прошу, пане мій, дайте їй немовлятку живим, а забити – не забувайте його!» Інша наполягала: «Хай не буде ні мені, ні тобі, розтинайте!...» А цар відповів: «Даєте їй це живе немовлятко, а вбивати – не вбивайте його. Вона його мати!» Соломон мудро розсудив: мати швидше віддасть свою дитину на чужі руки, тільки б дитина залишилася живою.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Коли кажуть: «розсудив, як цар Соломон», «соломонове рішення», – то мають на увазі якесь несподіване і розумне розв'язання справи: «Середини нема. Невизначеності не допускаємо. А самі завжди судді. Соломони. кожен соломон на своєму місці» (П. Загребельний).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваль, А. П. Спочатку було слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові [Текст] / А. П. Коваль. – К. : Либідь, 2001. – 312 с.
2. Коваль, А. П. Життя і пригоди імен [Текст] / А. П. Коваль. – К. : Вища шк., 1988. – 240 с.
3. Козаржевский, А. С. О старом завете [Текст] / А. С. Козаржевский. – М. : Издательство «Мрія», 1991. – 245 с.

Отримано 11.03.2011

Е. В. ПОПОВА, Т. Н. ГАПОНОВА

ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ БИБЛЕЙНОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ. СТАРЫЙ ЗАВЕТ

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

В статье рассматриваются фразеологизмы библейского происхождения из Старого завета, даются исторические комментарии и объяснения их употребления в речи. Для широкого круга читателей, которые не равнодушны к языковому богатству.

цитата, завет, фразеологизм, Библия, литературный язык

E. V. POPOVA, T. N. GAPONOVA

PHRASEOLOGICAL UNITS OF BIBLE ORIGIN. OLD TESTAMENT

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

In the article phraseological units of biblical origin of Old Testament are considered, historical comments and explanations of their use are given in speech. For the wide circle of readers which are not indifferent to linguistic riches.

quotation, precept, phraseological unit, Bible, literary language

УДК 159.9

О. В. ГРИЦУК, Ю. О. АШИТКОВА

Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов

РЕВНОЩІ ТА ЗАЗДРІСТЬ: ФЕНОМЕНОЛОГІЯ РОЗРІЗНЕНЬ

Стаття присвячена таким психічним станам, як ревнощі та заздрість. Розглядається структура кожного з них, їхні властивості, а також відмінності один від одного.

ревнощі, заздрість, психічний стан, емоційний стан

Актуальність розглянутого питання. Тема ревнощів та заздрості актуальна на сьогодні, оскільки ці емоційні стани руйнують психіку людини. Людина схильна до почуттів і афектів, що мають деструктивний, руйнівний і навіть саморуйнівний характер. При цьому між добродесностями й цінностями, з одного боку, та вадами й проступками, з іншого, немає чітко встановлених меж. Часто вони так тісно переплітаються один з одним, що відокремити гордість від марнославства або любов від ревнощів не є можливим.

У нашій культурі ревнощі та заздрість прийнято приховувати й засуджувати, оскільки вважається, що вони «чорнять» особистість людини. «Заздрити» – це означає бути поганим, бридким, злим, а ревнощі накладають обмеження на життя іншої людини. Заборона на переживання цих почуттів відбивається на комфорті в житті, оскільки саме вони відповідають за матеріальне і особисте благополуччя людини.

Аналіз публікацій за станом питання. Ревнощі та заздрість належать до негативних психічних станів. Вони відбивають емоційний світ людини, її болісний стан, пов'язаний із негативним ставленням до іншої людини. Вони мають між собою багато спільних рис: негативний знак оцінки об'єкта почуття, готовність впливати на нього, негативні переживання, пошук приводу для свого прояву [1]. Об'єкт цих почуттів може мати конкретний характер (об'єктом є одна конкретна людина) або бути узагальненим, як наприклад, у ревнощів – це представники усієї жіночої статі. Ці психічні стани характеризуються однаковою динамікою прояву, у якій виділяються постійний фон негативного відношення, гострі «напади» або «припливи», тривалі нав'язливі стани (докори заздрості або ревнощів).

Стан ревнощів пов'язаний із підозрливим ставленням людини до об'єкта обожнювання, із сумнівом у його вірності [4]. Унаслідок цього почуття любов може перейти у ненависть, коли людина прагне спричинити страждання, образити кохану людину. Ревнощі супроводжуються цілою низкою почуттів: образою, соромом, досадою, гнівом, відчаєм, ненавистю [3].

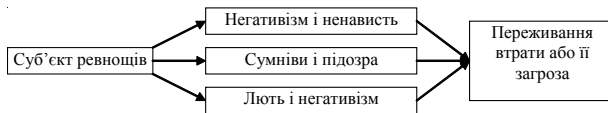
А. Валлон пов'язує появу перших ревнощів із емоційними переживаннями дитини-немовля по відношенню до своїх братів та сестер [2]. Для первістка поява другої дитини у сім'ї є серйозним випробуванням, оскільки старша за віком дитина позбавляється монопольного права на турботу та захоплення з боку батьків. Однакова стать дітей та невелика різниця у віці збільшують вірогідність появи ревнощів й суперництва за любов матері [4].

Ревнощі є наслідком себелюбства, оскільки любов спрямована не на інший об'єкт, а на самого себе [1]. В той же час по відношенню до іншої людини індивід випробовує почуття втрати або її загрози, коли переживається можливість втрати того, що вже привласнено. Характер дій індивіда в такому випадку наступний: наказати партнера, суперника нейтралізувати, взаємовідносини перервати.

До структури ревнощів належать такі негативні почуття, як негативізм, ненависть, сумніви, підозри, лють (див. рис. 1).

Причиною іншого негативного почуття – заздрості – є виникнення особливого потрібнісного стану через переживання тяготіння до привабливого предмету і негативізму до його власника [1]. Воно супроводжується виключно негативними емоціями – від недобррозичливості до ненависті. Психічна структура заздрості має наступні компоненти: приваблива річ, уявлення себе власником її, думка про неможливість отримати це задоволення «тут і зараз» шляхом оволодіння нею, персоніфікація перешкоди, негативні емоції, що спрямовані на власника речі. Психічна діяльність людини починає підкорятись тільки своєму власному бажанню, яке вона не має

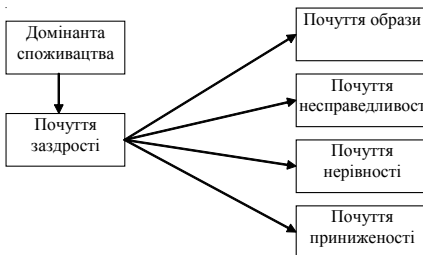
**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Рисунок 1 – Структура почуття ревнощів.

можливість здійснити, тому у неї виникає стан фрустрації. Людина є постійно не задовільненою і психічно напруженою, завдяки цьому у неї поганий настрій, психічний дискомфорт, бажання змінити свій стан.

Еволюційною основою заздрості є підвищений інтерес до чужих речей, коли вони здаються більш привабливими, ніж власні речі. Цей феномен знаходиться в основі наслідування як спонування до оволодіння тією дією, яку на власних очах виконує інша людина. При цьому людина переживає такі почуття, як образа, несправедливість, нерівність, приниженість (див. рис. 2), де одним з компонентів є домінанта споживацтва.

Рисунок 2 – Структура почуття заздрості.

Порівняно з почуттям заздрості, ревнощі – більш складний психічний стан. Підставою для ревнощів є не тільки речі, але й відносини. Це почуття можна розглядати як реакцію на порушення власних прав, а заздрість – як замаха на чужі права, тому заздрість має більш агресивний характер. Заздрістю є посягання на систему майнових відносин, яку людина бажає змінити. Ревнощі, навпаки, мають «охоронний», консервативний характер (не поступитись своїм).

Висновки. Таким чином, ревнощі проявляються у людей з тривожним характером, низькою самооцінкою, невпевнених в собі, які легко впадають у відчай. Заздрісні люди – продукт неправильного виховання. Виникненню цієї індивідуальної особливості сприяють такі особистісні чинники, як егоїзм і себелюбство. І при заздрості, що і при ревнощах людина відчуває майже однакові почуття: злість, відчай, тривогу, невпевненість, безпорадність. Від таких негативних психічних станів, як ревнощі та заздрість, слід позбавлятися шляхом вирішення проблем, позитивним психічним настроєм, а також за допомогою розвитку вміння контролювати свої емоції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Болдырева, С. К. Чувство (психология и семантика) [Текст] : Учеб. пособие / С. К. Болдырева, Д. В. Колесов. – М. : Издательство Московского психолого-социального института ; Воронеж : Издательство НПО «МОДЭК», 2008. – 160 с.
2. Валлон, Анри. Психическое развитие ребёнка [Текст] : [Пер. с фр.] / А. Валлон; [Предисл. Л. Анцыферовой]. – СПб. и др. : Питер, 2001. – 208 с. – (Психология – классика). – ISBN 5-318-00141-6.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

3. Волкова, А. Н. Опыт исследования супружеской неверности [Текст] / А. Н. Волкова // Вопросы психологии. – 1989. – № 2. – С. 98–102.
4. Ильин, Е. П. Психофизиология состояний человека [Текст] / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2005. – 412 с.

Отримано 02.03.2011

О. В. ГРИЦУК, Ю. О. АШИТКОВА

РЕВНОСТЬ И ЗАВИСТЬ: ФЕНОМЕНОЛОГИЯ РАЗЛИЧИЙ

Горловский государственный педагогический институт иностранных языков

Статья посвящена таким психическим состояниям, как ревность и зависть. Рассматривается структура каждого из них, их свойства, а также различия.

ревность, зависть, психическое состояние, эмоциональное состояние

OKSANA GRITSUK, YULIA ASHITKOVA

JEALOUSY AND ENVY: PHENOMENOLOGY OF DIFFERENCES

Gorlovka State Pedagogical Institute of Foreign Languages

The article is devoted to such mental states as jealousy and envy. The structure of each of them, their properties, differences between them are shown.

jealousy, envy, mental state, emotional state

УДК 908

ХАЛИЛЬ АХМЕД (ИОРДАНИЯ), Л. И. ШКУТ

Донецкий национальный медицинский университет им. М. Горького

ДИАЛОГ КУЛЬТУР КАК СПОСОБ ВЗАИМОПОНИМАНИЯ И ПОЗНАНИЯ МИРА

В статье анализируются различные подходы к проблеме «диалог культур»; обосновывается его понимание как явления, объединяющего различные аспекты (коммуникативный, социальный, когнитивный) языковой деятельности; его место в системе лингвистических и прагматических явлений. Материал представлен в сопоставительном плане.

ситуация деятельности, национальная культура, фразеологическая единица, взаимопонимание, подход, диалог

В исследованиях, проводимых с позиций лингвокультурологической компетенции иностранных учащихся, толкованию понятия «диалог культур» как одному из центральных в современной лингвокультурологии отводится значительная роль. Под культуроведческой компетенцией мы понимаем знания и умения, необходимые для осуществления речевой деятельности в социально-культурной сфере общения (для знакомства с литературой, наукой и другими видами искусства) в русской и межлингвистической культуре. Концепция «диалог культур» включает в себя разные понятия и рассматривается в теоретико-практических аспектах: а) национально-культурная информация; б) семантика русской и иноязычной фразеологии и афористики; в) речевой этикет и художественно-образная семантизация номинативных языковых единиц и их роль в коммуникации; г) особенности национально-языковой картины мира [1, 2, 3, 4, 5].

Известный русский учёный П. А. Герцен считал, что человек познаётся не только через анатомию и физиологию, но и через искусство, литературу, через любовь к природе и людям. Для студентов большой интерес представляет знакомство:

- а) с биографиями хирургов, офтальмологов, психиатров (Н. И. Пирогов, И. М. Сеченов, А. В. Вишневский и др.);
- б) с творчеством писателей-врачей (А. П. Чехов, М. Булгаков, В. В. Вересаев);
- в) с трактатом Авиценны «Канон врачебной науки»;
- г) с публицистическими материалами, связанными с достижениями науки, истории, культуры.

Иностранный студент не только изучает язык, но и имеет возможности внеаудиторного пополнения знаний и навыков общения на русском языке. Созданию оптимальной языковой среды способствует целостно-системный подход к работе с художественным текстом и особенностями его восприятия, к анализу диалогических текстов обиходно-бытовой сферы коммуникации. К этому следует добавить, что учащиеся успешно осваивают комплекс материалов под общим названием «Знакомьтесь – Украина-Россия». Студенты изучают языковые единицы с национально-культурным компонентом семантики, содержащие лингвокультурологическую информацию: названия знаменательных дат, праздников, торжеств; имена и фамилии выдающихся общественных, политических и государственных деятелей, учёных, писателей и поэтов. На младших курсах студенты наряду с произведениями русских писателей знакомятся с произведениями украинских писателей Т. Шевченко, Леси Украинки в русских переводах.

Как показывает практика, информативное содержание текста культурологического содержания осваивается через «диалог», который помогает обучаемым воспринимать общечеловеческую информацию и культурные ценности. В диалоге наиболее наглядно отражается социальная сущность языка, его коммуникативная функция. Речевое общение как социально-культурная проблема происходит также и в типичных ситуациях русской повседневности, а в дальнейшем в сопоставлении с родным языком учащихся. Ознакомление учащихся с национальной речевой культурой и лингвострановедческими реалиями, с особенностями русского и национального речевого этикета проводится при изучении тем: «*Как я ходил в гости*», «*Как праздную день рождения в моей*

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

стране», «Я не люблю болеть», «Национальные праздники в моей стране и в Украине», «Проблемы, волнующие мир сегодня», «События в моей стране».

Познание культуры русского народа происходит в диалоге культур – в процессе межкультурной коммуникации. Как известно, каждая культура открывает свои новые стороны и в то же время демонстрирует то общее, что объединяет культуры разных народов и людей, говорящих на разных языках.

Сопоставительный анализ специфики русского и иноязычного фразеологического и афористического материала даёт возможность выделить несколько основных групп, которые создают представление о национально-культурной картине мира.

В первую группу входят идентичные образно-мотивированные фразеологические единицы (ФЕ) и афоризмы. Например, в русском, арабском и китайском языках идиомы: «чёрным по белому», «лучше раз увидеть, чем сто раз услышать», «друзья познаются в беде», «ноль внимания» совпадают как семантически, так и образно; тождественно и их ситуационное употребление. Общее видение мира совпадает в анализируемых языках.

Ко второй группе относятся частично совпадающие фразеологизмы. Например, в русском языке:

1. Идиома «Лучше синица в руке, чем журавль в небе» соответствует в арабском языке идиома «Птица в руках лучше, чем десять птиц на дереве»;

2. «Нет розы без шипов» (рус. яз.), «Кто хочет розу, он должен терпеть боль от её шипов» (араб. яз.);

3. «Кто ищет – тот всегда найдёт» (рус. яз.), «Кто спрашивает дорогу, тот не заблудится» (араб. яз.).

Третью группу представляют несовпадающие идиомы. Так, по-русски можно сказать:

1. «Терпение и труд всё перетрут». По-арабски же – «Длина ума раздвигает горы».

2. В русском языке идиома «Шила в мешке не утаишь» соответствует китайской идиома «Огонь в бумагу не упрячешь». В арабском языке появляется идиома «То, что было скрыто ночью, покажет день».

Как видим, в сопоставляемых разносистемных языках отмечены различия структурно-формальной организации ФЕ, которые употребляются уже не в прямом, а в переносном значении.

Трудности восприятия ФЕ обусловлены различными факторами и неодинаковыми языковыми средствами, в частности лексическими, связанными с национально-культурной спецификой.

Введение лингвострановедческих сведений проходит не только через семантику фразеологии, но также и через обращение к художественной литературе как к «зеркалу действительности». Особое значение уделяется изучению творческого пути русских писателей и поэтов (Н. Гоголь, А. Чехов, М. Шолохов, А. Пушкин, М. Лермонтов, Л. Толстой), сделавших «шаг вперёд» в художественно-литературном развитии человечества.

Так, знакомство с русскими учёными (Менделеев, Павлов, Бехтерев, Ломоносов, которые способствовали процессу всемирной науки) помогает усвоить факты и ценности русской науки.

Эстетическая информация как способ отражения действительности выполняет функцию развития монологической речи с использованием лексики определённой лексико-семантической группы.

Преподавателю русского языка как иностранного важно побудить иностранного студента к продуктивной речевой деятельности как на основе расширения национально-культурной информации, традиций речевого и неречевого поведения в повседневных ситуациях, так и при изучении межкультурных контактов и обучении языку как основному средству общения.

Таким образом, происходит формирование и дальнейшее совершенствование культуры общения как части общей культуры человечества, что важно в прагматической лингвистике.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бетехина, Е. Н. Фразеологизмы с английскими корнями (в русском и английском языках) [Текст] / Е. Н. Бетехина ; Под ред. Г. А. Лилич. – Слб. : Изд-во Слб ГУ, 1999. – 172 с.
2. Будагов, Р. А. Человек и его язык / Р. А. Будагов. – 2-е изд., расш. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1976. – 250 с.
3. Шмелёв, А. Д. Русская языковая модель мира. Материалы к словарю [Текст] / А. Д. Шмелёв. – М. : Языки славянской культуры, 2002. – 224 с. – ISBN 5-94457-052-0.
4. Телия, В. Н. Культурная коннотация как способ воплощения культуры в языковой знак [Текст] / В. Н. Телия //

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Культурология. – 2011. – № 1. – С. 145–148.

5. Юлдашева, Л. В. Методологические и методические аспекты проблемы языка как культурно-исторической среды [Текст] / Л. В. Юлдашева // Русский язык в школе. – 1990. – № 4. – С. 41–48.

Получено 10.03.2011

ХАЛІЛЬ АХМЕД (ЙОРДАНИЯ), Л. Й. ШКУТ

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЯК СПОСІБ ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ І ПІЗНАННЯ СВІТУ

Донецький національний медичний університет ім. М. Горького

У статті аналізуються різні підходи до проблеми «діалог культур»; обґрунтовується його розуміння як явища, що поєднує різні аспекти (комунікативний, соціальний, когнітивний) мовної діяльності; його місце в системі лінгвістичних і прагматичних явищ. Матеріал подається у порівняльному плані.

ситуація діяльності, національна культура, фразеологічна одиниця, взаєморозуміння, підхід, діалог

KHALIL AHMED (GORDAN), LULMILA SHKOUT

«THE DIALOGUE OF CULTURE» AS A WAY OF MUTUAL COMPREHENSION AND THE UNIVERSE KNOWLEDGE

Donetsk State Medical University the name of M. Gorkij

The article deals with definition of «cultural dialogue» as a synthesis of different types of language activity; communicative, social and cognitive ones has been grounded. The material proposes a comparative view of the contacting languages.

the activity-based situation, national culture, phraseology unit, mutual comprehension, approach, dialogue

УДК 801.3=82(045/046):26

Н. Б. ПОВДИГИНА, Е. В. ЗОЛУТУХИНА

Воронежский государственный архитектурно-строительный университет

СПЕЦИФИКА ВЕРБАЛИЗАЦИИ КОНЦЕПТОВ, ОБОЗНАЧАЮЩИХ ПРЕДМЕТЫ РЕЛИГИОЗНОГО КУЛЬТА, В ПРОИЗВЕДЕНИИ И. С. ШМЕЛЕВА «ЛЕТО ГОСПОДНЕ»

В статье приводится становление лексемы «икона» в современном русском языке; рассматриваются способы лексической объективации концепта «икона» в индивидуально-авторской картине мира И. С. Шмелева, анализируется специфика вербализации данного концепта.

концепт, икона, объективация, лексема, когнитивный признак

В русском языке выделяются следующие значения лексемы *икона*: 1) живописное изображение Бога, Божьей Матери, ангелов, святых угодников, сцен из Священного Писания, являющееся предметом поклонения у верующих; 2) предмет культа, являющийся посредником между молящимся и первообразом; 3) предмет поклонения, почитаемый молящимися как святой и настраивающий на нужный лад при общении с Богом, Божьей Матерью, ангелами, святыми; 4) предмет, обладающий чудодейственными свойствами, способностью исцелять [1].

Рассмотрим лексему *икона* и проанализируем ее употребление для объективации концепта **икона** в индивидуально-авторской картине мира И. С. Шмелева.

Лексема *икона* появилась на Руси одновременно с искусством иконописи, пришедшим из православной Византии. Изображение святых имело культовое значение, что и было зафиксировано во многих словарях. Так, например, этимологические словари появление в русском языке лексемы *икона* объясняют следующим образом: «слово заимствовано древнерусским языком из греческого, где существительное *eikon* имеет значение «изображение, подобие» [5; 8].

Традиционно под иконой принято понимать живописное изображение Бога, Божьей Матери, ангелов, святых угодников, а также евангельского или церковно-исторического события.

Поскольку *икона* является предметом религиозного культа, православные традиции предполагают непрерывное освящение этого изображения святой водой, через которое иконе сообщается благодать Святого Духа, после чего *икона* почитается как святая.

Икона, в первую очередь, является посредником между молящимся и первообразом, от которого она зачастую получает чудотворную силу. Многие иконы, по народным поверьям, являются чудодейственными, они исцеляют больных, приносят удачу. По молитве перед иконами Спасителя, Богородицы, святых совершалось и продолжает совершаться большое количество чудес: исцеления, избавления от врагов, помощь в житейских нуждах и т. д. [3].

По мнению А. Д. Шмемана, *икона* призвана обозначать «... единение Церкви земной с Церковью Небесной, или, вернее, их тождество. Собранные в храме, мы – видимое выражение всей Церкви, глава которой – Христос, а мать Божия, пророки, апостолы, мученики, святые – члены, как и мы. Мы вместе с ними образуем ... Тело Христово» [7].

Икона является неотъемлемой частью православного богослужения, в отличие от других религий, например ислама, которые в принципе не предусматривают изображение Бога. «Возможность созерцать Бога в человеческом образе является изначальной сущностью христианства. Она пробуждает в верующем сердце потребность увидеть Спасителя в человеческом облике, вести себя соответственно этой потребности» [2].

Православный человек поклоняется иконе потому, что она настраивает и вдохновляет молящегося на нужный лад для общения с Богом. Иконы, будучи посвященными Богу, обладают тем, что присуще Самому Богу – святостью, а потому почитание икон, равно как и святых, и всего того, что имеет отношение к Богу, является почитанием Самого Бога. «Иконы ... почитают ... как исполненный замысел, символ, связанный с личностью святого, как художественно-образный повод для вчувствования в этот святой индивидуальный образ, как способ

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

воображаемого присутствия отсутствующего и, может быть, невидимого, но любимого и почитаемого образца совершенства, как художественно-чувственный центр сверхчувственного молитвенного сосредоточения. ... Икона становится ... духовным накопителем, молитвенным аккумулятором, который воспринимает и концентрирует в себе излучения пламенной молитвы целой череды поколений и тем самым становится народной святыней» [2]. Поэтому иконы обязательно присутствовали в каждой русской семье, для них отводилось специальное место, называемое святым (красным) углом, или даже целая комната, также иконы часто передавались по наследству.

Рассмотрим когнитивные признаки концепта икона, актуализируемого лексемой *икона* и ее синонимами в произведении И. С. Шмелева.

«Я гуляю по комнатам. Везде у *икон* березки. И по углам березки, словно не дом, а в роще» [6]; актуализируется когнитивный признак «живописное изображение Бога».

«Ограда у Казанской зеленая, в березках. ... В церкви зеленоватый сумрак и тишина, шагов не слышно, засыпано все травой. Иконостас чуть виден, кой-где мерцает позолотца, серебрецо, – в березках. ... Лики *икон*, в березках, кажутся мне живыми» [6]; актуализируется когнитивный признак «живописное изображение Бога».

«Позванивает в парадном колокольчик, и будет звонить до ночи. Приходит много людей поздравить. Перед *иконой* поют священники, и огромный дьякон вскрикивает так страшно, что у меня вздрагивает в груди» [6]; актуализируются когнитивные признаки «место совершения обрядов», «живописное изображение Бога».

«Праздник Преображения Господня. ... В церкви – не протолкаться. Отец ... дает и дает свечки. Они текут и текут из ящичков изломившейся белой лентой, постукивают тонко-сухо, прыгают по плечам, над головами, идут к *иконам* – передаются – "Празднику!"» [6]; актуализируется когнитивный признак «живописное изображение Бога».

Для объективации концепта *икона* автором используются также следующие лексемы: *иконка; образ; имена собственные, обозначающие имя святого, изображенного на иконе; имена собственные, обозначающие название праздника, в честь которого была создана икона*.

В анализируемом произведении концепт *икона* актуализирует следующие когнитивные признаки: «живописное изображение Бога», «место совершения обрядов», «яркое, заметное изображение», «изображение, украшаемое ветками на праздник», «изображение, обязывающее к нравственному поведению», «изображение, связанное с определенными традициями», «ценное изображение, произведение искусства», «изображение, висящее на стене», «изображение, висящее в углу», «строгое изображение».

Индивидуально-авторскими когнитивными признаками концепта *икона* в языковой картине мира являются следующие: «место совершения обрядов», «яркое, заметное изображение», «изображение, украшаемое ветками на праздник», «изображение, обязывающее к нравственному поведению», «изображение, связанное с определенными традициями», «ценное изображение, произведение искусства», «изображение, висящее на стене», «изображение, висящее в углу», «строгое изображение».

Для объективации данных когнитивных признаков используются лексемы *икона, иконка, образ*, а также лексемы – *имена собственные, обозначающие название праздника, в честь которого была создана икона*, и лексемы – *имена собственные, обозначающие имя святого, изображенного на иконе*.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Большой академический словарь русского языка [Текст]. В 17 т. Т. 9 : Л-Медь / [гл. ред. К. С. Горбачевич]. – М. : Наука, 2007. – 658[2] с. – ISBN 978-5-02-036299-4.
2. Ильин, И. А. Сущность и своеобразие русской культуры [Текст] / И. А. Ильин ; Сост., подгот. текста, вступ. ст., коммент. Ю. Т. Лисицы. – М. : Русская книга – XXI век, 2007. – 464 с.
3. Мовлева, Н. С. Малый православный толковый словарь [Текст] / Н. С. Мовлева. – М. : Рус. яз. – Медиа, 2005. – 527 с.
4. Ожегов, С. И. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений [Текст] / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова ; РАН, Ин-т русского языка. – 4-е изд., доп. – М. : Азбуковник, 2003. – 939 с.
5. Фасмер, М. Этимологический словарь русского языка [Текст]. В 4 т. Т. 4 : Т - Ящур / М. Фасмер; Пер. с нем. и доп. О.Н. Трубачёва. – 4-е изд., стереотип. – М. : Астрель, 2007. – 860, [4] с. – ISBN 5-17-018550-2.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

6. Шмелев, И. С. Лето Господне. Человек из ресторана [Текст] / И. С. Шмелев. – 2-е изд., стереотип. – М. : Дрофа, 2003. – 544 с.
7. Шмеман, А. Д. Литургия и жизнь: христианское образование через литературный опыт [Текст] / А. Шмеман. – М. : Паломник, 2009. – 159 с.
8. Этимологический словарь русского языка [Текст] / Сост. Е. Грубер. – М. : Изд-во ЛОКИД-пресс, 2007. – 576 с.

Получено 25.03.2011

Н. Б. ПОДВИГІНА, О. В. ЗОЛОТУХІНА

СПЕЦИФІКА ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТІВ, ЯКІ ПОЗНАЧАЮТЬ ПРЕДМЕТИ РЕЛІГІЙНОГО КУЛЬТУ, У ТВОРІ І. С. ШМЕЛЬОВА «ЛІТО ГОСПОДНЄ»

Воронезький державний архітектурно-будівельний університет

У статті наводиться становлення лексеми «ікона» у сучасній російській мові; розглядаються способи лексичного об'єктивування концепту «ікона» в індивідуально-авторській картині світу І. С. Шмельова, аналізується специфіка вербалізації цього концепту.

концепт, ікона, об'єктивування, лексема, когнітивна ознака

NADEGDA PODVIGINA, ELENA ZOLOTUKHINA

SPECIFIC OF VERBALIZATION OF CONCEPTS DENOTES DEVOTIONAL ARTICLES, IN OF I. S. SHMELEV WORK «SUMMER IS LORD»

Voronezh State University of Civil Engineering and Architecture

In the article, becoming of lexeme is presented «icon» in modern Russian; the methods of lexical objectivization of concept «icon» in the individually-author picture of the world of I. S. Shmelev are considered, the specific of verbalisation of this concept is analysed.

concept, icon, objectivization, lexeme, cognitive characteristic

УДК 82-84

Е. А. ШКАРЛАТ, Н. И. ТОККО

Карельская государственная педагогическая академия

СУЕВЕРИЯ И ПРИМЕТЫ КАК ЭЛЕМЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ КАРТИНЫ МИРА И ИХ ОТРАЖЕНИЕ В ЯЗЫКЕ

Сопоставительный анализ языковых средств отображения примет и суеверий в немецком и русском языках, проводимый в рамках контрастивной лингвистики и лингвокультурологии, позволяет продемонстрировать специфику фиксации в языке внеязыковой информации, показать, как языковые знаки могут специфическим образом отражать экстралингвистическую реальность, а также сравнить национально-культурные аспекты такого явления, как суеверия, которые относятся к базовым универсалиям для любой национальной культуры, и их лингвистическая реализация демонстрирует определенные сходства. Но культурно-историческая традиция, менталитет народа, а также различия в укладе жизни народов-носителей языка позволяют выделить и ряд существенных различий в особенностях языкового воплощения рассматриваемого явления у немцев и русских. Статья вносит вклад в описание языкового выражения базовых представлений о мире в национальных картинах сопоставляемых языков в русле современных исследований в области контрастивной лингвистики и лингвокультурологии.

суеверия, приметы, ментальность, национальная картина мира, фразеологические единицы

Формулировка проблемы. Наше исследование посвящено приметам и суевериям, нашедшим свое отражение во фразеологических единицах немецкого и русского языков. До сих пор эта тема не явилась предметом специального исследования, что подтверждает актуальность ее выбора, а в русле современных исследований, посвященных теме отражения национальной картины мира в языке и теории межкультурной коммуникации, она представляет еще больший интерес.

Цель. В своей работе мы попытались выявить сходства и различия в немецких и русских приметах и в их отражении во фразеологических единицах сопоставляемых языков.

Анализ последних публикаций. Основной материал. Суеверие трактуется в словаре Ожегова следующим образом – «у культурно отсталых людей: предрассудок, в силу которого все происходящее представляется проявлением сверхъестественных сил и предзнаменованием будущего». Однако в каждой культуре и в XXI просвещенном веке существуют суеверия.

Образованные европейцы и американцы, а не только аборигены из различных племен и сегодня продолжают верить в чудесную силу талисманов и опасаются дурного глаза. Суеверия и приметы охватывают все сферы человеческой жизнедеятельности. Множество суеверий существует как на бытовом уровне, так и в отношении явлений природы.

У разных народов бытуют разные приметы в зависимости от их условий жизни, занятий, верований. Некоторые приметы у жителей разных стран схожи: так, например, подкова – знак удачи, число 13 – приносит несчастье, разбилось зеркало – ждать беды.

Однако одно и то же предзнаменование может в разных культурах иметь совершенно противоположный смысл. Встреча с черной кошкой в России предвещает беду и требует немедленных мер защиты в виде плевка через плечо. Англичане же, наоборот, дарят открытки с изображением черных кошек, желая друг другу удачи.

Все приметы являются составной частью как объективной, так и национальной картины мира, а отражаясь в языке, – и национальной языковой картины мира.

Жизнестойкость суеверий и примет и в наше время кроется в самой человеческой натуре, в ориентации на традиции предков, в доверии к ним.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Человеческому мышлению свойственно все сигналы из внешнего мира подразделять на благоприятные и отрицательные. В связи с этим делением появляются такие пары противопоставлений как правое – левое, мужчина – женщина, добро – зло, чет – нечет. Эти пары противоположностей существуют издревле. В древних культурах они предопределили строение первых ритуалов и мифов и перешли в позднейшие культурные традиции.

Так, например, левая сторона издревле связывалась с женским началом, правая – с мужским. Например, в русской традиции невеста в день сватовства должна стоять слева: «Уж мужицкий пол стань по праву руку, Женский пол стань по леву руку», в Новом Завете Христос сидит справа от Бога. К противоположностям правое – левое, женское – мужское позднее прибавляется цепочка добро – зло. Во многих языках возможно проследить одно-значность этих связей: правая сторона – это закон, порядок, твердость, мужественность («За правое дело стой смело» – "Tue recht und scheue niemand"; "Recht und billig" – по всей справедливости). Левая сторона – это слабость, неопределенность, женское начало ("Etw. links liegenlassen" отнестись невнимательно, пренебрежительно к чему-либо; «В правом ухе звенит – добром поминуют, в левом – худом», «Правой рукой строит, а левой ломает»; «Встать с левой ноги» – "Mit dem linken Bein zuerst aufstehen").

Русские приметы, связанные с левой стороной, дают возможность осознать данную культурную традицию, идущую из глубины веков и в нашу современность: «пойти налево», «левый заработок», «левый товар», но «правое дело», «правая рука», левую руку не подают, через левое плечо сплевывают; утром встреченный мужчина – к удаче, женщина – к неудаче.

Еще один род суеверий, известных всем народам – числовые суеверия. Корни числовой мистики кроются все там же – в глубине веков. Так в фольклоре разных народов мы сталкиваемся с числом три: три испытания, три сына, три брата. Все верования древних связаны с живой природой, а природа – это небо, воздух, вода; это пространство – длина, ширина, высота; это время – настоящее, прошлое, будущее. Три – сакральное число. Все магические обряды, заговоры читались трижды. Тройка вошла и в христианскую культуру («Бог трицу любит» – "Aller guten Dinge sind drei"). Вот еще несколько примеров фразеологизмов с числом три: "Drei machen einen Rat", "Was drei wissen, erfahren bald drei?ig"; «Заблудиться в трех соснах», «От горшка три вершка», «Наврать с три короба», «Плакать в три ручья».

Число семь пронизывает всю историю культуры народов Земли. Семь дней недели, семь чудес света, семь недель поста, семь смертных грехов, семимильные сапоги, семиглавый дракон и масса пословиц, поговорок и сказок. И в немецком и в русском языках существует выражение «Быть на седьмом небе» – "Im siebenten Himmel sein". По мнению древнегреческого ученого Аристотеля на седьмом небе живут Боги, которые проводят свое время в радости и веселье. Происхождение русского фразеологического выражения «Седьмая вода на киселе» связано с изготовлением традиционно русского киселя. Вкус седьмой воды, появившейся после длительного стояния киселя, ничего общего с киселем уже не имеет. Поскольку немцы кисель не готовят, аналога этого выражения в немецком языке нет. Дальность родства они выражают под другим углом зрения – "Um sieben Ecken verwandl". В русском языке существует выражение «Семи пядей во лбу» – об очень умном человеке, которое возникло на основе френологических представлений о том, что по высоте лба можно судить об умственных способностях человека. В немецком языке аналог такого фразеологизма отсутствует, поскольку пядь – старинная русская народная мера длины. Выражение «Книга за семью печатями» – "Ein Buch mit sieben Siegeln" – о чем-либо абсолютно непостижимом, недоступном пониманию, скрытом от непосвященных взято из Библии, из Откровения Св. Иоанна Богослова. Поговорка «Семеро одного не ждут» – "Sieben sollen nicht harren auf einen Narren" по содержанию существует и в немецком и в русском языках, но в немецком языке угол зрения несколько изменен. В немецком языке есть выражение "Er schweigt in sieben Sprachen", аналогом которому в русском языке служит фразеологический оборот без числового компонента – «Он как воды в рот набрал», «Он нем как рыба». Пословица «Семь раз отмерь, один раз отрежь», наоборот, в немецком языке не содержит числа семь – "Erst wäge, dann wage", "Erst besinnen, dann beginnen", также как и пословица «У семи няnek дитя без глаза» – "Viele Köche verderben den Brei".

Число тринадцать или "чертова дюжина" во многих культурах традиционно обещает несчастье, поэтому в Англии многие корабли не покидают порт 13 числа; на некоторых улицах нет домов под номером 13, а во многих домах нет квартир под таким номером, во многих отелях нет 13 номера, а в большинстве стран пятница 13 числа считается страшным предвестником всяких несчастий. Но в немецком и русском языках число 13 во фразеологических выражениях не встречается, вероятно, мистический ужас перед этим числом так велик.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Еще одна из древнейших примет связана с планами человека и их осуществлением. Считалось, что информирование других людей о своих намерениях и желаниях ведет к их неосуществлению. Для отпугивания неудачи и для того, чтобы задуманное осуществилось, существует своеобразный ритуал – постучать по дереву со словами «Тьфу, тьфу, тьфу!» ("Toi, toi, toi!"), а также сюда можно отнести выражение «Ни пуха, ни пера!» – " Hals- und Beinbruch!".

Таким образом, суеверия, вера в приметы и предзнаменования – это следы размышлений человека в истории, отпечатки мыслей, исканий и интуитивных прозрений прошлого. И многие из них находят свое отражение в языке, реализуясь в устойчивых словосочетаниях – фразеологизмах, которые в свою очередь становятся определенной рода «культуремами», создавая и национальную языковую картину мира.

Как показал анализ немецких и русских фразеологических единиц, отражающих суеверия, они могут быть как интернациональными (заимствованными из древних культур), так и национальными, связанными с национальной спецификой уклада жизни, верований, представлений о мире. Именно с этим связаны сходства и различия в массиве собранных для анализа единиц.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бинович, Л. Э. Немецко-русский фразеологический словарь [Текст] / Л. Э. Бинович, Н. Н. Гришин. – 2-е изд. – М.: Русский язык, 1975. – 656 с.
2. Оберной, С. М. Фразеологизмы немецкого языка [Электронный ресурс] / С. М. Оберной. – Режим доступа : <http://www.rospeclub.ru/index.phtml/pr1stSteps.compts/33/?cntst=18&nom=12&app=20769>
3. Райхштейн, А. Д. Сопоставительный анализ немецкой и русской фразеологии [Текст] / А. Д. Райхштейн. – М.: Высшая школа, 1980. – 143 с.
4. Duden. Redewendungen und sprichwortliche Redensarten: Wörterbuch der deutschen Idiomatik [Текст] / bearb. Von Günther Drosdowski und Werner Scholze-Stubenrecht. – Mannheim-Leipzig-Wien-Zuerich : Dudenverlag, 1998. – 864 s.
5. Juppido – Das Jugendmagazin im Web [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.juppido.de/juppido/interessantes/aberglaube.html>.
6. Steinbacher, D. Abrakadabra und toi, toi, toi ...: Abergläubische Sprüche und Bräuche – was wirklich dahinter steckt [Текст] / D. Steinbacher. – München: Heyne, 2007. – 160 s.

Получено 31.03.2011

О. А. ШКАРЛАТ, Н. І. ТОККО

МАРНОВІРСТВО І ПРИКМЕТИ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ КАРТИНИ СВІТУ І ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ У МОВІ

Карельська державна педагогічна академія

Порівняльний аналіз мовних засобів відображення прикмет і марновірства у німецькій і російській мовах, проведений у рамках контрастивної лінгвістики і лінгвокультурології, дозволяє продемонструвати специфіку фіксації в мові позамовної інформації, показати, яким чином мовні знаки можуть специфічним способом відобразити екстралінгвістичну реальність, а також порівняти національно-культурні аспекти такого явища, як марновірство, що відноситься до базових універсалій для будь-якої національної культури, і їх лінгвістична реалізація демонструє визначені подібності. Але культурно-історична традиція, менталітет народу, а також розходження в укладі життя народів-носіїв мови дозволяють виділити і ряд істотних розходжень в особливостях мовного втілення розглянутого явища у німців і росіян. Стаття вносить вклад в опис мовного вираження базових уявлень про світ у національних картинах мов, що зіставляються, у руслі сучасних досліджень в області контрастивної лінгвістики і лінгвокультурології.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

марновірства, прикмети, ментальність, національна картина світу, фразеологічні одиниці

ELENA SHKARLAT, NATALIA TOKKO

**SUPERSTITIONS AND OMENS AS AN ELEMENT OF A NATIONAL WORLD VIEW AND
THEIR REFLECTION IN THE LANGUAGE**

Karelian State Pedagogical Academy

Comparative analysis of the language expressing omens and superstition in the German and Russian languages, held in contrastive linguistics and cultural linguistics to demonstrate specificity of fixation in the language of extra-linguistic information, to show how language-specific characters may reflect extra linguistic reality, and to compare national and cultural aspects of such a phenomenon as superstitions that relate to basic universal concepts for any national culture, and their linguistic realization shows certain similarities. But the cultural-historical tradition, the mentality of the people, as well as differences in the lifestyles of the peoples- native speakers can identify a number of significant differences in the features of their linguistic realization of the phenomenon in German and Russian. The article contributes to the description of the linguistic expression of basic beliefs about the world in national patterns matched languages in the mainstream of current research in the field of contrastive linguistics and cultural linguistics.

superstitions, omens, mentality, national world view, phraseological units

УДК 821.112.2-31 (09) «19»

А. О. ЖИГОРЕНКО, Э. И. ЦЫПКИН

Карельская государственная педагогическая академия

ОБРАЗ ГЕРОЯ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ГЕРМАНА ГЕССЕ

В данной работе мы рассмотрим образы главных героев произведений Германа Гессе, их внутренний мир на примере двух романов: «Игра в бисер» и «Степной волк». Раскрывая особенности главных героев с психологической точки зрения, мы увидим, с какой точностью автор показывает нам конфликт, рождающийся в душе человека. Рассматривая образы героев с психологической точки зрения, достаточно сказать о двух романах писателя: «Степной волк» и «Игра в бисер». Герои многих произведений Гессе определённно многосторонни и противоречивы. Одной из главных особенностей образов героев произведений Германа Гессе является внутренний конфликт.

литературный герой, образ героя, психологизм, внутренний конфликт

Формулировка проблемы. Немецкий писатель, поэт, литературный критик, искусствовед и живописец – он обладал поразительной для своего времени широтой интересов. Трудно назвать какую-либо литературную премию, которой бы не был удостоен Гессе. Произведения Германа Гессе пропитаны психологизмом. Он стремился постичь внутренний мир личности, заключенной в рамки условностей этого мира. В работе требуется изучения образ героя в произведениях этого автора.

Цель. Целью предлагаемого исследования является выделение особенностей главных героев в романах Гессе. Это актуально и чрезвычайно важно для нас, так как это понимание не просто содержания текста, а замысла всего произведения.

Анализ последних исследований. Основной материал. Говоря о Германе Гессе, нельзя не сказать, что помимо того, что он гениальный писатель, он ещё и тонкий психолог. Все его произведения пропитаны психологизмом.

А как понимать термин «психологизм»? Что касается психологизма в литературе, то к нему относятся особое изображение внутреннего мира человека средствами собственно художественными, глубина и острота проникновения писателя в душевный мир героя, способность подробно описывать различные психологические состояния и процессы (чувства, мысли, желания и т. п.), подмечать нюансы переживаний.

Одной из главных особенностей образов героев произведений Германа Гессе является внутренний конфликт. По мнению большинства психологов, внутриличностный конфликт начинает одолевать человека, когда тот осознает, что не выполнил своего главного предназначения в жизни или и вовсе не имеет такового. На примере романов Германа Гессе мы и рассмотрим, разрешился ли конфликт в душах главных героев.

Создавая литературного героя, писатель обычно наделяет его тем или иным характером: односторонним или многосторонним, цельным или противоречивым, статичным или развивающимся, вызывающим уважение или презрение [3; 199]. Рассматривая образы героев с психологической точки зрения, достаточно сказать о двух романах писателя: «Степной волк» и «Игра в бисер». Вообще, герои многих произведений Гессе определённно многосторонни и противоречивы. Но ярчайший пример тому герой романа «Степной волк» Гарри Галлер – отшельник и нелюдим, одинокий, несчастный человек. Он достиг того жизненного предела, когда безысходность и отчаяние заставляют его искать смерти. Трагедия Галлера – это трагедия расколотого, разорванного сознания. Герой существует в обществе, законов которого он не может принять. Критика современного общества в романе ограничена проблемами духовной и нравственной несостоятельности мира, окружающего героя [1; 23].

Показывая трагическую судьбу Галлера, Гессе подчёркивал её типичность. Записки Галлера – это не просто «патологические фантазии» одинокого невротика. Это что-то значительно большее, это «документ времени», история «болезни эпохи», «невроза того поколения, к которому принадлежит Галлер...» [2; 59].

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Процесс распада личности, который Гессе показал в романе «Степной волк», – это болезнь века, болезнь поколения. Гарри стоит на пересечении двух эпох, на перекрестке двух культур.

В течение всей своей жизни Герман Гессе шёл к своей главной книге – роману-утопии «Игра в бисер» (1943). Автор соединил общим устремлением философов и музыкантов, живописцев и математиков, поэтов и теологов. В романе «Игра в бисер» он обозначил игрой в бисер некое универсальное творчество, особую знаковую систему, включающую все сферы умственной жизни человечества [7; 297]. «Игра в бисер» – последний и главный роман немецко-швейцарского писателя Германа Гессе, над которым он работал с 1931 по 1942 год (книга была закончена 29 апреля 1942 года), и за который он получил Нобелевскую премию (1946 год).

Говоря о Иозефе Кнехте, главном герое романа «Игра в бисер», мы говорим о том, что конфликт в его душе выражен не так резко, как в романе «Степной волк», однако мы также говорим о том, что Кнехт не статичен, он развивается и в итоге прозревает. Роман «Игра в бисер» – это глубокое философское произведение одного из крупнейших немецких писателей XX столетия, раздумья его о судьбах мира и цивилизации, о судьбах того, что ему особенно близко, – о судьбах искусства. За внешне спокойным повествованием скрывается сокровеннейший вопрос: «Что же будет с духовностью, что же будет с искусством в современном мире?» А значит, и с человеком, ибо для гуманиста Гессе судьба наук и искусств неразрывно связана с судьбой человека, с условиями развития человеческой личности.

В литературе, как и в жизни, человек выступает в процессе роста, в развитии, борьбе противоречий, в переплетении положительных и отрицательных свойств. Так, герои произведений Германа Гессе предстают перед нами полными раздумий, мечущимися, конфликтующими самими собой.

Вывод. Гессе показывает внутренний мир героев с особой точностью, и мы можем сделать следующий вывод: Герман Гессе – не только искусный писатель, но и тонкий психолог. Говоря о его отношении к человеку вообще, мы можем сказать, что в течение всей жизни Герман Гессе верил в «высокое предназначение человека, в неисчерпаемые возможности человеческой природы и в конечную победу добра» [1; 5].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Березина, А. Г. Герман Гессе [Текст] / А. Г. Березина. – Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1976. – 96 с.
2. Седелник, В. А. Герман Гессе и швейцарская литература [Текст] / В. А. Седелник. – М. : Высшая школа, 1970. – 120 с.
3. Чернец, Л. В. Введение в литературоведение [Текст] / Л. В. Чернец. – М. : Высшая школа, 2006. – 283 с.
4. Маркович, Е. Герман Гессе и его роман «Игра в бисер» [Текст] / Е. Маркович // Игра в бисер / Г. Гессе. – М. : Художественная литература, 1969. – С. 3–5.
5. Hesse, Herman. Das Glasperlenspiel [Текст] : [книга для чтения на немецком языке] / Herman Hesse. – СПб. : Антология; СПб. : КАРО, 2006. – 478 с. – ISBN 5-89815-672-0. – (Серия: Originallektüre. Deutsch).
6. Hesse, Herman. Der Steppenwolf [Текст] / Herman Hesse. – СПб. : Антология; СПб. : КАРО, 2005. – 288 с. – ISBN 5-89815-502-3. – (Серия: Originallektüre. Deutsch).
7. Пронин, В. А. История немецкой литературы [Текст] : учебное пособие / В. А. Пронин. – М. : Логос, 2007. – 384 с. – ISBN 5-98704-113-9. – (Серия: Новая университетская книга).

Получено 28.03.2011

А. О. ЖИГОРЕНКО, Е. І. ЦИПКІН

ОБРАЗ ГЕРОЯ У ТВОРАХ ГЕРМАНА ГЕССЕ

Карельська державна педагогічна академія

У цій роботі ми розглянемо образи головних героїв творів Германа Гессе, їх внутрішній світ на прикладі двох романів: «Гра в бисер» і «Степовий вовк». Розкриваючи особливості головних героїв із психологічного погляду, ми побачимо, з якою точністю автор показує нам конфлікт, що народжується в душі людини, тому що Германа Гессе завжди цікавив світ ідей, душа людини, а не світ речей. Ідеї

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

протиставлення дисгармонійному світу, у якому живе людина, яка не знаходить спокою в самій собі, чітко відобразилися у творчості автора. Метою пропонованого дослідження є виявлення особливостей головних героїв у романах Гессе. Що актуально і надзвичайно важливо для нас, так це розуміння не просто змісту тексту, а задуму всього роману. Відповідаючи на питання: «якими ми бачимо героїв романів?», ми звернулися до психології, що послужило вагомим фактором у досягненні поставленої мети.

літературний герой, образ героя, психологізм, внутрішній конфлікт

ANTON ZHIGORENKO, ERNEST ZYRKIN

CHARACTER'S IMAGE IN WORKS OF HERMANN HESSE

Karelia State Pedagogical Academy

In this research we consider creativity of Hermann Hesse, namely characters of persons. We have chosen for this purpose 2 novels: «Game in beads» and «Steppenwolf». By the example of our work we will consider characters of protagonists, the inner world of the person. From the psychological point of view we will see how the author shows us the conflict which is born in the soul of the person. Hermann Hesse was always interested in the world of ideas, in the world of the person's soul, instead of the world of things. Ideas of opposition to the disharmonious world where lives the person who can not find rest were distinctly reflected in many works of the author. The goal is to find out how the author creates the main character's image in his written works. It's important for us not to read but understand the meaning of what we read. Psychological analysis helped us to do it.

character, image of character, psychological analysis, inner conflict

УДК: 18 – 7.01

М. Н. КАТОК, П. В. СЕВЕРИЛОВА

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

СИМВОЛИЗМ ЗОЛОТОГО ЦВЕТА В ДРЕВНЕРУССКОЙ ИКОНОГРАФИИ

В статье представлены результаты философского исследования символики золотого цвета в древнерусской иконографии. Она посвящена реконструкции основных значений золотого цвета как символа Бога, Благодати и Божественного Света.

символизм, золотой цвет, древнерусская иконография

По мнению современных философов, в культуре общества потребления развивается индустрия создания фиктивных жизненных ценностей, фальшивых «святых» и «псевдоикон» [1]. Само слово «икона» широко применяется сегодня при создании новых мифов общественного сознания. Поп-идолы, звезды модельного бизнеса, телевидения и кино именуется сегодня «иконами» современного человечества. Однако, как отмечают исследователи, современный мир, исповедуя «святое без Бога», вырабатывая соответствующий язык образов-симулякров, опирается на базовые символические архетипы и проверенные веками законы выражения священного, выработанные в христианской традиции [1]. Дешифровать этот псевдоязык, противостоять этому потоку псевдосвященного можно, только вооружившись знанием основ, обратившись к изучению сформировавшегося веками символического языка церковного искусства. Так, знакомство с символикой цвета в иконописи поможет понять красоту чистоты и бесстрастия, величие смирения и простоты, страх Божий и благоговение, неразвлекаемую молитвенную собранность и глубину тайн православной веры.

Цель работы – исследование символики золотого цвета в иконографии.

В начале XX века важный вклад в изучение проблемы был сделан С. Булгаковым, Н. Лосским, Е. Трубецким, П. Флоренским. Среди ученых, исследующих богословские аспекты иконографии, следует назвать Л. Успенского, Н. М. Тарабукина, И. Языкову, искусствоведческий подход находим в работах В. Н. Лазарева, Г. К. Вагнера, Н. А. Демина, Б. В. Раушенбаха и других авторов.

Икона – источник символического языка образов, раскрывающих перед человеком мир божественного. Для православного христианина икона – это способ приобщения к тайне, к благодати, способной преображать человека и окружающий его мир. Поскольку икона изображает «неизобразимое» – святость, то она использует особый символический язык и поэтому она, как сакральный текст, требует от зрителя особого искусства прочтения.

Метафорический язык иконописи сложен и охватывает не только объект, но также и композиционный строй, и технику изображения. Пространственное построение, объем и перспектива – каждый элемент иконы имеет собственное символическое значение, в том числе, это касается и цвета. Именно цвет, тон, контраст и их сочетание, являются теми первостепенными средствами, которыми иконописец передавал предельные философские идеи.

Прежде всего, цвет в иконе имеет изобразительное, буквальное значение. По цвету можно узнать, кто и что изображено на иконе. Второе значение цвета можно назвать символическим, оно связано с богословской трактовкой значения отдельных красок. В древнерусской живописи мы находим все цвета в их символическом применении, и в этом – ключ к пониманию неизреченной красоты иконописной мистики цвета. Особая роль в ней принадлежит золотому солнечному цвету. Все прочие краски находятся по отношению к нему в некотором подчинении и как бы образуют вокруг него «чин».

Для христианства «Солнце правды» – это одно из имен Христа как истинного Царя, поэтому золото – это символ Его царского достоинства. Золото – являет образ Божественного света, поэтому его можно назвать «абсолютной метафорой» света. Но золото соединено со светом не только чувственными ассоциациями. Как следует из учения Святых отцов, красота золота соответствует красоте света как «сверхкрасоте» Бога. Свет – это

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

символ Божественного, «абсолютная метафора» Бога, так как «Бог есть свет, и нет в нем никакой тьмы» (Иоанна, I, 5).

Важно подчеркнуть, каким дан образ света в веществе золота. В иконе золото – это не свет как прозрачность, но свет как блеск, сияние и слава. В золоте блеск соединен с тяжестью, поэтому золото выступало идеальным символом для выражения ветхозаветного понятия «славы Господней». У истоков христианской эстетики, в эсхатологическом видении Небесного Иерусалима, оба аспекта света – прозрачная ясность и тяжелое блистание – соединены, при этом их соответствием выступают субстанции стекла и золота (Апокалипсис, XXI, 18).

Таинственная непроницаемость золотого блеска соответствует в апофатическом учении Псевдо-Дионисия Ареопагита Божественному мраку как синониму Божественного света [2, с. 404]. Являя собой образ пламенеющего блистания Божьей славы, золото также связано и с образами приобщенных к этой славе – к ангелам и святым.

Золото как божественный цвет в иконописи носит специфическое название «ассиста». Ассист никогда не имеет вида сплошного, массивного золота. Это, как писал Е. Трубецкой, «эфирная, воздушная паутинка тонких золотых лучей, исходящих от Божества и блистанием своим озаряющих все окружающее» [3]. Присутствие в иконе ассиста указывает на Божество как его источник. Но ассист не только непосредственно символизирует присутствие Бога, им прославляется и Его окружение – «то из окружающего, что уже вошло в Божественную жизнь и представляется ей непосредственно близким» [3].

Золотой фон продолжается в ассисте облачений Христа и святых, раскрывая образ Христа как Предвечного Света («Аз есмь Свет миру», Иоан. 8: 12). С золотом, испытанном в горниле, Предание сравнивает мучеников, пострадавших за Христа. Так золото становится символом мученичества, преображения человека в огне страданий (1 Петра, I, 7). Золото также выступает символом нравственной чистоты. Так девство не только указывает на духовный свет, но именуется духовным блистанием, «преблистанием». Именно поэтому Богородица называется в церковной поэзии «златоблистательной», а также «всезлатым сосудом» [2, с. 425].

Таким образом, золото (ассист) в иконе символизирует самого Бога, Божественную энергию, Благодать, выступает символом Божественного Света, Сияния и Славы, свидетельствует о неопишуемой красоте горнего мира, величелии Небесного Царства. Золото в иконе становится символом святости, духовного совершенства, нравственной чистоты и добра.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бусалаев, Павел. Икона и антикона: смысл подмены [Электронный ресурс] / Павел Бусалаев. – Режим доступа : <http://www.pravmir.ru/ikona-i-antiikona-smysl-podmeny>.
2. Аверинцев, С. С. Поэтика ранневизантийской литературы [Текст] / С. С. Аверинцев. – СПб. : Азбука-классика, 2004. – 500 с.
3. Трубецкой, Е. Н. Два мира в древнерусской иконописи [Электронный ресурс] / Е. Н. Трубецкой. – Режим доступа : <http://zograf.ru/trubetsk.htm>.

Получено 16.03.2011

М. М. КАТОК, П. В. СЕВЕРИЛОВА

СИМВОЛІЗМ ЗОЛОТОГО КОЛЬОРУ В ДАВНЬОРУСЬКІЙ ІКОНОГРАФІЇ

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

Стаття є результатом філософського дослідження символізму золотого кольору в давньоруській іконографії. Вона присвячена реконструкції основних символічних значень цього кольору як символу Бога, Благодаті, Божественного Світла і Слави.

символізм, золотий колір, давньоруська іконографія

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

MARIA KATOK, POLINA SEVERILOVA

SYMBOLISM OF GOLDEN COLOUR IN THE ANCIENT RUSS ICON PAINTING

Donbas National Academi of Civil Engineering and Architecture

The thesis is the result of philosophical research of the symbolism of the golden colour in the Ancient Russ icon painting. It is devoted to reconstruction of the main symbolic senses of this colour as a symbol of God, Grace, God Light and Fame.

symbolism, golden colour, Ancient Russ icon painting

УДК: 82.09 (41)

А. А. ПЕРЛИК

Донецкий национальный университет

ГЕРОИЗМ В СЕВЕРНОЙ ТРАДИЦИИ КЕЛЬТОВ И ВИКИНГОВ

Тема исследования связана с проблемой осмысления средневекового фольклорного наследия, созданного викингами и кельтами. В работе рассматриваются основные категории, присущие феномену «северного героизма» и «северной теории мужественности», которые воплощаются в мифологии, религии и литературе.

героизм, северная традиция кельтов и викингов, мифология, христианство

В последнее время в науке всё более проявляется интерес к кельтской и норвежской средневековой традиции, и в частности к особенностям понимания героизма и героя, присущего северной культуре. Основные достижения в исследовании этого вопроса принадлежат западноевропейским авторам. Однако сегодня представляется необходимым обращение к изучению данной проблемы на основе методологических подходов, разработанных в трудах отечественных учёных.

Цель данной работы – исследование особенностей интерпретации героизма и героя в культуре кельтов и викингов и изменения понимания героя, связанного с влиянием христианской религии, принятой северными народами.

Теоретическую основу исследования составили работы отечественных и зарубежных авторов: М. И. Стеблин-Каменского, А. Я. Гуревича, Е. А. Гуревич, И. Г. Матюшина, Алвина и Бринли Рис, С.С Аверинцева, А. И. Сидорова, И. Мейендорфа, А. Шабанова, О. А Смирницкой, М. Элиаде, А. Ф. Лосева и других.

Интерпретация понятия героизм, при наличии сходных черт, в языческом и христианском народном сознании существенно различаются. Прежде всего, следует начать с того, что герой – это тот, кто не может совершать поступки, которые в данной традиции характеризуются, с моральной точки зрения, как недобрые или злые. Отсюда по действиям героя можно узнать о нравственных представлениях кельтов, викингов и англосаксов как дохристианского, так и христианского периодов развития северной культуры [1, с. 35].

Стихия дохристианского героя – это битва. Именно в битве, сражении, поединке, он реализует себя как герой. В легендах о героях, защищающих порядок и правое устройство своей страны, мы видим отголоски средневекового представления о мире вообще, разделенном на мир «освоенный» и «неосвоенный» [2, с. 57]. Например, в скандинавской традиции, освоенному миру Митгарду всегда противопоставит враждебный ему Утгард, мир великанов, который, по сути, был воплощением образов древних хтонических сил, грозящих разрушить освоенный мир. Сдержат эти силы возможно только силой оружия, но способен противостоять злу не каждый, но только герой в полном смысле этого слова. На такого героя ложится функция защиты освоенного мира [3, с. 105].

Одной из основных особенностей, отличающих северную традицию, является то, что герой – это не всегда тот, кто победил или выиграл битву. Герой может быть проигравшим в сражении, но не перестаёт от этого быть героем. Яркой иллюстрацией этих представлений может служить миф о последней битве богов – асов Асгарда, которые гибнут от рук Йотунов, однако, несмотря на физическую гибель, правда и справедливость остаются на их стороне. Здесь мы сталкиваемся с нравственной высотой и трагизмом понимания героизма.

Можно предположить, что эти представления – результат жизненных наблюдений, так как очевидно, что в реальной жизни добро чаще терпит поражение, и, соответственно, это видение народное сознание переносило в легенды и предания [4, с. 20].

Однако ответ на вопрос, почему герой гибнет, может быть связан и с языческим мировоззрением как таковым, в частности с пессимистическим взглядом язычества на мир вообще и на судьбу человека в мире. Ни богам, ни стихиям нет дела до людских судеб. Человек крайне одинок и во вселенной, и среди людей, а силы зла, хтонические силы, явно превосходящие человеческие, – это и есть то, что может поглотить освоенный мир.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Противопоставить этой силе человек может только героизм, честь и славу, то, что он добывает в изначально неравной безнадежной схватке. Сама безнадежность противостояния, сама невозможность до конца победить древнее зло, и делает человека морально правым. Можно сказать, что такая моральная правота значила в глазах древних слушателей легенд и их сказителей гораздо больше, чем сила героя или его мастерство ведения сражения. Древний героизм – это героизм победы в поражении.

С наступлением христианского периода такой эпический герой исчезает в северной традиции. Это связано с изменением взгляда на мир, который более не видится как арена поражения, но воспринимается как мир нужный Богу, Богом пронизанный и исцеляемый от зла крестной жертвой Христа. Всякий, кто становится через крещение христианином, является борцом против зла в самом себе, а победители, новые герои – это праведники и святые. Хотя бывало и так, что святые изображались в житиях с чертами кельтских героев древности (например, в Норвегии и Исландии христианского периода), но всё же теперь не сила и мужество оказываются в числе главных добродетелей героя, но вера, надежда, любовь, жалость и милосердие. Остаётся также и преданность, но, и это качество героя теперь осмысливается по-другому. Новые герои более не ценят золото и славу, следуя церковному идеалу, стремятся к аскетическому образу жизни. Долгие молитвы, посты, стояния в холодной воде ради приобретения смирения и многие другие подвиги новых героев свидетельствуют о том, что теперь центр внимания перенесён с внешних действий на внутреннее содержание сердца человека. Героем теперь становится не тот, кто отважен и силен, но тот, кто светел и чист.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гуревич, А. Я. Походы викингов [Текст] / А. Я. Гуревич. – М. : КДУ, 2005. – 217 с.
2. Религия древних кельтов [Текст] / Пер с англ. С. П. Евтушенко. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2004. – 334 с.
3. Рис, Алвин. Наследие кельтов [Текст] / Алвин Рис, Бринли Рис. – М. : Энигма, 1999. – 423 с.
4. Исландские саги. Ирландский эпос [Текст] / Сост., вступ. ст. и коммент. М. И. Стеблин-Каменского и А. А. Смирнова; илл. Рокуэлла Кента. – М. : Худож. лит., 1973. – 863 с. (Библиотека всемирной литературы).

Получено 01.03.2011

А. О. ПЕРЛІК

ГЕРОЇЗМ В ПІВНІЧНІЙ ТРАДИЦІЇ КЕЛЬТІВ І ВІКІНГІВ

Донецький національний університет

Тема дослідження пов'язана із проблемою осмислення середньовічної фольклорної спадщини, створеної вікінгами та кельтами. У роботі розглядаються основні категорії, притаманні феномену «північного героїзму» та «північної теорії мужності», який проявляється у міфології, релігії і літературі вказаної традиції.

героїзм, північна традиція кельтів і вікінгів, міфологія, християнство

ARTEM PERLIK

HEROISM IN THE NORTHERN TRADITION OF VIKINGS AND CELTS

Donetsk National University

The chosen topic of the research is connected with the problem of the interpretation of the medieval folklore heritage left by Celts and Vikings. The paper deals with the main categories typical of the phenomenon of the «northern heroism» and «the northern theory of fortitude», which phenomenon is realized in the mythology, religion and literature of the stated tradition.

heroism, northern tradition of Vikings and Celts, mythology, Christianity

УДК 801.561

А. В. ХАРЕНКО, Л. І. ЧЕРНИШОВА

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

ЯВИЩА АНТОНІМІЇ, СИНОНІМІЇ ТА ОМОНІМІЇ У НАУКОВІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У статті проведений аналіз різноманітної за лексико-семантичним змістом технічної термінології. Прослідковуються внутрішньомовні парадигматичні процеси у сфері функціонування конкретно галузевої термінології, що виражаються в існуванні явищ синонімії, антонімії, омонімії та полісемії у реальній картині терміновикористання.

термін, термінологія, синонімія, антонімія, омонімія, полісемія, парадигма

Антонімія. Під антонімією розуміють не просте протиставлення, яке можна передати, додаючи заперечення..., а протиставлення значень, які це допускають, виражені різними коренями. В антонімічні відношення об'єднуються перш за все технічні терміни, що мають кількісні, якісні, часові й просторові значення. Так, антонімічними є пари термінів зліг і посадка (протилежні просторові значення), позитив і негатив (якісні значення фото- або кінематографічного зображення).

Складніше співвідношення з антоніміями у слова-терміна *оригінал*, яке має кілька значень. 1. Це те, що є основою для відтворення копіювання, переробки; 2. Текст, з якого роблять переклад на іншу мову; 3. Текст, малюнок для поліграфічного відтворення. У перших двох значеннях до цього терміна антонімом буде термін *копія*, у третьому – термін *відбиток* із значенням пробний текст, малюнок, виготовлений у друкарський спосіб.

Омонімія. При вивченні технічної термінології досить часто спостерігаються омонімічні терміни. Серед досліджуваних мікросистем можна назвати такі кореневі омоніми: *баба, байка, балка, банкет, бик, блок, бостон, віраж, візир, в'язка, газ, гранка, гриф, заставка, капот, коса, косяк, кран, обріз, піке, тик, тираж, титул, набувувати, травити*. Так, у кількох галузевих термінологіях наявний термін *блок*. У будівельній мікросистемі він означає природний або штучний будівельний камінь, порізаний на плити; як політичний термін *блок* – це об'єднання держав, організацій, партій; у техніці позначає простий механізм для підняття важких предметів. Крім цього, *блок* – це ще й окрема, незалежна частина споруди, машини.

У галузі спеціальної термінології дуже часто важко визначити, де омонімічні, а де багатозначні слова, адже абсолютної межі між багатозначністю й омонімією слів немає, оскільки і багатозначні за своїм походженням слова з плином часу фактично, з утратою мовцями чуття колишнього зв'язку значень, можуть перетворюватися для нас в омоніми. Внаслідок зміни значення слова-терміна один звуковий комплекс може означати два або кілька понять.

Наприклад, слово *балка* в одному випадку означає яр з пологими схилами, у другому, як термін будівельної мікросистеми, – дерев'яну колоду або залізний брус, що є основою перекриття, настилу. У першому випадку це слово вважається спорідненим з литовським *bala* – болото, латинським *bala* – глиниста, безлісна долина. У другому випадку воно запозичене з германських мов – від голландського *balk* чи від німецького *Balken*. Розглянуті терміни, які побутують у різних мікросистемах, мають всі ознаки омонімії.

Омонімізувались в українській мові і деякі слова, засвоєні з однієї мови: *проспект* /від лат. *prospectus*/, що означає широку пряму вулицю, в друкарській термінології та книгознавчій справі означає детальний план майбутньої книги, який автор подає до видавництва разом із пропозицією про видання книги, а також друковану рекламу – буклет.

Трапляються випадки, коли іншомовні терміни у мові, з якої вони запозичені, мали різне звукове оформлення, а в українській збіглися у фонетичному відношенні: *банкет* /від фр. *banquette*/ – земляний; або кам'яний наспл для якої-небудь споруди; *банкет, бенкет* /від фр. *banquet*/ – урочистий сніданок, обід, вечерея, що влаштовується на честь кого-небудь, або відзначення певної події.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Полісемія. Це явище полягає в тому, що кожне переносне значення полісемічного слова обов'язково так чи інакше пов'язане з його первинним значенням, бо розвинулося воно внаслідок певної подібності визначуваних понять. До цього основного стрижневого значення вторинні значення, хоч міра близькості їх, звичайно, неоднакова. Як пише О. С. Ахманова, *полісемія це «тотожність слова при наявності у нього двох або більше виразних відмінних значень», а «омонімія – зовнішній збіг за звуковою оболонкою двох або більше різних слів»* [1, с. 104].

У будівельній термінології побутує термін ґрунтовка. Він означає перший нижній шар фарби, що є основою, на яку наносять інші фарби, та речовину, якою покривають полотно картини або предмет, підготовляючи їх до фарбування. Говорячи про багатозначність термінів, слід відзначити, що вони утруднюють сприймання спеціального тексту. Щоправда, ступінь їх стилістичної неприйнятності неоднаковий. Якщо одні терміни викликають лише утруднення при читанні літератури, порушують взаєморозуміння, обмежують можливість обміну досвідом, інші ведуть до хиткості уявлень і до більших чи менших практичних помилок. *Особливо небажаною є багатозначність термінів*, які позначають розрахункові поняття. Аналіз текстів свідчить про доцільність вилучення полісемічних термінів. Необхідно домагатися, щоб кожен термін був однозначним.

Синонімія. В принципі синонімічність не властива термінології, оскільки в ідеалі терміни – це слова однозначні, які точно визначають відповідне поняття в повному його обсязі. Термін не потребує емоційного забарвлення, він належить до стилістично нейтральної лексики. Якщо ж у мовній практиці синоніми з'являються до якогось терміна, то вони, як слова абсолютно ідентичні за значенням, з часом звичайно виходять з ужитку або ж набувають іншого значення і детермінологізуються.

У термінології досліджуваних галузей необхідно розрізняти синоніми абсолютні та відносні. *Абсолютні терміносиноніми (лексичні дублети) – це слова, зміст яких тотожний; під відносними терміносинонімами розуміємо такі, в яких значення збігається частково.* Абсолютні синоніми з'являються у термінології різними шляхами: внаслідок взаємодії літературної мови і діалектного мовлення: *дрань, дранка, драниця* (діал.); *кужелиця, мичка, переділка* (діал.); *люстриновий, люстровий* (діал.);

– внаслідок взаємодії української мови з іншими мовами: *бантина, ригель, видошукач, візир, закріплювач, фіксаж*;

– внаслідок різного фонетичного освоєння іншомовних слів: *траверс, траверз; кегль, кегель*,

– внаслідок творення термінів на власній основі з використанням позичених елементів: *радіовисотомір, радіолоантис, турбокомпресор*;

– внаслідок появи фіксованих варіантів одного й того самого терміна: *великоблоковий, великоблочний; басонний, басоновий; карнизний, карнизований; китайський, китайчаний; летючий, літаючий; нулівка, нульовка.*

Багато спеціалістів вважає абсолютні синоніми нешкідливими; такі синоніми, з їх точки зору, являють собою незручність лише в тому відношенні, що змушують витратити зайві безкорисні зусилля на запам'ятовування. Однак незручність абсолютних синонімів не обмежується цим. *Існування двох термінів для одного поняття небезпечно тим, що в один із цих термінів поступово вкладається зміст більш вузький, ніж в інший, або більш широкий, або, нарешті, зовсім інший.* Таким чином, абсолютні синоніми в переважній більшості перетворюються у відносні з усіма недоліками багатозначних термінів.

Досліджені мікротерміносистеми показують, що синонімія термінів небажана і її варто вилучати. Тому рекомендується поряд з довгим терміном створювати більш короткий і вживати його тоді, коли нема необхідності використовувати основний термін для кращого і більш точного засвоєння поняття або коли з контексту ясно, про яке поняття йде мова. Напр.: перфорована стрічка і перфострічка, універсальний блок і блок-перфект (полігр.); розчин акустичний цементно-шлаковий і розчин АЦШ (буд.).

Дослідження технічної термінології показало, що вона надзвичайно різноманітна за лексико-семантичним змістом, проте наявні у ній лексико-семантичні групи засвідчують широке відображення нею оптимального кола наукових, технічних понять. Ці групи закономірно зазнають постійних змін унаслідок поповнення новими термінами, вилучення з ужитку старих, потреба в яких відпала.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова, О. С. Очерки по общей и русской лексикологии [Текст] / О. С. Ахманова. – М. : Учпедгиз, 1957. – 295 с.
2. Вихованець, І. Р. Граматика української мови [Текст] / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Грищенко. – К. : Рад. шк., 1982. – 209 с.
3. Межов, О. Семантична диференціація об'єктної синтаксеми [Текст] / О. Межов // Українська мова. – 2005. – № 1. – С. 23–27.
4. Митрофанова, О. Д. Научный стиль речи: проблемы обучения [Текст] : методическое пособие / О. Д. Митрофанова. – М. : Русс. язык, 1976. – 200 с.

Отримано 12.03.2011

А. В. ХАРЕНКО, Л. И. ЧЕРНИШОВА

ЯВЛЕНИЯ АНТОНИМИИ, СИНОНИМИИ И ОМОНИМИИ В НАУЧНОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

В статье представлен анализ разнообразной по лексико-семантическому содержанию технической терминологии. Прослеживаются внутреннеречевые парадигматические процессы в сфере функционирования конкретно-отраслевой терминологии, которые выражаются в существовании явлений синонимии, антонимии, омонимии и полисемии в реальной картине терминопользования.

термин, терминология, синонимия, антонимия, омонимия, полисемия, парадигма

ALEXANDER KHARENKO, LARISA CHERNISHOVA

THE PHENOMENA OF ANTONYM, SYNONYMY AND HOMONYMY ARE IN SCIENTIFIC TERMINOLOGY

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

In the article the analysis of various technicalese which is different in lexico-semantic content is given. Interlinguas paradigm processes traced in the field of functioning concretely of a particular branch terminology, that expressed in existence of the phenomena of synonymy, antonym, homonymy and polysemy in the real picture of termino of the use.

term, terminology, synonymy, antonymy, homonymy, polysemy, paradigm

УДК 801.56

М. В. ЛАПІН, Р. М. НАЗАР

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

МОВНА МОДЕЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті йдеться про позитивний та негативний вплив засобів масової інформації на формування культури мовлення людини. Проаналізовано результати досліджень, спрямованих на виявлення найбільш активних факторів, що погіршують культуру мови населення нашої країни. Розглянуто мовну модель теледикторів та друківаних видань. Подано визначення поняття «засоби масової інформації» та розкрито їх основні функції. Виявлено вплив на розвиток мови нових запозичених слів, які сприяють деградації нашої рідної мови.

засоби масової інформації, мовні норми, вплив, культура мови, диктор, система, специфіка

Інформація стала інструментом влади. Коли була виявлена сприйнятливість людської психіки до навіювання, інформація у формі пропаганди й агітації стала головним важелем керування людьми. Вона поступово замінила собою грубу силу, насильство, що довгий час уважалися єдиним і невідмінним знаряддям керування. Колишній президент США Річард Ніксон, виступаючи у Раді національної безпеки з питання бюджетних витрат, говорив, що він вважає один долар, вкладений в інформацію й пропаганду, ціннішим, ніж десять доларів, вкладених у створення систем озброєння, тому що останнє навряд чи буде коли-небудь ужито в справу, у той час як інформація працює щогодинно повсюдно.

У статті поставлено та розглянуто такі основні завдання: дати визначення ЗМІ та розкрити їх функції; розглянути мову дикторів та мову сучасної преси; проаналізувати їх помилки.

Засоби масової інформації (ЗМІ) являють собою установи, створені для відкритої, публічної передачі за допомогою спеціального технічного інструментарію різних відомостей будь-кому; це відносно самостійна система, що характеризується множинністю складових елементів: змістом, властивостями, формами, методами й певними рівнями організації (у країні, у регіоні, на виробництві).

До ЗМІ, зокрема, належать: 1) друківані видання: газети, журнали, бюлетені, довідники, листівки й рекламні щити; 2) електронні (радіо, телебачення, Інтернет, відео- і аудіозаписи, кінематограф); 3) інформаційні агентства.

Основними функціями ЗМІ є: 1) комунікативна – функція спілкування, налагодження контакту, що називається вихідною функцією; 2) безпосередньо-організаторська; 3) ідеологічна (соціально-орієнтована), пов'язана із прагненням вплинути на світоглядні основи й ціннісні орієнтації аудиторії, на самосвідомість людей, їхні ідеали й прагнення, включаючи мотивацію поведінкових актів; 4) культурно-освітня, що полягає у тим, щоб, будучи одним з інститутів культури суспільства, брати участь у пропаганді й поширенні в житті суспільства високих культурних цінностей, виховувати людей на зразках загальносвітової культури, тим самим сприяючи всебічному розвитку людини; 5) рекламно-довідкова, пов'язана із задоволенням утилітарних запитів у зв'язку зі світом захоплення різних шарів аудиторії; 6) рекреативна – розваги, дозвілля, зняття напруги, одержання задоволення.

Важливі риси ЗМІ – це публічність, тобто необмежене коло користувачів; непостійний обсяг аудиторії, що міняється залежно від виявленого інтересу до тієї або іншої передачі, повідомлення або статті.

Проаналізувавши взятий нами матеріал, ми виявили різного характеру вплив телебачення та преси на людину. У сучасних умовах доступ до ЗМІ – це необхідна умова формування впливу. ЗМІ – це свого роду коріння, за допомогою якого одержує життєві сили будь-яка організація. Активна роль ЗМІ пов'язана з їхнім впливом на різні етапи й сторони інформаційного процесу в суспільстві, але потік інформації в сучасному світі настільки різноманітний й суперечливий, що самостійно розібратися в ньому не в змозі ні окрема людина, ні навіть група фахівців.

Якщо раніше ЗМІ були прикладом рівня мовної культури, сприяли його підвищенню, то зараз ЗМІ, як ми помітили, сприяють деградації: мова багатьох дикторів розважальних, а іноді й аналітичних програм неправильно побудована, зазмічена словами-паразитами, словом, у наявності всі ознаки погіршення у дикторів рівня мовної

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

культури. А так як телебачення, радіо й преса – уже невід’ємні супутники більшості людей, то і мова останніх теж стала погіршуватися.

На сьогодні мова населення стала серйозно відхилятися від норм літературної української. У ході роботи було проаналізовано результати досліджень, спрямованих на виявлення найбільш активних факторів, що погіршують культуру мови населення нашої країни. До них належать:

- узгоджені відмінкових закінчень числівників з іменниками;
- неправильне вживання паронімів (одягти – надягти, почуттєвий – чутливий і т. д.);
- відповідно, всі дані мають специфічну лексику (спецслужб і військових), які й доносять до аудиторії цю інформацію.

Висвітлення розглядуваної теми в друкованих виданнях дозволяє виявляти своєрідну лексику, що змінює весь образ журналу, газети тощо. Читачі чи слухачі починають спілкуватися мовою ЗМІ. Також існує ситуація, у якій журнал починає використовувати лексику передбачуваної аудиторії для того, щоб зробити матеріал більш доступним, більш привабливим. Варто відмітити, споживачами основної маси молодіжних журналів є дівчата, а на юнаків розраховане дуже маленьке коло друкованої продукції. Візьмемо два молодіжних журнали, читачами якого є дівчата – «ELLE GIRL» й «YES!»». Тут лексика відрізняється спрямованістю на читачок – *шопінг, подарунки, алгред* (слово, що колись уживалося винятково в комп’ютерній лексиці, одержало поширення серед молоді), *суперкреатив, замутити, правильна панянка, мейк, лав-сторі, мілітарі-нашивки, відспівана фанатка*.

Мова засобів масової інформації є особливим, важливим різновидом літературної мови зі своїми закономірностями в змісті та формі. Увагу дослідників завжди привертала взаємодія літературної мови та форми її виявлення в ЗМІ, які мають провідні позиції в плані впливу на розвиток літературної мови.

Отже, з огляду на сучасні ЗМІ і телебачення зокрема, підвищується відповідальність працівників за мовне оформлення призначених для передачі в ефір матеріалів, бо кожна помилка диктора чи журналіста завдає великої шкоди культурі мовлення. Професійні навички дикторів телебачення повинні відображати норми української літературної мови, бо вони, журналісти, є зразковими носіями ідеології та мови рідної країни. В програмах телебачення нерідко можна спостерігати порушення орфоепічних норм. У мовленні дикторів найбільше вражають слух помилки фонетичного плану. Зокрема, це порушення правила чергування *у-в, і-й*, варіантів прийменника *з, із, зі*. Мало що залишається від славнозвісної милозвучності української мови.

Мовна норма – це історично зумовлений факт, прояв історичних закономірностей розвитку мови і типових для кожної епохи тенденцій розвитку, це сукупність найбільш придатних для обслуговування суспільства засобів мови, що складаються як наслідок відбору елементів з числа існуючих, наявних, утворюваних заново або вилучених з пасивного запасу минулого в процесі соціальної, у широкому розумінні, оцінки цих елементів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вакуленко, О. В. Засоби масової інформації як особливий чинник впливу на формування способу життя особистості [Текст] / О. В. Вакуленко // Соціальний працівник. – 2005. – Вересень. – С. 14–18.
2. Зелинский, С. А. Манипуляция массами и психоанализ. Манипулирование массовыми психическими процессами посредством психоаналитических методик [Текст] / С. А. Зелинский. – СПб. : Издательско-Торговый Дом «Скифия», 2008. – 248 с.
3. Шмелева, Т. В. Модель речевого жанра [Текст] / Д. Н. Шмелев // Жанры речи / В. Е. Гольдин (отв. ред.), Л. В. Балашова, В. В. Дементьев (отв. секретарь) [и др.]. – Саратов : Из-во ГосУНЦ «Колледж», 1997. – Вып. 1. – С. 88–99.
4. Шостак, М. И. Журналист и его произведение [Текст] / М. И. Шостак. – М. : Прогресс, 1998. – 285 с.

Отримано 10.03.2011

Н. В. ЛАПИН, Р. Н. НАЗАР

ЯЗЫКОВАЯ МОДЕЛЬ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

В статье идет речь о позитивном и негативном влиянии средств массовой информации на формирование культуры речи человека. Проанализировано исследования, направленные на выявление наиболее активных факторов, которые ухудшают культуру речи населения нашей страны. Рассмотрена языковая модель теледикторов и печатных изданий. Дано определение понятия «средства массовой информации» и раскрыты их основные функции. Отмечено влияние на развитие языка новых заимствованных слов, которые способствуют деградации нашего родного языка.

средства массовой информации, языковые нормы, влияние, культура речи, диктор, система, специфика

NIKITA LAPIN, ROMAN NAZAR

LINGUISTIC MODEL OF MASS MEDIAS

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

In the article speech goes about positive and negative influence of mass medias on forming of culture of speech of man. Researches, directed on the exposure of the most active factors which worsen the culture of speech of population of our country are analysed. The linguistic model of teleannouncers and printing editions is considered. Determination to the mass medias is given and the basic functions of mass medias are exposed. The influence on the development of the language of new loan-words, which are instrumental in degradation of our mother tongue, is pointed.

mass medias, linguistic norms, influence, culture of speech, announcer, system, specific

УДК 81'373

С. В. САВЕНКОВА, Ю. М. НОВИКОВА

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

УКРАЇНСЬКІ ПРИЗВИЩА ЯК ЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН

У статті висвітлено історію виникнення та становлення українських прізвищ, розглянуто стан вивчення прізвищевої системи, розкрито специфіку антропонімів як надзвичайно інформативного в лінгвістичному та культурологічному плані класу лексики. Проведене дослідження поглибить знання про мовну природу українських прізвищ, культурно-національні особливості українського етносу.

українська антропонімія, онімна лексика, прізвище, іменування

Самобутність національного антропонімікону, його лінгвістична специфіка та історія становлення завжди привертала увагу мовознавців, засвідчуючи вагому роль онімної лексики, прізвищевих номенів – насамперед у загальній перспективі гуманітарної парадигми. Так, історію української антропонімії ретельно досліджували такі вітчизняні вчені, як Б. Б. Близнюк, Ю. О. Карпенко, Р. Й. Керста, Л. О. Кравченко, Г. Д. Панчук, С. М. Медвідь-Пахомова, Ю. К. Редько, І. Д. Фаріон, М. Л. Худаш, П. П. Чучка та інші знані ономасти.

Проте в лінгвістичній літературі відсутній одноставний погляд щодо виникнення, формування і становлення українських прізвищ. Існує неузгодженість і щодо тлумачення терміна «прізвище», яке є «головним носієм антропонімної інформації» [2:48], оскільки не враховано всі критерії його визначення. Загальноприйнятим серед наявних визначень терміна є таке: **прізвище** – «додаване до власного імені (або власного імені і назви по батькові), спадкове, незмінне офіційне родинне найменування, яке передається від батька до шлюбних дітей (від матері – до нешлюбних дітей), у шлюбі від чоловіка до дружини і має вже більшу, ніж двопоколінну традицію вживання» [8:91].

Немає єдиного погляду й щодо визначення часу остаточної стабілізації українських прізвищ. Так, П. П. Чучка називає прізвища «наймолодшим класом найменувань в українській антропонімії» [8], І. Д. Сухомлин виокремлює різні категорії особових назв, що виступали як прізвища на зламі XIV–XV ст., а також вирізняє словотворчі моделі, відомі в історичній перспективі як українські прізвища [8:15]; О. Д. Неділько, аналізуючи українську історичну антропонімію, зазначає, що «XVII і навіть XVIII ст. – це час формування прізвищ широких мас населення Лівобережної України» [4:25]. Паралельне використання різноманітних структурних типів прізвищ не лише у російських документах, але й у написаних в Україні, свідчить про те, що процес стабілізації деяких із них у цей час ще не закінчився [4:9].

Система українських прізвищевих іменувань пройшла довгий і складний шлях історичного розвитку, перебуваючи в певній залежності від соціальної структури суспільства і зародження державності. Морфемний склад сучасного антропонімікону України почав формуватися ще в період праслов'янської мовної єдності. Особам надавалися певні прізвиська, які не передавалися у спадок, а виконували денотативну функцію – називали конкретну особу, а також конотативну функцію – характеризували носія за якимись ознаками [5].

На початку свого розвитку система особових назв була однослівною, пов'язаність імен однієї родини прослідковувалася по двох лініях: діахронічній (батько – син – онук) та синхронічній (рідні або двоюрідні брати). Складені особові назви в давньоруських текстах XI–XIII ст. «були нечисленними та становили близько 10 % від загальної кількості антропонімів, зафіксованих пам'ятками зазначеного періоду» [3:203]. Проте почали виникати багаточленні іменування, переважна більшість яких належала до двослівних сполучень на зразок «ім'я і додаткове найменування» [3:203]. Додаткове найменування могло надаватися конкретній людині або успадковуватися нею від батька, рідше матері чи іншого родича. В останній групі додаткових найменувань переважають патроніми, оскільки найавторитетнішим родичем був батько. Такі іменування закріплювалися з суфіксами -ов, -ин, -ович, -ен(а), найчастіше – -енк(о), що вказували на недорослих істот. Сини цих осіб у свою чергу також отримували певне додаткове найменування. Ю. О. Карпенко зазначає, що до іменування на -енк(о) цей суфікс міг додаватися вдруге:

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Бутенченко або навіть *втретє* і т. ін. У найменуваннях третього покоління суфікс *-енк(о)* міг поширюватися суфіксом *-ов: Карпенков*.

Розвиток двочленної української антропонімічної системи пов'язаний із поширенням таких способів передачі, коли додаткове найменування безперервно передавалося від батька до сина, але не ставало прізвищем, не поширюючись на наступні покоління. Перший із них передбачав, що син, іменуючись від народження за батьком додатковим найменуванням на *-енк(о)*, згодом отримував від колективу своє власне додаткове ім'я і передавав його своєму синові. Другий спосіб полягав у додаванні суфікса *-енк(о)* лише до календарного йменування і в перетворенні його на додаткову назву. Від цієї нескладної побудови залишалася лише перша частина. Проте, на думку Ю. О. Карпенка, цей спосіб мав істотний недолік, оскільки в цьому випадку додаткове найменування втрачає характеризуючі можливості і своє лексичне різноманіття.

У XVI–XVIII ст. наймасовішим антропонімічним класом були прізвиська. З погляду морфемної структури вони не були у своїй більшості спеціальними онімічними утвореннями – ними ставали традиційні апелятиви з категорії *popina personalia* та *popina impersonalia*. У допрізвищевий період найголовнішою умовою при ідентифікації особи була актуальність іменування. Вона зберігалася при частковій десемантизації індивідуального прізвиська протягом двох-трьох генерацій, поки ще лишалася живою пам'ять про особу, власна назва якої служила твірною основою для родинного позначення. Перетворення додаткового найменування на прізвище відбулося з появою спадковості, тобто у процесі його поширення щонайменше на три покоління. Лінгвістично це виявилось у втраті здатності трансформуватися при переході до наступних поколінь.

Таким чином, становлення прізвищ тривало протягом декількох століть. Процес виникнення прізвищ відбувався неоднаково на всіх українських територіях і неодноразово охопив усі соціальні верстви. Основна маса населення України упродовж тривалого часу залишалася без офіційних (тобто зафіксованих документами) прізвищ. Початок їхньому закріпленню поклало духовенство, а саме – київський митрополит Петро Могила, який 1632 року доручив священикам вести метрики народжених, одружених, померлих [1:13]. На території східної України процес остаточної стабілізації прізвищ почався лише в 1826 р., тобто з часом запровадження «Нового громадянського уложення». На думку відомих ономастів (Б. Б. Близнюк, Ю. К. Редько, П. П. Чучка), періодом становлення українських прізвищ в сучасному розумінні цього терміна слід вважати період з 30 х років XIX ст., коли на всіх етнічних українських землях набуло чинності кодифіковане право і відповідні правила користування особовими назвами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Горпинич, В. О. Прізвища Дніпровського Припоріжжя [Текст] : Словник : Близько 20 000 прізвищ / В. О. Горпинич, І. А. Корнієнко ; Дніпропетровський національний ун-т; Науково-дослідна лабораторія фольклору, говірок і літератури Нижньої Наддніпрянини. – Дніпропетровськ : Пороги, 2003. – 269 с.
2. Карпенко, О. Ю. Людина та її ім'я [Текст] / О. Ю. Карпенко // Записки з романо-германської філології : зб. наук. праць / наук. ред. І. М. Колегаєва. – Одеса : Фенікс, 2008. – Вип. 20. – С. 48–52.
3. Медвідь, С. М. Еволюція антропонімічних формул у слов'янських мовах [Текст] / С. М. Медвідь. – Ужгород : Ужгородський державний університет, 1999. – 248 с.
4. Неділько, О. Д. Про утворення українських прізвищ [Текст] / О. Д. Неділько // УМЛШ. – 1967. – № 9. – С. 19–26.
5. Новикова, Ю. М. Прізвища Центральної та Східної Донеччини: лексико-семантична та словотвірною-структурна специфіка [Текст] : Монографія / Ю. М. Новикова ; За заг. ред. д-ра філол. н., проф. Т. Ю. Ковалевської. – Донецьк : Норд-Прес, 2009. – 210 с.
6. Сухомлин, І. Д. Основи полтавської ономастики (По матеріалах Полтавських актових книг XVII ст.) [Текст] : автореф. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Сухомлин І. Д. – Харків : Харьк. гос. ун-т, 1964. – 20 с.
7. Худаш, М. Л. З історії української антропонімії [Текст] / М. Л. Худаш. – К. : Наукова думка, 1977. – 236 с.
8. Чучка, П. П. Історія власних назв. Розвиток імен і прізвищ [Текст] / П. П. Чучка // Історія української мови. Лексика і фразеологія / В. О. Винник, В. Й. Горобець, В. Л. Карпова [та ін.]. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 592–620.

Отримано 24.03.2011

С. В. САВЕНКОВА, Ю. Н. НОВИКОВА

УКРАИНСКИЕ ФАМИЛИИ КАК ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ ФЕНОМЕН

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

В статье проанализирована история возникновения и становления украинских фамилий, рассмотрена система украинских фамилий, раскрыта специфика антропонимов как чрезвычайно информативного в лингвистическом и культурологическом плане класса лексики. Проведенное исследование углубит знания о языковой природе украинских фамилий, культурно-национальных особенностях украинского этноса.

украинская антропонимия, онимная лексика, фамилия, именование

SVITLANA SAVENKOVA, YULIA NOVIKOVA

UKRAINIAN LAST NAMES AS LINGUISTIC PHENOMENON

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

History of origin and becoming of the Ukrainian last names is analysed in the article, the system of the Ukrainian last names is considered, the specific of last name is exposed as an extraordinarily informing in a linguistic and cultural plan class of vocabulary. The conducted research will deepen knowledge about linguistic nature of the Ukrainian last names, cultural and national features of Ukrainian people.

ukrainian anthroponym, name vocabulary, last name, naming

УДК 82=162.2

О. О. ДЕНИСЕНКО, О. А. ХАМЕДОВА

Донецький національний університет

ТИПОЛОГІЯ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У ТВОРЧОСТІ Є. КОНОНЕНКО (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «ТРИ СВІТИ»)

У статті досліджується мала проза письменниці Є. Кононенко (збірка новел «Три світи»). Виділяються та характеризуються кілька типів жіночих образів.

жіноча проза, тип, герой, модель

У 90-х роках ХХ століття в українській літературі з'являється потужне покоління талановитих письменниць. Українська проза цього періоду представлена творами О. Забужко, С. Йовенко, Г. Пагутяк, М. Матіос та ін.

Серед цих письменниць критики (М. Стріха, Ю. Кушнерюк, Т. Качак) виділяли Євгенію Кононенко як майстра пружного й динамічного сюжету.

У літературі Євгенія Кононенко дебютувала як поетеса. У середині 1990-х років була видана збірка ліричних творів «Вальс першого снігу».

Після цього авторка полишає написання віршів і звертається до прози. Основним жанром у творчості письменниці стає оповідання. Також Євгенія Кононенко зверталася до жанру детективного роману – «Імітація» (2001) та «Зрада» (2002). Саме завдяки цим творам вона отримала справжню літературну славу.

Євгенія Кононенко є авторкою збірок малої прози «Колосальний сюжет», «Повії теж виходять заміж», «Новели для нецілованих дівчат», «Книгарня "ШОК"» та ін.

Об'єктом нашого дослідження стала збірка новел «Три світи» (2006). Тут вміщені найвідоміші прозові твори письменниці («Три світи», «Драні колготи», «Випередила», «Земляки на чужині» та ін.). Ці новели були написані у різні життєві періоди авторки, тому вони тематично розмаїті.

Наскрізна тема творчості Є. Кононенко – жінка у сучасному суспільстві.

Центральне місце у художньому світі письменниці посідає жінка – інтелігентна жителька великого міста. Авторка типізує свої героїнь, хоча й кожна з них наділена неповторними і індивідуальними рисами. Її героїні не статичні, вони поступово розкриваються у своїх вчинках, стосунках з іншими героями, мовленні.

Тому мета статті охарактеризувати героїв оповідань, визначити провідні типи у творчості Є. Кононенко на основі збірки «Три світи».

Авторка замислюється над проблемами сьогодення, зокрема, становищем жінки у сучасному прагматичному суспільстві.

Перший тип жіночих образів можна визначити як жінка-товар, жінка-жертва.

Так, в оповіданні «Драні колготи» (це дебютний прозовий твір) зображується сімейна пара, яка відвідує прийом з іноземними гостями. Чоловік пропонує власну жінку заможному іноземцеві, бо йому необхідні гроші для закордонної поїздки. Чоловік виступає у ролі сутенера.

Цей сюжет продовжений і в оповіданні «Нові колготи», яке перегукується з попереднім. У цьому творі жінка також зображена як жертва – Анна повинна погодитися на побачення з лікарем заради життя сверкухи, бо тільки так можна було розплатитися за операцію.

Авторка передає напружений внутрішній стан героїні, яка майже переступає через себе і погоджується з умовою.

Розв'язкою твору стала не відверта сцена, а витончена бесіда, під час якої жінка знов відчула себе гарною і гідною, але не свого чоловіка.

В обох оповіданнях колготи – є важливою художньою деталлю, яка підкреслює відсутність у жінок елементарних засобів особистого ужитку через економічні проблеми (суцільний дефіцит), залежне становище жінки у родині та суспільстві і реалістично зображає особливості пізнього радянського життя.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Другий тип – це образ старої жінки (матері, свекрухи), яка намагається керувати життям своїх дорослих дітей («Шантаж», «Поцілунок у сідницю», «Де Ольга?», «Нові колготи»).

Так, в оповіданні «Де Ольга?» героїня, яка живе з донькою та матір'ю, виходить заміж за свого колишнього однокласника.

Мати проти заміжжя дорослої доньки, бо боїться втратити контроль і владу над донькою.

Через власні амбіції вона доводить себе майже до божевільного стану.

В оповіданні «Шантаж» дорослий чоловік емоційно та фінансово залежить від матері. Мати не дає можливості влаштувати йому особисте життя, бо на її переконання: мати і син – це вже і є родина.

У творі «Поцілунок у сідницю» зображене непорозуміння матері та доньки: героїня прагнула творчої реалізації, а мати повсякчас нагадувала про її материнські обов'язки. Конфлікт між ними яскраво передається через емоційні діалоги.

Таким чином, старі жінки намагаються «узурпувати» владу в родині, не дати простору для самореалізації.

Третій тип жінок, який створює письменниця, – це жінка-особистість («Бра над ліжком», «Віра, Надія та Яна»). Героїня досягає поставленої мети, або вона прямує до неї, вона намагається реалізувати свої особисті чи кар'єрні прагнення. Хоча повної гармонії між особистим життям і власною реалізацією жодна з героїнь не здатна досягти.

У новелі «Бра над ліжком» головна героїня досягає певних кар'єрних висот, друкується у журналах, але вона постійно згадує про події з минулого (стосунки з хлопцем, болісний розрив та аборт).

Критики відзначають, що в жіночій прозі існують певні сюжетні «вузли», вирішальні моменти жіночого буття.

У такій «типовій» долі є кілька важливих подій: втрата кохання (або присутність нещасливого кохання), насильство (фізичне чи емоційне), пологи та материнство.

Треба сказати, що така схема – вочевидь, не повний опис життя жінки, а список моментів, які критики вважають найприкметнішими у зображенні жіночих персонажів [3, с. 128].

Новела «Віра, Надія, Яна» є однією з найцікавіших, бо у ній зображені найтиповіші представниці українського суспільства. Віра (має чоловіка і двох дітей, і саме в цьому вбачає своє призначення). Надія (незаміжня, у неї є коханець, але вона кандидат наук, що не може не викликати поваги). Яна (бачить своє майбутнє тільки за кордоном, з французом Роже).

Хоча саме у шлюбі з іноземцем жінці найлегше втратити своє «я».

Авторка не даремно порушує сакральну і традиційну єдність імен, демонструючи пошуки сучасних героїнь свого місця у світі та особистого щастя.

Отже, саме цей тип персонажів втілює уявлення авторки про самодостатню жінку, яка поважає себе і викликає повагу у інших.

Євгенія Кононенко у своїх оповіданнях зображує різні типи жінок, які презентують сучасну українську жінку.

Проте всі вони є яскравими і переконливими персонажами, які допомагають розкрити магістральну тему творчості Є. Кононенко

Новели авторки зовсім не є ані маніфестом войовничого фемінізму, ані бажанням неодмінно помститися якомусь узагальненому кривдникові. Для цього авторка є надто доброю письменницею.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Качак, Т. Б. Художні особливості прози 80–90-х років ХХ століття [Текст] : авториф. дис. канд. філол. наук / Т. Б. Качак ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2006. – 20 с.
2. Кононенко, Є. Три світи: Вибрані новели [Текст] / Є. Кононенко. – Львів : ЛА «Піраміда», 2006. – 152 с.
3. Саткліф, Б. Критика о современной женской прозе [Текст] / Б. Саткліф // Филологические науки. – 2000. – № 3. – С. 117–132.
4. Стріха, М. Портрет покоління на тлі втрачених стін [Текст] / М. Стріха // Критика. – 1998. – № 6. – С. 8.

Отримано 24.03.2011

О. А. ДЕНИСЕНКО, О. А. ХАМЕДОВА

**ТИПОЛОГИЯ ЖЕНСКИХ ОБРАЗОВ В ТВОРЧЕСТВЕ Е. КОНОНЕНКО (НА МАТЕРИАЛЕ
СБОРНИКА «ТРИ СВИТИ»)**

Донецкий национальный университет

В статье исследуется малая проза писательницы Е. Кононенко (сборник новелл «Три світи»). Выделяются и характеризуются несколько типов женских образов.

женская проза, тип, герой, модель

OLGA DENISENKO, OLGA KHAMEDOVA

**TIPOLOGIYA OF WOMAN CHARACTER IS IN CREATION OF E. KONONENKO (ON
MATERIAL OF COLLECTION «THREE WORLDS»)**

Donetsk National University

Small prose of authoress E. Kononenko is probed in the article (collection of short stories «Three worlds»). A few types of woman character are given.

woman prose, type, hero, model

УДК 82=162.2

О. О. ЯКЕЛЬ, І. А. ЯРОШЕВИЧ

Донецький національний університет

ХАРАКТЕРИСТИКА ПСИХІЧНОГО СТАНУ ГЕРОЇВ МАЛОЇ ПРОЗИ ІВАНА ФРАНКА ПРО ДІТЕЙ

У статті схарактеризовано особливості відображення психології дитини в оповіданнях І. Франка «Мій злочин» та «Schönschreiben». З'ясовано засоби зображення характерів героїв-дітей.

оповідання про дітей, психологізм, психічний стан героя

В історії української літератури серед письменників, які присвячували свої твори змалюванню дітей (Б. Грінченко, О. Пчілка, М. Коцюбинський, В. Стефаник, В. Винниченко), особливе місце займає творчість Івана Франка. В оповіданнях «Малий Мирон», «Грицева шкільна наука», «Оловець», «Schönschreiben», «Мій злочин» автор, добираючи різні засоби художньої виразності, розкрив різні аспекти дитячої психології.

Вивчення творчості І. Франка постійно знаходиться в колі наукових інтересів сучасних дослідників. Окремі праці О. Білецького, І. Басса, О. Кисельова, О. Дея, В. Микитюка, В. Компанієць-Барсом, Т. Лопушан та інших присвячені різним етапам життя та творчості письменника, аналізують певні компоненти його літературної спадщини. Але, на жаль, серед цих розвідок бракує ґрунтовного комплексного дослідження малої прози І. Франка про дітей. Поняття ж психологічного стану персонажа, зокрема дитини, засоби його зображення в українській літературі досліджені в працях М. Кодака, О. Січкара, С. Присяжнюк, Т. Клейменової.

Отже, розкриття запропонованої теми виступає спробою проаналізувати одну зі сторін циклу франкових дитячих оповідань.

Метою роботи є характеристика психологічного стану дитини в оповіданнях І. Франка. Стосовно цього сформульовано і завдання: охарактеризувати основні засоби творення психологізму письменником та з'ясувати його роль у творах відповідного циклу.

Через яскраво виражену експресивність персонажів об'єктом дослідження є художні тексти оповідань «Мій злочин» та «Schönschreiben», головними героями яких є діти. Певна новелістичність цих творів, обумовлена змалюванням конкретного епізоду з життя героїв, який змушує їх відчувати сильні емоції, створює умови для якнайкращого аналізу психологічного стану, який складає предмет вивчення разом із засобами його зображення.

Актуальністю даної теми є недостатнє вивчення оповідань І. Франка про дітей, особливо з боку психологізму. Тому ця тема є перспективною у подальшому дослідженні з метою комплексно проаналізувати та систематизувати цикл дитячих оповідань письменника та визначити місце цих творів серед зразків малої прози кінця XIX – початку XX століття про дітей.

Перш ніж перейти до безпосередньої характеристики психологічного стану героїв-дітей оповідань, варто зазначити, що обидва твори є зразками психологічної прози, тому основна увага аналізу зосереджена на визначенні елементів психологізму.

Спираючись на класифікацію, запроповану О. Січкаром у статті «Форми, прийоми та засоби втілення психологізму в українській літературі (спроба системного аналізу)», можна визначити низку художніх прийомів та засобів, які використані в художніх текстах «Мого злочину» та «Schönschreiben» для створення емоційного напруження головних героїв. Так, найбільш виразним засобом є мовлення персонажів, яке виражене переважно внутрішніми діалогами та діалогами між персонажами, що мають помітні риси психологізму. Наприклад, в оповіданні «Мій злочин» до елементів сюжету належить внутрішнє особистісний конфлікт головного героя, який має форму діалога: «— Пустити його! Пощо будеш його держати тут! – прошептало щось у мойому нутрі. – Але ж він такий гарненький! Я ж зловив його! – відповів я вперто собі самому» [3, с. 65] або «— Пустити його! Пустити його! – закричало щось у мойому нутрі. – Пощо тобі мучити його? Адже ж він згине за голоду. – Ні, – відізвся інший, упертий голос у мойому нутрі, – я мушу видибати, чим він годується!» [3, с. 66].

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

У «Schönschreiben» знаходимо також окремі короткі діалоги між персонажами з експресивно забарвленими компонентами: «— Ха, ха, ха! — реготався Валько, призираючи жидовому писанню. — Пане професор... — зачав жидок і зап'явся. — Ходи сюда!» [4, с. 88], «— Чи ти не знаєш, як держати перо? — Не знаю! — прошепотів Мирон. — Що? — ревнув Валько. — Я тобі не показував уже десять раз, не раз?» [4, с. 89]. Наведені приклади мають однакову структуру: короткі окличні та питальні речення із переважно прямим порядком слів поєднуються із авторськими поясненнями: «закричало щось у мойому нутрі» [3, с. 66], «відповів я вперто собі самому» [3, с. 65], «прошепотів Мирон» [4, с. 88], які поширюють психологічний стан героїв-дітей.

Окрім мовлення, у поданих текстах багато жестів, рухів та поз. Наприклад, «Мирон один сидить спокійний» [4, с. 85], «Він увесь у поті, нагнувшись над скриптурою, працював зо всієї сили, аби вдержати перо в дрижачих пальцях» [4, с. 87], «Йонас Туртeltaуб, почувши той викрик і побачивши надскакуючого ворога, знітився і скулився, як слимак у своїй халабудці» [4, с. 88], «Та все те не в силі було попусати нашу весняну радість. Ми ходили, скакали, і підскакували, і бігали довкола, і відвідували всіх наших знайомих» [3, с. 63].

Уважно проаналізувавши наведені приклади, можна побачити, що автор використовує різні художні засоби для змалювання зовнішніх проявів психічного стану героїв: епітети, порівняння, нанизання слів з подібною семантикою та інше.

Варті уваги й стислі психологічні портрети: «Мене щось немов шпигнуло в серце, коли я кілька хвиль придивлявся сьому пташкові. Мені самому зробилося сумно» [3, с. 65], «І нараз зломився, розвіялася вся моя впертість, моя завзятість, моє самолюбство. Я почув виразно, що я отсе зробив щось безглузде, огидливе, що я допустився безсердечного вбійства, навалив на себе провини, якої не відпокую і не відмолю ніколи» [3, с. 67], «Він раз у раз дрижав, мов у лихоманці; йому шуміло в ухах і крутилося в очах, мов серед бурі. Йому так і мерещилося, що й його не мине ота буря, що кожний удар страшного вчителя паде на нього» [4, с. 89].

Сюжет «Мого злочину» та «Schönschreiben» підпорядкований одній найвиразнішій події, яка складає його основу. Винятковість таких обставин обумовлює те, що психологічний стан героїв протягом всього оповідання змінюється у бік посилення емоційності та психічної напруженості до кульмінаційного моменту, після якого експресія знижується. Таким чином І. Франко додає реалістичності своїм творам, поетапно змалюючи стадії розвитку емоційного переживання. З цієї ж метою письменник використовує контрастні навіювання. Так обидва оповідання мають на початку елегантні пейзажі: «Ми вибігли на сіножать, що ще була гола і сіра від скиненої недавно зимової перини. Тільки десь-не-десь прокльовувалася з землі свіжа зелень: сквалпиви острі листки тростини, ще позивані в острі шила листки хрину та лопухів над потоком. Тільки в недалекому лісі сподом все забілілося від дикого часнику, що власне починав уже відцвітати, від білих і синіх підліщків» [3, с. 63], «Він тільки думав собі, як то гарно буде, як колись, літом, приїде додому, буде знов свobodно бігати по пастівниках, сидіти над річкою або бродити по ній за ковблями; се були думки радше веселі, ясні, блискучі, а не тужні, не жалібні. Малий Мирон розкішне ниряв у тій красоті природи, що розцвітала в його уяві серед сірих, холодних стін василіанської школи, і не думав про грозу, що наближалася над класом» [4, с. 86]. Такі картини природи заспокоюють читача, дещо розслаблюють. Але якщо у першому випадку ніщо не вказує на те, що такий стан речей не буде постійним, то в другому автор вказує, підготовлює до того, що далі ситуація кардинально зміниться.

Звернувшись безпосередньо до образів персонажів, бачимо, що І. Франко зменшує обсяг характеристик психічного стану в момент найвищого емоційного напруження, підкреслюючи тим самим, що внутрішні переживання досягли найвищої межі. Після цього письменник абстрагується від сюжетної лінії та робить висновки по всьому твору.

Таким чином, в малій прозі Івана Франка про дітей психологічний стан героїв твориться засобами психологізму. Серед них у письменника найбільш вживані психологічне мовлення, психологічний портрет, пейзаж та змалювання рухів, жестів, поз персонажів. Така детальна характеристика емоцій, переживань дає можливість авторові якнайкраще розкрити внутрішній світ дітей, зрозуміти причини та мотиви їх вчинків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Клейменова, Т. В. Внутрішній світ дитини в оповіданнях М. Коцюбинського [Текст] / Т. В. Клейменова // Актуальні проблеми слов'янської філології. — 2009. — Вип. XXI. — С. 158–166.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

2. Січкач, О. М. Форми, прийоми та засоби втілення психологізму в українській літературі (спроба системного аналізу) [Текст] / О. М. Січкач // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Філологічні науки». – 2010. – № 4(191), Ч. 2. – С. 35–43.
3. Франко, І. Я. Schönschreiben [Текст] / І. Я. Франко // Зібрання творів. У 50-ти т. Т. 15 / Редкол.: Є. П. Кирилюк (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 1978. – С. 85–90.
4. Франко, І. Я. Мій злочин [Текст] / І. Я. Франко // Зібрання творів. У 50-ти т. Т. 20 / Редкол.: Є. П. Кирилюк (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 1978. – С. 62–68.

Отримано 17.03.2011

А. О. ЯКЕЛЬ, И. А. ЯРОШЕВИЧ

ХАРАКТЕРИСТИКА ПСИХИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ ГЕРОЕВ МАЛОЙ ПРОЗЫ ИВАНА ФРАНКО О ДЕТЯХ

Донецкий национальный университет

В статье охарактеризованы особенности изображения психологии ребенка в рассказах И. Франко «Моё преступление» и «Schönschreiben». Определены способы изображения характеров героев-детей.

рассказы про детей, психологизм, психическое состояние героя

ALEXEY YAKEL', IRINA YAROSHEVICH

DESCRIPTION OF MENTAL CONDITION OF HEROES OF SMALL PROSE OF IVAN FRANCO ABOUT CHILDREN

Donetsk National University

The article describes with the peculiarities of the reflection of the child's psychology in the stories of I. Franko «My crime» and «Schönschreiben». Ways of hero-child characterizing are defined too.

stories about children, psychologism, hero's psychological condition

УДК 82=162.2

В. О. ЗЕНКЕВИЧ, І. А. ЯРОШЕВИЧ

Донецький національний університет

ЖАНРОВІ РІЗНОВИДИ ЕЛЕГІЙ У ТВОРЧОСТІ Т. ШЕВЧЕНКА

У статті досліджуються жанрові різновиди елегій у поетичному доробку Т. Шевченка. Теоретично осмислюється специфіка цього жанру з урахуванням історії його виникнення. Аналізуються елегії з поринанням у фольклорні мотиви та новаторство поета.

елегія, думка, епітафія, медитація, рефлексія, філософська елегія, громадянська елегія

У поетичному доробку Т. Шевченка чільне місце займає жанр елегії, що охоплює велику кількість її різновидів. Дослідники творчості поета, зокрема В. Смілянська та Н. Чамата, виділяють такі: «елегія-думка («Тече вода в синє море...»), елегія-епітафія («На вічну пам'ять Котляревському»), громадянська елегія («Розрита могила»), елегія-рефлексія («Чого мені тяжко, чого мені нудно...»), філософська елегія-медитація («Не завидуй багатому...»), описово-медитативні елегії («Сонце заходить, гори чорніють...», «Барвінок цвіє і зеленів») [3, с. 6].

Об'єктом дослідження є елегії, написані у різні періоди діяльності поета. Мета дослідження: з'ясувати специфіку жанрових різновидів елегії у творчості Т. Шевченка.

Елегія-думка «Думи мої, думи мої» – один із віршів раннього періоду творчості поета, що є вступом до першої поетичної збірки, а після заслання включений до рукописної збірки «Поезія Т. Шевченка. Том перший». Т. Шевченко хотів перевидати вірш у виданні «Чигиринського Кобзаря і Гайдамаків», але член управління цензури О. Г. Тройницький у відгуці про твір зазначав, що дуже гірко автор висловлює тугу за знищеними козацькими вольностями і вкрай сумує за Україною, знаходячись на чужині. Мотиви вірша мають фольклорне походження, а також перегукуються з народними піснями. Один із них – прагнення ліричного героя записати свої думки й пустити їх за водою: «... мою бідну головоньку / Печаль-журба обняла. / Ой я тую превелику журбу / На кленовий листочок напишу, / Написавши, прочитавши, / На тихий Дунай спущу. / Пливи, пливи, превелика журба, / І к крутому березку...» [5, с. 633].

«Нащо мені чорні брови» – першодрук у «Кобзарі» 1840 року, вірш є варіацією народнопісенних мотивів дівочої самотності й сирітства, які Т. Шевченко найбільш активно розробляє у поезіях періоду заслання. Дівчина сумує, що в неї немає рідних і близьких людей, що їй нема з ким поговорити, кому пожалити, а чужі люди не звертають на неї уваги. Цей вірш є гірким роздумом сироти над своїм життям та долею.

В основі сюжету елегії-думки «Тяжко-важко в світі жити» реалізовано фольклорні мотиви сирітства та загибелі козака на чужині. Образ сироти-козака уособлює настрої і переживання автора, де серед джерел думки – одна з поетових пісень – «Ой не шуми, луже, дібровою дуже...» [5, с. 601–602]. Вірш починається зі скарги сироти-хлопчика, як важко йому жити в цьому світі: «Тяжко-важко в світі жити / Сироті без роду, / Нема куди прихилитись – / Хоч з гори та в воду» [5, с. 601–602]. Тяжкі думки наповнюють ону душу, хлопчесь замислюється над самогубством: «Утопився б – тяжко жити, / А нема де тітись. / В того доля ходить полем, / Колоски збирає, / А моя десь, ледащиця, / За морем блукає» [5, с. 601–602]. Хлопчесь йде шукати кращої долі та сумує за рідним краєм й вгаслою надією: «Умираючи, дивився, / Де сонечко сяє. / Тяжко-важко умирати / У чужому краю...» [5, с. 601–602].

Текст вірша «Вітре буйний, вітре буйний» разом з кількома іншими творами Т. Шевченка передав Є. П. Гребінці для публікації в альманасі «Пастівка» під назвою «Думка», спільною для чотирьох віршів: «Тече вода в синє море», «Вітре буйний, вітре буйний!», «Тяжко-важко в світі жити», «Нащо мені чорні брови...». Зачин вірша звернений до вітру – посередника між розлученими коханими – має паралелі в народних піснях («Повій, вітре буйнесенький, з глибокого яру...», «Ой повій, вітре, в тую сторононьку...» та в літературних пам'ятках (плач Ярославни в «Слові о полку Ігоревім»). В елегії постають образи вітру, моря, русалки, калини, квітки та сонця. «Думка» («Тече вода в синє море») – один із перших віршів Т. Шевченка, що дійшли до нас, належить до рольової

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

лірики, «тобто віршів, основним носієм авторської свідомості в яких є ліричний персонаж, у названих творах – об'єктивована паралель до образу ліричного героя, центральної суб'єктної форми Шевченкової поезії, що вперше в ній постає трохи пізніше» [3, с. 11]. Темою є пошуки долі молодим козаком: «Тече вода в синє море, / Та не витікає, / Шука козак свою долю, / А долі немає» [5, с. 598–599]. Мотиви й образи, через які ця тема вирішується, мають численні паралелі в народних піснях. Елементів психологізації образу героя не спостерігається, романтичний конфлікт гранично узагальнений. Сюжет укладений в типову тричастинну структуру з елементами хронологічної послідовності у викладі подій.

Елегія-епітафія або елегія на смерть – вірш написаний на смерть якоїсь поважної особи, політика чи поета. У новій українській літературі елегію на смерть започаткував Т. Шевченко віршем «На вічну пам'ять Котлярєвському». Поет «фактично створив модель-тип елегії на вічну пам'ять, яка протягом багатьох років буде панівною» [4, с. 155].

«Розрита могила» – «медитативна елегія Т. Шевченка, перший зразок його політичної поезії. Називає у вірші ту глибоку причину, яка зумовила кризовість становища України. Її він бачить в історичній помилці Богдана Хмельницького – підписаного ним 1654 року акті злуки України з Росією» [3, с. 30]. Образ могили поет у своїх віршах найчастіше використовує у переносному значенні – смерть, кінець у варіанті загибель колишньої волі, слави та величі України.

Поезію «Чигрине, Чигрине» Т. Шевченко написав 14 лютого 1844 року в Москві. В багатьох виданнях вірш друкувався з присвятою «М. С. Щепкіну», проте в альбомі цієї присвяти нема. Елегія є «поетичним відображенням вражень і думок поета часів його першої поїздки по Україні. В характерну для його громадянських поезій форму лірико-філософської медитації-роздуму над долею батьківщини поет вклав і гіркий докір сучасникам у примиренні з дійсністю, і революційний протест проти самодержавного гніту на Україні і свої сподівання на краще майбутнє» [2, с. 133].

«Чого мені тяжко, чого мені нудно» – елегія-рефлексія Т. Шевченка, є взірцем «романтичного художнього мислення». Через всю елегію проходить ідея протиставлення особи й суспільства, «позиція несприйняття дійсності трансформується в безкомпромісну відмову від спроб знайти опертя в житті та у втрату віри в саме життя» [3, с. 41]. Медитація – «вірш філософського змісту, в якому автор передає свої глибокі роздуми про деякі важливі проблеми, інколи глобального значення (життя і смерть, дружба і кохання, людина і природа)» [1, с. 300]. Одним з різновидів Шевченкової поезії можна вважати філософську медитацію («Не завидуй багатому»). Поштовхом до написання стала невдача, коли він зібрався пошататися до Феодосії Кошиць. Тема вірша – «заклик до моральної стійкості за умови неможливості й нездійсненності в сучасному поетовому світі щастя для особи, позбавленої ілюзій, коли сумнів цілком опановує свідомість суб'єкта, поширюючись і на сферу ідеального: «Немає раю на всій землі, / Та нема й на небі» [5, с. 713]». У центрі твору образ власне автора, де виступають традиційні для теми марної суєтності мотиви гонити людини за багатством, владою, славою, до яких Т. Шевченко додає типово романтичний мотив скороминущості любові, рідинного щастя.

Крім філософської елегії-медитації, у творчості поета можна також виділити описово-медитативну елегію («Сонце заходить, гори чорніють»), позначену криптограмою особою, до якої звернено вірш, не встановлено. Це перший вірш митця, в якому прозвучала тема любовних переживань поета, що в ранній творчості представлялася хіба що спогадом про колишнє дитяче кохання. В елегії любовна тема нерозривно пов'язана з темою природи. «Т. Шевченко буде свій опис як синхронний просторово-часовий рух. Пейзаж поданий через візуальне сприймання ліричним суб'єктом змін у природі під час переходу дня до ночі. У поезії «Сонце заходить, гори чорніють» поет використовує одну з модифікацій образу саду: «темний садочок» – традиційне місце зустрічі закоханих. Ця елегія – один із перших зразків «психологічно переконого підходу до любовної теми» [3, с. 69].

Ще одним прикладом може слугувати елегія «Барвінок цвів і зеленів...», що належить до так званого Ликериного циклу – групи віршів, пов'язаних з історією взаємин Т. Шевченка з Полусмаковою, згодом закреслив присвяту і написав «Н. Я. Макарову». Вірш є інакомовною розповіддю поета про невдалу спробу одруження з Полусмаковою. Тема вірша – любовна драма, в її основу Т. Шевченко поклав крихкість і нетривкість людських взаємин. В елегії відбувається й часова перебудова сюжету: перша і друга частина подані у минулому часі, третя в теперішньому. У вірші «Барвінок цвів і зеленів» поет обрав шлях опосередкованого осмислення ситуації особистої драми.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Отже, Т. Шевченко у своїй творчості спирався на традиції жанрових різновидів елегії, але в той же час подав зразки поезії у своїй модифікації, про що свідчить його доробок, який охоплює майже всі подані різновиди елегії, що відзначаються інтенсивністю внутрішнього переживання; болісно-емоційним осягненням навколишнього світу; поетичною рефлексією; суб'єктивізмом; розмаїттям мотивів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Галич, О. А. Теорія літератури: підручник [Текст] / О. А. Галич. – К. : Либідь, 2001. – 488 с.
2. Івакін, Ю. О. Коментар до «Кобзаря» Шевченка: Поезії до заслання [Текст] / Ю. О. Івакін. – К. : Наук. думка, 1964. – 372 с.
3. Смілянська, В. Л. Структура і смисл: Спроба наукової інтерпретації поетичних текстів Тараса Шевченка [Текст] : монографія / В. Л. Смілянська, Н. П. Чамата. – К. : Вища школа, 2000. – 207 с.
4. Ткаченко, О. Г. Українська класична елегія [Текст] : монографія / О. Г. Ткаченко. – Суми : Вид-во СумДУ, 2005. – 256 с.
5. Шевченко, Т. Г. Повне зібрання творів [Текст] : твори. У 12 т. Т. 1 / Т. Г. Шевченко. – К. : Наукова думка, 2003. – 784 с.

Отримано 01.03.2011

В. А. ЗЕНКЕВИЧ, И. А. ЯРОШЕВИЧ

ЖАНРОВЫЕ РАЗНОВИДНОСТИ ЭЛЕГИИ В ТВОРЧЕСТВЕ Т. ШЕВЧЕНКО

Донецкий национальный университет

В статье исследуются жанровые разновидности элегий в поэтическом наследии Т. Шевченко. Теоретически осмысливается специфика этого жанра с учетом истории его возникновения. Анализируются элегии с углублением в фольклорные мотивы и новаторство поэта.

элегия, думка, епитафія, медитація, рефлексія, філософська елегія, громадянська елегія

VIRA ZENKEVICH, IRINA YAROSHEVICH

GENRE VARIETIES OF ELEGY ARE IN CREATION OF T. SHEVCHENKO

Donetsk National University

In the article the genre varieties of elegies are researched in frame work of poetic heritage of T. Shevchenko. The specific of this genre is comprehended theoretically in terms of history of its origin. Elegies are analysed with deepening in folklore reasons and innovation of the poet.

elegy, idea, epitaph, meditation, reflection, philosophical elegy, civil elegy

УДК 82=162.2

А. А. ГРИГОРЕНКО, І. А. ЯРОШЕВИЧ

Донецький національний університет

ЗНАЧИМІСТЬ ПУБЛІЦИСТИКИ Г. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА ДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ

Стаття присвячена дослідженню публіцистики Григорія Федоровича Квітки-Оснoв'яненка в контексті становлення української журналістики. Зроблено висновок про вагомість та різноплановість розвідок Григорія Федоровича Квітки-Оснoв'яненка як першого прозаїка та публіциста першої половини XIX ст.

публіцистика, памфлети, фейлетони, видавець, журналіст

Г. Квітка-Оснoв'яненко постав у культурно-літературному контексті першої половини XIX ст. як основоположник нової української прози, визначний драматург, автор популярних російськомовних творів та публіцистики.

Об'єктом дослідження є публіцистична діяльність Г. Квітки-Оснoв'яненка, відповідно мета роботи: проаналізувати листи та фейлетони письменника, з'ясувати їх значимість для історії розвитку української публіцистики.

Перший дебют письменника відбувся у 1811 р., у зв'язку з громадськими справами: письменник клопотався про заснування Харківського товариства благодіяння і звернувся до редактора «Вестника Европы» з проханням надрукувати оголошення про це товариство. А відтоді Г. Квітка-Оснoв'яненко систематично друкував повідомлення-звіти про його роботу в журналах «Сын отечества» (1815) і «Украинский вестник» (1816–1820) та газеті «Харьковские известия» (1817–1821).

У першому в Україні сатиричному журналі «Харьковский Демокрит» Квітка друкував свої, ще далекі від досконалих, незграбні за формою літературні спроби («Воззвания к женщинам», «Надя») [1, с. 33]. З часом «Харьковский Демокрит» вимушено припинив своє існування, бо надто виразною була тенденція до посилення соціальної гостроти матеріалів, спроба збудити громадську думку, акцентувати увагу на окремих негативних сторонах суспільного життя.

«Украинский вестник» мав сприяти розвитку економіки, науки, культури й літератури. Крім традиційних відділів науки й мистецтва, красного письменства й «суміші», журнал вперше ввів відділ місцевої хроніки «Харьковские записки», якою завідував Г. Квітка. У кількох номерах журналу за 1816–1817 р. р. було надруковано шість листів під заголовком «Письма к издателю» Фалалея (Фалурдена) Повінухіна, які й започаткували публіцистичну прозу письменника. Псевдонім Фалалей Повінухін був запозичений Г. Квіткою з російських фейлетонів і комедій XVIII століття. Уперше ім'я Фалалея як символ невігластва провінціального поміщика використали Д.Фонвізін, М.Новиков у своїх листах до Фалалея.

Чотири листи Фалалея Повінухіна під назвою «Письма к Лужницкому старцу» були опубліковані у «Вестнике Европы» за 1822 р. С. Зубков писав: «Образ недалекого, безхарактерного Фалалея давав Г. Квітці можливість правдоподібно, немов зсередини, розкрити життя, інтереси й поведінку досить замомного поміщика, а саме звернення до імені, що вже набуло в літературі певного забарвлення, вимагало гумористично-сатиричного підходу до зображуваних подій і персонажів. При цьому, що особливо важливо, оповідач-персонаж не сприймався як виняток. Більше того, Г. Квітка наголошує на поширеності подібних Фалалейів серед поміщиків, вдається до прозорого натаку про неминучість аналогій» [2, с. 18].

Ці шість листів до видавців становлять собою шість картинок, дотепних, пересипаних народно-розмовною лексикою, іскристим гумором, що переходив у сатиру, в центрі яких – найвішній провінціал-поміщик та його трагікомічні пригоди, пов'язані з прибуттям у його дім француза. Автор свідчить, що у француза досить сумнівне минуле, він чи швець, чи чоботар, дуже швидко прибирає до своїх рук увесь дім, щент розорює господарство. Подаючи такий перебіг подій, нагнітаючи злочини француза-вихователя, акцентуючи увагу на аморальних його

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

вчинках, письменник переслідує конкретну мету: викликати відразу до модних у вищому світі французів-губернерів [4, с. 78].

Крім висміювання чванливості, зазнайства, у листах Г. Квітки звучать викриття суду за продажність, а чиновників – за хабарництво, осуджується міщанство, що пнулося в пани, показується непривабливе, кріпосницьке ество поміщиків.

Друга група листів з «Вестника Европы» хоч і продовжує розповіді про життя Фалалея Повінухіна, але дещо відрізняється публіцистичним стилем та ідейним пафосом. Тут зображуються події вже через п'ять років від попередніх. Відбулися зміни в суспільстві та в житті Повінухіна, порівнюючи минуле і сучасне, Фалалей розповідає: «Дивно на світі стало, усе не так, як було в наш час! Тоді, особливо ж зразу після відкриття намісництва, хто бідніший і більш гордовитіший, той і предводитель; у кого більше поземельних спорів з одновірцями, того в повітові судді; свої справи очистить і допоможе родичам, сусідам. Хто жвавіший і проворніший, чи у відгадочку перекинути – так ось і справник» [3, с. 289].

Іронічна тональність давала можливість автору показати зловживання царських чиновників і губерньського, й повітового рівнів. Оповідач акцентує увагу на тих «змінах», що відбуваються у суспільному житті, однак наводить аргументи, які переконливо свідчать про те, що, власне, все залишилося таким, як було й двадцять років тому. Повінухін, потинявшись по світу п'ять років, боїться не француза, а нових «перемін», де «все не те, і не так іде» [3, с. 290].

«Письма» Г. Квітки-Основ'яненка, фейлетони мали у Харкові широкий розголос, вони стали певним зразком у розвитку тодішньої публіцистики. Саме у «Письмах к Лужницькому старцу», в «Мемуарах Евстратія Мякушкина» помітна така характерна риса письменника, як уміння «зсередини» викрити обмеженість, поверховість безапеляційних суджень тих, хто високо ніс себе, хоч в голові й не мав нічого [2, с. 80]. Так у творах Г. Квітки з'являється та іронічно-комічна тональність, котра також вирізнятиме його стиль.

Письменник мав намір писати «і звичне, і ніжненьке, і розумне, і полезне», що знайшов свій вияв у «Супліці до пана іздателя», вперше надруковано в альманасі «Утренняя звезда», 1833 р. У цьому творі втілена ціла програма, відповідно до розвитку літератури того часу: звичайне – увага до повсякденного життя і побуту; ніжненьке – розкриття найтонших поривів душі (під впливом сентименталізму); розумне – раціоналізм класицизму та просвітництва; полезне – дидактизм і виховні настанови класицизму, сентименталізму і просвітництва [1, с. 245].

Характерно, що «Супліка до пана іздателя» – перший твір надрукований під псевдонімом «Грицько Основ'яненко». І це не звичайний псевдонім, яким письменник маскував своє авторство в російських творах, це – образ оповідача, що не був безстороннім, а, навпаки, визначав і форму, і зміст, і тенденцію підписаних ним творів.

Полемічний запал письменника, висловлений в «Супліці до пана іздателя», знайшов своє продовження в «Салдацькому патреті», надрукованому також у цьому ж номері альманаху «Утренняя звезда». Ідейний задум і мету його написання Г. Квітка-Основ'яненко виклав у листі до П. Плетньова: захищаючи якість достоїнства мови української, я захотів заставити оповіданню своїм плакати – не повірили, я написав «Марусю», і коли переконували мене надрукувати, то я, боячись знову цехових зубоскалів, написав для них «Салдацький патрет», щоб захистити себе від насміху їх і щоб вони зрозуміли, що шевцю не дано розуміти кравецької справи» [3, с. 217].

Ще у одному публіцистичному творі «Листи до любезних земляків» письменник славить царя, як піклувальника про благо своїх підданих, певною мірою ідеалізує кріпаччину. Вважає, що недосконалості суспільного устрою можна виправити шляхом реформістських заходів освіченого монарха та гуманізації взаємин між поміщиками та селянами, найбільшу роль у чому відводив розвитку освіти й культури. Г. Квітка-Основ'яненко був прихильником учення Г. Сковороди у питанні про виховання молоді відповідно до її природних здібностей, які потрібно своєчасно виявляти і розвивати, а для цього держава має піклуватися про наявність відповідних навчальних закладів.

Публіцистична діяльність Г. Квітки-Основ'яненка, в контексті історії української журналістики, має велике значення. У своїх матеріалах він підіймав актуальні та гострі проблеми тогочасного суспільства, це критика деморалізованого панського стану, деспотизму держави, схилення перед іноземними ідеалами тощо. Як типовий виразник просвітницької течії, він закликає до ідеалу людини, яка живе та працює на користь Батьківщини. Досить рішуче критикує релігійне ханжество, виступає на захист української мови, відстоює основні демократичні засади

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

людини, як істоти, і людини, як частини нації. Усі його публікації будуть формувати певну ідею серед освіченої інтелігенції, розглядатимуться наступними поколіннями письменників і публіцистів.

Проаналізувавши його публіцистичний доробок, можна виділити основні функції, притаманні саме фахівцям у галузі журналістики, які письменник вдало спромігся виконати. Це функція захисту громадянських прав та інтересів, функція впливу на ідеї та погляди, відстоювання демократичних засад, що було дуже важливим для становлення тодішньої і розвитку сучасної журналістики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончар, І. О. Григорій Федорович Квітка-Оснoв'яненко: Життя і творчість [Текст] / І. О. Гончар. – К. : Наукова думка, 1969. – 364 с.
2. Зубков, С. Д. Григорій Федорович Квітка-Оснoв'яненко: Життя і творчість [Текст] / С. Д. Зубков. – К. : Дніпро, 1978. – 368 с.
3. Квітка-Оснoв'яненко, Г. Ф. Твори [Текст] : Збір. творів : У 7 т. Т. 7 / Г. Ф. Квітка-Оснoв'яненко. – К. : Наукова думка, 1981. – 324 с.
4. Лімборський, І. В. Творчість Григорія Квітки-Оснoв'яненка : генеза художньої свідомості, європейський контекст, поетика [Текст] / І. В. Лімборський. – Черкаси : Брама-Україна, 2007. – 108 с.

Отримано 29.03.2011

А. А. ГРИГОРЕНКО, И. А. ЯРОШЕВИЧ

ЗНАЧИМОСТЬ ПУБЛИЦИСТИКИ Г. КВИТКИ-ОСНОВЬЯНЕНКО ДЛЯ СТАНОВЛЕНИЯ УКРАИНСКОЙ ЖУРНАЛИСТИКИ

Донецкий национальный университет

Статья посвящена исследованию публицистики Григория Федоровича Квитки-Оснoвьяненко в контексте становления украинской журналистики. Сделан вывод о важности и разнообразности разработок Григория Федоровича Квитки-Оснoвьяненко как первого прозаика и публициста первой половины XIX ст.

публицистика, памфлеты, фейлетоны, издатель, журналист

ARTUR GRIGORENKO, IRINA YAROSHEVICH

MEANINGFULNESS OF PUBLICISM G. KVITKI-OSNOV'YANENKA FOR BECOMING OF UKRAINIAN JOURNALISM

Donetsk National University

This article is devoted to the researching of Grigoriy Fedorovich Kvitka-Osnovianenko's publicism in context of becoming of Ukrainian journalism. The conclusion about importance and variety of Grigoriy Fedorovich Kvitka-Osnovianenko's creativity, as prose writer and publicist of XIX ct. was made.

publicism, lampoon, publisher, journalist

УДК 908

О. П. МІСАНОВ, М. М. МИХАЛЬЧЕНКО

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглянуто історичні передумови виникнення української культури як однієї з найдавніших європейських культур. Простежено специфіку ранніх форм культури на українських землях. Детально проаналізовано характерні особливості трипільської культури, що сформувалась на Правобережній Україні та розвивалась протягом IV–III тисячоліть до н.е. Висвітлено спосіб життя трипільців як землеробських племен (перелогова система землекористування, основні культури, знаряддя праці). Окрему увагу приділено господарству племен трипільської культури, де важливу роль відігравало збиральництво, мисливство та рибальство. Схарактеризовано ремісництво трипільців, традиції виготовлення одягу, посуду. Описано поселення трипільських племен, спосіб будівництва житлових приміщень. Аналіз особливостей трипільської культури дозволив констатувати високий рівень її соціально-економічного розвитку. Система господарства, розпис будинків та інші характерні прикмети трипільської культури знайшли продовження у культурі українській.

культура, суспільство, традиції, поселення, трипільська культура, слов'яни, українці

Питання походження різних народів та їхніх культур залишається у сучасній науці одним з актуальних. Увагу дослідників привертають і проблеми виникнення та формування специфічних особливостей української культури. За свою багатовікову історію український народ створив велику культуру, зробивши значний внесок у культуру світову. Українська культура пройшла складний і багатогранний шлях. Вона увібрала в себе кращі надбання минулого, збагатилась культурами інших народів. Метою статті постає висвітлення витоків української культури.

Українська культура – одна з найдавніших культур у Європі, її витоки сягають часу первісного суспільства. На нинішній українській землі люди з'явилися близько 300 тис. років тому. Уся територія сучасної України вже була заселена у пізньому палеоліті (35–40 тисяч років тому).

Найбільш ранніми землеробськими племенами на території України, першими хліборобами на українській землі вважаються племена трипільської культури. Сформувались на Правобережній Україні, трипільська культура розвивалась протягом IV–III тисячоліть до н.е. Вперше пам'ятники цієї культури дослідив у 1896 р. Вікентій В'ячеславович Хвойка (1850–1914).

Місцем перших знахідок стало село Трипільля на Київщині. Воно знаходиться на відстані 50 км від Києва вздовж Дніпру. У такий спосіб назва села дала назву всій культурі. За типом кераміки трипільську культуру називають ще культурою мальованої кераміки. Лише на території України виявлено понад 1000 поселень цієї культури. За підрахунками мінімальна кількість населення на всій території трипільської культури становила понад 1 мільйон мешканців.

Землю трипільські племена активно обробляли переважно за допомогою кам'яних і кістяних мотиг. Пізніше знайшли застосування первісне рало. Саме дало змогу перейти до перелогової системи землекористування, а також до впровадження ярих та озимих посівів. Трипільські племена вирощували пшеницю, ячмінь і просо, бобові та льон. Збирали урожай кістяними та дерев'яними серпами зі спеціальними кремінними пластинами – вкладишами. Зерно трипільці зберігали у великих глиняних посудинах і зернових ямах. Розмелювали зерно на кам'яних зернотерках. Трипільці вирощували абрикоси, сливи й аличу. Виснаження землі зумовлювало потребу переселення на нові місця кожні 50–100 років.

Поряд із землеробством у племен розвивалося й скотарство. Вони розводили велику рогату худобу, свиней. Трипільці приручили коня, використовували колесо до воза. Значне місце в господарстві займало також збиральництво, мисливство та рибальство.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Трипільці були вмілими ремісниками. Вони першими на території України для виготовлення одягу, поряд із шкірою та хутром тварин, стали використовувати тканини. Про це свідчать знахідки пряслиць, грузил для примітивного ткацького верстата й відбитків тканина на днищах деяких глиняних посудин.

Високої досконалості досягли трипільські племена у виготовленні глиняного посуду. Посуд ліпився вручну та випалювався у спеціальних печах, що називалися горнами. Вишукані орнаменти, оригінальна дрібна пластика, незвичайні керамічні форми свідчать про високу духовність трипільського населення.

Окремо варто сказати про спосіб організації побуту трипільців. Жили трипільці у досить великих населених пунктах – протомістах. Територія деяких поселень сягала декількох сотень гектарів, а населення складало 10–15 тисяч осіб. Будинки у трипільських поселеннях розміщувались по колу з майданом посередині. Про вправність трипільських будівельників свідчить те, що будинки часто були дво- або навіть триповерховими. Вони поділялися на кілька житлових приміщень, а також комори. У кожному приміщенні була піч і великі посудини для зберігання зерна. Будівельним матеріалом служила глина.

Трипільці вшановували власних богів, вели астрономічні спостереження, мали свій календар, оригінальні уявлення про будову Всесвіту. Трипільські племена мали зв'язки з районами Східного Середземномор'я та Подунав'я, звідки, зокрема, одержували вироби з міді. За рівнем соціально-економічного розвитку населення трипільської культури підійшло до рівня цивілізації Єгипту та Близького Сходу, але з різних причин не змогло зрівнятися з ними, не перейшло до державності, створення міст, винайдення писемності.

Доля трипільських племен остаточно не з'ясована. Феномен зникнення трипільської культури ще й сьогодні лишається нерозгаданим. Є припущення, що поступово ця культура під ударами кочівників згасла, трансформувалася. Коли вона зникла (в кінці III тисячоліття до н. е.), у межах цієї території ще довго не було такого самобутнього та яскравого культурно-історичного явища.

Сучасна наука не встановила етногенетичного зв'язку трипільських племен з наступними племенами на терені України. Прямого генетичного продовження трипільська культура не мала. Саме тому оголошувати трипільців безпосередніми родоначальниками українського народу, тобто давніми українцями немає сьогодні достатніх підстав. Український народ вийшов на історичну арену пізніше – в середньовічні часи. Давні культури ще не виявляють національного характеру.

Але культура має свої закони розвитку. І якщо трипільці не є прямими попередниками українців, то цілий ряд елементів їхньої культури став органічною належністю культури українського народу, зокрема, система господарства, декоративний розпис будинків, характер орнаменту розмальованої кераміки. Отже, можна стверджувати, що українська культура є оригінальним синтезом автохтонних попередніх культур і зовнішніх культурних взаємовпливів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Висоцький, О. Ю. Історія української культури [Текст] : Навчальний посібник / О. Ю. Висоцький. – Дніпропетровськ : НметАУ, 2009. – 130 с.
2. Історія української культури: конспекти лекцій, хрестоматія, наукові статті, ілюстрації [Текст] / Г. В. Кравченко, Б. Я. Клепалов, І. В. Піддубська, Н. П. Шапалова. – Донецьк : [б. в.], 2010. – 131 с.
3. Культурологія: теорія та історія культури [Текст] : Навчальний посібник / За ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 368 с.
4. Попович, М. Нарис історії культури України [Текст] / М. Попович. – К. : АртЕк, 1998. – 728 с. – ISBN 966-505-205-5.
5. Шейко, В. М. Історія української культури [Текст] : Навчальний посібник / В. М. Шейко, В. Г. Білоцерківський. – К. : Знання, 2010. – 271 с.

Отримано 25.03.2011

А. П. МИСАНОВ, М. Н. МИХАЛЬЧЕНКО

ИСТОКИ УКРАИНСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

В статье рассмотрены исторические предпосылки возникновения украинской культуры как одной из самых древних европейских культур. Прослежена специфика ранних форм культуры на украинских землях. Детально проанализированы характерные особенности трипольской культуры, которая сформировалась на Правобережной Украине и развивалась в течение IV–III тысячелетий до н.э. Отражен образ жизни трипольцев как земледельческих племен (переложная система землепользования, основные культуры, орудия труда). Отдельное внимание уделено хозяйству племен трипольской культуры, где важную роль играло собирательство, охота и рыболовство. Охарактеризовано ремесленничество трипольцев, традиции изготовления одежды, посуды. Описано поселение трипольских племен, способ построения жилищных помещений. Анализ особенностей трипольской культуры позволил констатировать высокий уровень ее социально-экономического развития. Система хозяйства, роспись домов и другие характерные приметы трипольской культуры нашли продолжение в культуре украинской.

культура, общество, традиции, поселения, трипольская культура, славяне, украинцы

ALEXANDER MISANOV, MARINA MIKHAL'CHENKO

SOURCES OF UKRAINIAN CULTURE

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

In the article historical pre-conditions of origin of the Ukrainian culture are considered as to one of the oldest European cultures. The specific of early forms of culture is traced on Right-bank Ukrainian earths. The characteristic features of tripol'sky culture which was formed on Right-bank Ukraine and developed during IV-III of millenniums B.C. are in detail analysed. The way of life of tripol'cev is reflected as agricultural tribes (swidden system of land-tenure, basic cultures, tools). Separate attention is spared the economy of tribes of tripol'sky culture, where an important role was played by a collector, it hunts fishing. Remeslennichestvo, traditions of making of clothes, tablewares is described. The settlement of tribes, method of construction of housings apartments, is described. The analysis of features of tripol'sky culture allowed to establish the high level of its socio-economic development. The system of economy, painting of houses and other characteristic signs of tripol'sky culture, found continuation in the culture of Ukrainian.

culture, society, traditions, settlements, tripol'sky culture, slavs, Ukrainians

УДК 853.5:2

Е. А. АПОЙКОВА, Л. В. СЫЧЁВА

Воронежский государственный архитектурно-строительный университет

КЛАССИФИКАЦИЯ И ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЕ ПРИЗНАКИ СОБСТВЕННЫХ ИМЁН

В статье рассматриваются и анализируются отличительные признаки имён собственных, даётся их классификация по характеру именованного объекта, приводятся примеры, иллюстрирующие возможность решения спорных научных вопросов с помощью данных ономастики.

язык, классификация, ономастика, топонимика

Собственные имена давно привлекали внимание учёных. Их возникновение, историю, различные преобразования, назначение изучают историки, литературоведы, этнографы, географы, но больше всех – языковеды. Этой проблемой со времён Востокова А. Х. занимались такие учёные, как Шанский Н. М., Щетинин Л. М., Суперанская А. В., Колесников Н. П., Введенская Л. А. и др. Целью нашего исследования является выявление принципов классификации имён собственных и характеристика их отличительных признаков.

В языкознании выделяется особый раздел – **ономастика** (от греч. *onomastike* – искусство давать имена), занимающийся изучением собственных имён. Ономастикой называется и совокупность всех собственных имён. К ним относятся имена личные, отчества, фамилии, прозвища людей, клички животных, названия городов, рек, морей, стихийных бедствий, небесных тел и др. [4].

Собственные имена, относящиеся к людям, называются **антропонимами**, а наука, которая занимается их изучением, **антропонимикой**. Географическими названиями – **топонимами** – занимается топонимика. Среди собственных имён более всего топонимов. Учёные выделили несколько видов топонимов, взяв за основу классификации характер именованного объекта. Имена гор, хребтов, пиков и других элементов рельефа местности объединяются в один разряд – **оронимы** (от греч. *oros* – гора); названия пещер, гротов, пропастей составляют разряд **спелеонимов** (от греч. *speleon* – пещера); **гидронимы** – это названия морей, озёр рек; **дримонимы** (от греч. *dryas* – дерево – наименования леса, бора, роши. Особый разряд образуют **ойконимы** (от греч. *oikos* – дом, населяю) – названия населённых пунктов: городов, посёлков. Деревень – и **урбанонимы** (от лат. *urbanus* – городской) – названия улиц, площадей, театров, музеев, гостиниц и т. д. Все эти топонимы связаны с нашей Землёй, но существует ещё и космос, в котором также немало собственных имён. Их называют **космонимами** и **астронимами**. Наименования зон космического пространства, галактик, созвездий изучает **космонимика**, а имена отдельных небесных тел (*Луна, Венера, Юпитер*) – **астронимика**. Кроме антропонимов, топонимов, астронимов и космонимов, выделяется ещё несколько разрядов собственных имён. К ним относятся **зоонимы** – клички животных, **хрононимы** – собственные имена отрезков времени (например: *Петровская эпоха*); **анемонимы** – собственные имена стихийных бедствий; **теонимы** – имена богов, богинь и других мифических лиц (например: *Перун, Посейдон, Гермес*) [4].

Географы, этнографы, историки, социологи и представители других наук нередко обращаются к данным ономастики, которая помогает им в решении ряда спорных вопросов. Например, была распространена теория о том, что скандинавы внесли значительный вклад в формирование русской народности. Однако в названиях древнейших русских поселений не содержатся скандинавские элементы! Это обстоятельство даёт основание считать Рюрика и его приближённых не скандинавами, а балтийскими славянами [1].

Установлено, что название города Дрезден, находящегося на реке Эльба, – славянского происхождения: оно произошло от славянского племени *дрездане* – лесные, а *дрездане* от славянского слова *дрезга* – лес. Это свидетельствует о том, что на территории, где находится город Дрезден, когда-то жили славянские племена. Так по географическим названиям можно установить границы распространения славян в древности [1].

Исследование собственных имён многоаспектно. «Объектом исследования ономастики являются история возникновения имён и мотивы номинации (называния), их становление в каком-либо классе онимов,

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

территориальное и языковое распространение, функционирование в речи, различные преобразования, социальный и психологический аспекты, юридический статус, использование и создание собственных имён в художественном тексте и т. д. Ономастика исследует фонетические, морфологические, словообразовательные, семантические, этимологические и другие аспекты собственных имён» [3].

Собственные имена задают учёным много загадок. До сих пор решается вопрос о том, чем собственное имя отличается от нарицательного. Трудность заключается в том, что состав собственных имён неоднороден. К ним относятся не только личные имена людей, географические названия, но и названия единичных предметов материальной культуры: *шапка Мономаха*, бриллиант «*Шах*», колокола в звоннице Успенского собора в Кремле Ростова Великого: «*Сысой*», «*Баран*», «*Лебедь*»; названия литературных произведений: «*Алые паруса*», «*Война и мир*» и многие другие. Возникает вопрос: куда отнести названия научных трудов, различных документов, учреждений, многочисленных товаров? Все названия научных сочинений, а также документов исследователи ономастики объединяют с названиями произведений литературы и искусства в один разряд собственных имён и называют их **идеонимами** [2].

Разногласия вызывают названия различных товаров и лексика терминологического характера. Не так просто решить, к собственным или нарицательным отнести, например, такие названия: *закон Ньютона*, *теорема Пифагора*, *таблица Менделеева*, *лондонские капли*, автомашины (*Волга*, *Москвич*, *Запорожец*), конфеты (*Золотой ключик*, *Петушок*). Вероятно, следует считать, что сортовые и фирменные названия занимают промежуточное положение между нарицательными и собственными именами, например, названия сортов яблок: *Симиренко*, *Антоновка пятисотграммовая*, конфет *Суфле*, зубной пасты *Поморин*.

С одной стороны, это названия сортов растений, моделей машин, образцов изделий. Они единственны в своём роде, что оправдывает написание их с прописной буквы. С другой стороны, при переходе на серийное производство указанная продукция перестаёт быть единственной в своём роде, а её название превращается в видовое обозначение, имеющее тенденцию стать нарицательным: *посадить антоновку*, *купить суфле*, *почистить зубы поморином* [1].

Правильный ответ на поставленный вопрос во многом зависит от понимания сущности собственных имён, их специфики. Собственное имя по сравнению с нарицательным – вторичное наименование.

Различие между собственным именем и нарицательным заключается ещё в том, что нарицательное имя служит названием как конкретного предмета, так и целого класса, к которому данный предмет относится. Например, *берёза* – название той берёзы, которая растёт около вашего дома, на вашей улице, и всех берёз любого парка, роши, леса. Собственное имя в отличие от нарицательного обычно даётся одному предмету, является его принадлежностью. Так, в предложении *Астрахань, Саратов – города на Волге, а не на Дону или Каме* приведены собственные имена конкретных городов и рек на территории России. Поэтому у собственных имён связь с объектом более тесная [1].

Любое нарицательное имя, если оно нам известно, вызывает в сознании определённое представление о том, что им названо. Услышав слово, мы соотносим его с листовым деревом, у которого белая кора, а цветы напоминают серёжки. Совокупность перечисленных признаков образует понятие, которое составляет основу лексического значения слова берёза. Связь с понятием – характерный признак нарицательных имён. У собственных имён такая связь отсутствует. Нарциательное имя заключает в себе определённую информацию. Оно называет объект, описывает его, поэтому чаще всего нарицательное имя даётся предмету не случайно. Когда, например, изобрели летательный аппарат, которому не нужен разгон перед взлётом, поскольку он способен вертикально подняться и полететь с любой площадки, то для его наименования создали слово *вертолёт* (*вертикально и лететь*), отражающее специфику этой летательной машины [2].

Собственные имена по отношению к предмету чаще всего носят случайный характер. Они называют предмет, не описывая его. Имена Саша, Женя, Валя ничего не сообщают об их носителях. Не известно даже, мужчина это или женщина, взрослый или ребёнок. Условность собственных имён подтверждается тем, что их звуковая оболочка не имеет принципиального значения и для носителя данного имени, и для знающих его.

Вопрос о том, какое слово способно быть онимом, именем, тесно связан с проблемой, какой объект (человек, местность, вещь) может зваться именем собственным, т. е. о границах ономастического наименования. Так, А. В. Суперанская считает, что из всего комплекса окружающих нас предметов, действий, качеств, свойств лишь

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

предметы могут иметь собственные имена, и чем реальнее и конкретнее предмет, тем выше его способность иметь собственное имя.

Таким образом, в действительности получают имена лишь те предметы (одушевлённые и неодушевлённые), которые представляют особый интерес для человека и нуждаются в персональном подходе.

О собственных именах написано много книг, и всё же не все общие и частные вопросы, связанные с ними, имеют удовлетворительные ответы.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Введенская, Л. А. Этимология [Текст] / Л. А. Введенская, Н. П. Колесников. – Ростов н/Д. : Феникс, 2008. – 352 с. - ISBN 978-5-222-13672-0.
2. Щетинин, Л. М. Имена и названия [Текст] / Л. М. Щетинин. – Ростов н/Д. : изд-во Ростовского ун-та, 1968. – 213 с.
3. Русский язык [Текст] : энциклопедия / Ин-т рус. яз. АН СССР ; ред. Ф. П. Филин. – М. : Совет. энциклопедия, 1979. – 432 с.
4. Шанский, Н. М. В мире слов [Текст] / Н. М. Шанский. – М. : Просвещение, 1971. – 320 с.

Получено 30.03.2011

К. О. АПОЙКОВА, Л. В. СИЧЕВА

КЛАСИФІКАЦІЯ І ПРИКМЕТНІ ОЗНАКИ ВЛАСНИХ ІМЕН

Воронежський державний архітектурно-будівельний університет

У статті розглядаються і аналізуються прикметні ознаки власних імен, подається їх класифікація за характером іменованого об'єкта, наводяться приклади, що ілюструють можливість вирішення спірних наукових питань за допомогою даних ономастики.

мова, класифікація, ономастика, топонімія

EKATERINA APOJKOVA, LUBOV SYCHEVA

CLASSIFICATION AND DISTINCTIVE SIGNS OF THE PROPER NAMES

Voronezh State University of Civil Engineering and Architecture

In the article distinctive signs of the own names are considered, their classification of the object named in grain is given, examples, illustrating possibility of decision of the vexed scientific questions by information of onomastics are made.

language, classification, onomastics, toponymy

УДК 811.112.2 (072)

А. Б. ЗУЕВ, И. В. КРЕНЁВА

Карельская государственная педагогическая академия

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ НЕМЕЦКОЙ ГРАММАТИКЕ НА СРЕДНЕМ ЭТАПЕ

В данной статье затрагивается достаточно важный аспект обучения иностранным языкам, а именно как нужно обучать грамматике на среднем школьном этапе. Тема и проблема достаточно актуальны, т. к. в последнее время прослеживаются тенденции к сокращению значимости грамматического навыка при обучении иностранному языку. Тем не менее, грамматика является важным аспектом обучения иностранному языку. На основе грамматических законов слова объединяются в словосочетания и предложения, благодаря чему речь приобретает осмысленный характер. Предлагаются следующие критерии оценивания уровня сформированности грамматических навыков: правильность использования в устной речи, устойчивость, способность к переносу в других ситуациях, прочность усвоения.

грамматика, грамматический навык, компетенция, грамматическая компетенция, поэтапность формирования навыков, грамматическая игра

ФОРМУЛИРОВКА ПРОБЛЕМЫ

Грамматика является важным аспектом обучения иностранному языку (ИЯ). На основе грамматических законов слова объединяются в словосочетания и предложения, благодаря чему речь приобретает осмысленный характер. Термин «грамматика» объединяет разные понятия. С одной стороны, термин «грамматика» означает «особый раздел лингвистики, излагающий систему правил об изменении слов и сочетании слов в предложении, а, с другой стороны, это важнейший аспект речевой деятельности, где грамматика функционирует как система действий с грамматическим материалом и образует так называемые грамматические механизмы речи, выступающие в виде грамматических навыков и умений». Владение той и другой системами позволяет создавать бесконечное количество правильных высказываний в устной и письменной форме на изучаемом языке.

АНАЛИЗ ПОСЛЕДНИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Граматику рекомендуется вводить в объём, необходимом для практического овладения иностранным языком как средством коммуникации, т. е. подчинить работу над грамматическим аспектом решению практических задач обучения. В центре внимания должны находиться действия с грамматическим материалом, развитие грамматических навыков и умений, а не усвоение знаний о строе языка и заучивание грамматических правил. Практическое значение изучения грамматики определяется тем, что грамматика, в силу обобщающего характера своих законов, облегчает путь овладения иностранным языком.

Выделяют большое количество компетенций (культурная, лингвистическая, социо культурная и т. д.), основная из них, на наш взгляд – коммуникативная: в неё входит грамматическая компетенция [1, 4].

Под грамматической компетенцией понимается знание грамматических элементов языка и умение использовать их в речи. Формально грамматику конкретного языка можно рассматривать как совокупность правил, позволяющих составлять иные упорядоченные цепочки элементов, т. е. строить предложения. Грамматическая компетенция включает способность понимать и выражать определённый смысл, оформляя его в виде фраз и предложений, построенных по правилам данного языка (в отличие от механического воспроизведения заученных образцов).

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

ЦЕЛЬ

До сих пор еще можно слышать среди учителей высказывания, подобные следующим: «Граматику мои ученики знают, но говорят и читают с ошибками» или наоборот: «Говорить и читать умеют, а грамматику не знают». Эти высказывания свидетельствуют о непонимании сущности грамматики вообще и о ее роли при овладении иностранным языком в частности. Невозможно отрывать грамматику от речи, без грамматики не мыслится овладение какой-либо формой речи, так как грамматика наряду со словарным и звуковым составом представляет собой материальную основу речи. Грамматике принадлежит организующая роль. Исследование особенностей обучения грамматике на среднем этапе – наша цель.

ОСНОВНОЙ МАТЕРИАЛ

По сей день наблюдаются тенденции к сокращению роли грамматики при обучении иностранному языку. Многие европейские педагоги отмечают, что образовательные и развивающие цели в обучении не бывают достигнуты в силу того, что школьники при изучении традиционных грамматик ИЯ, согласно многочисленным наблюдениям, не понимают ни практической значимости изучения грамматических терминов и понятий, ни целей грамматического анализа.

По мнению Ж. Л. Витлина [1], с одной стороны, попытки отказа от какой-либо грамматики, а с другой, преувеличение её роли в учебном процессе отрицательно сказываются на результатах практического владения языком.

Под грамматическим навыком говорения понимается стабильно правильное и автоматизированное, коммуникативно-мотивированное использование грамматических явлений в устной речи. Основными качествами грамматического навыка говорения, таким образом, являются автоматизированность и целостность в выполнении грамматических операций, единство формы и значения, ситуативная и коммуникативная обусловленность его функционирования.

Так, М. М. Гохлернер [3] считает, что единицей усвоения должна стать не грамматическая тема, например, «Порядок слов в предложении», а понятие «структура предложения», признаками которого являются интонационная оформленность, двусоставность, глагольность, фиксированное место сказуемого (в немецком языке). Объектом же усвоения являются действия по построению предложений на основе этих признаков. Действия с грамматическим материалом могут осуществляться как по аналогии (на основе готового образца), так и на основе более сложных умственных операций – анализа, синтеза, абстрагирования и т. д. Для выполнения действий по аналогии достаточно овладеть образцом (моделью). Более сложные операции требуют усвоения некоторых обобщений, представленных в виде правил.

Цели. Современное состояние теории навыков и умений в иностранном языке позволяет выделить четыре основных этапа работы над грамматическим материалом:

1. Этап презентации грамматических явлений и создания ориентировочной основы для последующего формирования навыка.
2. Формирование речевых грамматических навыков путем их автоматизации в устной речи.
3. Включение речевых навыков в разные виды речи.
4. Развитие речевых умений.

Для каждого этапа обучения характерны определённые методические приёмы. На среднем этапе рекомендуется использовать различные дидактические игры. Не меньший интерес представляют грамматические игры. Данные игры преследуют цели: научить учащихся употреблению речевых образцов, содержащих определённые грамматические трудности; создать естественную ситуацию для употребления данного речевого образца; развить речевую активность и самостоятельность учащихся.

Средний школьный (подростковый) возраст – от 10 до 14 лет – характеризуется тем, что ведущую роль в развитии школьника играют общение со сверстниками и особенности его собственной учебной деятельности. В этом возрасте главная ценность – это система отношений со сверстниками, взрослыми, подражание осознаваемому или бессознательно следуемому «идеалу», устремленность в будущее.

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

ВЫВОД

В нашем исследовании мы постарались сделать акцент на развитие именно этих компетенций, т. к. на сегодня одной из ключевых критериев освоения грамматического навыка предполагаем способность выбирать и использовать адекватные языковые формы и средства выражения в зависимости от цели и ситуации общения. Важным аспектом является и способность построения чётких, конструктивных, целостных, связанных, обдуманых и логичных высказываний разных функциональных стилей.

Мы предлагаем критерии, на основе которых мы предполагаем проверять качество и устойчивость грамматических навыков у учащихся. Такими критериями следует считать показатели уровня сформированности грамматического навыка: правильность использования в устной речи, устойчивость, способность к переносу в других ситуациях, прочность усвоения.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Витлин, Ж. Л. Современные проблемы обучения грамматике иностранных языков [Текст] / Ж. Л. Витлин // Иностр. языки в школе. – 2000. – № 5. – С. 22–26.
2. Гез, Н. И. Методика обучения иностранным языкам в средней школе [Текст] / Н. И. Гез, М. В. Ляховицкий, А. А. Миролюбов. – М. : Высшая школа, 1982. – 373 с.
3. Гохлернер, М. М. Понятие «единица усвоения» при обучении грамматическим явлениям иностранного языка [Текст] / М. М. Гохлернер // Психология грамматики / Под ред. А. А. Леонтьева и Т. В. Рябовой. – М. : из-во МГУ, 1968. – С. 131–143.
4. Общеввропейские компетенции владения иностранным языком: изучение, обучение, оценка [Текст] / Департамент по языковой политике. – М. : Московский гос. лингвистический ун-т, 2005. – 248 с.
5. Соколова, Н. Б. Обучение грамматике в средней школе и вузе [Текст] / Н. Б. Соколова. – М. : Высшая школа, 1979. – 243 с.
6. Щерба Л. В. Методика преподавания иностранных языков в средней школе. Общие вопросы методики [Текст] / Л. В. Щерба. – М. : АПН РСФСР, 1947. – 112 с.

Получено 24.03.2011

А. Б. ЗУЄВ, І. В. КРЕНЄВА

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ ГРАМАТИКИ НА СЕРЕДНЬОМУ ЕТАПІ

Карельська державна педагогічна академія

У цій статті порушується досить важливий аспект навчання іноземних мов, а саме – як потрібно навчати граматики на середньому етапі. Тема і проблема досить актуальні, тому що останнім часом простежуються тенденції до скорочення значимості граматичної навички при навчанні іноземної мови. Проте граматика є важливим аспектом навчання іноземної мови. На основі граматичних законів слова поєднуються в словосполучення і речення, завдяки чому мова набуває осмисленого характеру. Пропонуються наступні критерії оцінювання рівня сформованості граматичних навичок: правильність використання в усному мовленні, стійкість, здатність до перенесення в інших ситуаціях, міцність засвоєння.

граматика, граматична навичка, компетенція, граматична компетенція, поетапність формування навичок, граматична гра

ALEXEY ZUEV, INNA KRENEVA

FEATURES OF TRAINING OF GERMAN GRAMMAR IN THE MIDDLE STAGE

Karelian State Pedagogical Academy

The article describes an important aspect of teaching foreign languages especially the German language particularly how to teach grammar at school for middle aged pupils. Nowadays this problem and this topic are very relevant because last days the importance of grammar in teaching foreign languages has been reduced. Contemporary tutors and even students themselves understand neither the practical use or role of grammar nor the purposes of grammatical analysis. However, grammar is an important aspect of learning foreign languages. The words match to each other in phrases and sentences based on grammar rules what gives the meaning to our speech. There are different valuation criteria (items) how to use grammar in a correct way such as stability, ability for transformation in different situations. There was a test. According to test results it was obvious that generally the students got grammar skills on basic grammatical themes. And based on the research we can make several conclusions: first is that the students' age should be studied carefully, second is to use oral exercises as much as possible and final conclusion is to use different types of grammar tests.

grammar, grammar skill, competence, grammar competence, phase of work, grammar game

УДК 811.161.2

А. О. КУЛИК, Н. О. КОВАЛЬОВА

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

УТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ТЕМАТИКИ

У статті розглядаються три основні способи утворення термінів будівельної тематики: лексико-семантичний, синтаксичний і морфологічний, за допомогою яких постійно поповнюється термінологічна лексика. Проведено їх аналіз з метою встановлення найбільш продуктивного.

будівельна індустрія, термінолексика, поняття, термін, термінологія

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Протягом останніх десятиліть в Україні відбувається стрімкий розвиток будівельної індустрії. Внаслідок чого розвивається виробництво будівельних матеріалів, обладнання тощо. Це сприяє появі в мові нових назв і відповідно збагаченню будівельної терміносистеми.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В українському мовознавстві вже чимало праць, автори яких розглядають різні галузі терміносистеми, зокрема будівельну (В. С. Марченко [1], А. М. Письмиченко [3], І. П. Ченіга [4]).

Постановка завдання. Мета нашого дослідження – на прикладі будівельної термінології розглянути та проаналізувати традиційні способи словотворення української літературної мови, за допомогою яких постійно поповнюється термінологічна лексика.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Науково-технічна революція, як відомо, здійснює дуже глибокий вплив на всі аспекти життя, не оминаючи й мову. Залежно від кількості наукових відкриттів зростає й кількість нових термінів. Час від часу старі терміни змінюються, переглядаються відповідно до нових понять. Нові слова української термінології будівельної індустрії активно продукуються з власного та запозиченого матеріалу.

В. С. Марченко, посилаючись на роботи інших вчених, виділяє три основних способи творення термінів будівельної лексики [1].

Одним з продуктивних продовжує залишатись морфологічний спосіб. Щоправда, різні його типи мають неоднакову активність, а саме: продукування термінів за допомогою префіксів і суфіксів, суфіксів, основ і цілих слів досить продуктивне, а префіксальний і безафіксний типи використовуються меншою мірою. Частіше за все використовують суфікси -ник, -льник (-альник), які утворюють назви професій: бетонувальник, кранівник, стругальник, свердлувальник та ін. За допомогою поєднання префіксів за-, о-, -об-, пере-, під-, роз-, разом із суфіксами -ен-, -ива-, -к-, -ник-, -ован-, -овк-, -очн-, -ува-(-юва-), -увальн-(-ювальн-), -увач(-ювач) утворюються слова, які у будівельній термінології означають назви процесів: обрешетувати, обштукатурювати, розшивати, облицювати; назви ознак предметів: підбалочний, облицювальний, перемичний; назви конкретних предметів: заповнювач, перемичка, опалубник. Широковживані суфікси -ння, -ття використовують для вираження процесів будівельної справи: бетонування, твердіння, обштукатурювання та ін.

Такі типи морфологічного словотвору, як словоскладання та основокладання стали досить продуктивними останнім часом. Найчастіше їх застосовують з метою виразити дві ідеї в одному слові: пінобетон, залізоцемент, деревобетон, бетономішалка, інженер-конструктор, інженер-гідротехнік, будівельно-монтажні роботи та ін.

Одними з найпоширеніших термінів є ті, які виникли за допомогою аббревіації. Такі терміни утворюються з метою стисло виражати складні найменування нових понять, економніше висловлювати думки. Будівельним

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

матеріалом аббревіатур, як правило, служать окремі терміноелементи: літери, склади, скорочені слова, символи, цифри та ін. Розрізняють декілька видів аббревіатур.

Найбільш продуктивними є ініціальні аббревіатури, коли як скорочення використовуються перші літери всього словосполучення: КБ – консольні балки, БМУ – будівельно-монтажне управління. Часто такі терміни поєднуються з цифрами і літерами: ЕМ-9 – електрометалізатор; ЗФМ 2300М – землерийно-фрезерна машина та ін.

У будівельній термінології можна зустріти велику кількість так званих комбінованих аббревіатур: пневмомолот, віброплощадка. Також трапляються терміни-аббревіатури конусного типу (Буд– ЦНДЛ). А префіксальний і безафіксний типи, як було зазначено раніше, малопродуктивні, оскільки будівельних термінів, утворених з їх допомогою, не так уже й багато: зруб, проріз, обріз.

М. Н. Володіна, посилаючись на роботи інших вчених, зазначає спосіб, який полягає в тому, що відомі слова, стаючи термінами, або втрачають зв'язок зі своїм первісним значенням, набуваючи нових (арматура), або зберігають зв'язки з ним (блок) [2]. Цей спосіб називається лексико-семантичним. Варто зазначити, що він не такий продуктивний як попередній, тому що він менш здатен задовольняти вимоги словотвірної системи термінологічних рядів. Проте він продовжує відігравати певну роль у творенні термінів будівельної тематики і має деякі переваги щодо інших способів, а саме: слова, утворенні ним, короткі, легко запам'ятовуються.

Синтаксичний спосіб утворення термінів, який полягає в складанні словосполучень різних типів в одне ціле, є найбільш продуктивним і перспективним. Причиною цього є те, що термінами-словосполученнями, ніж іншими засобами, легше передавати приналежність до класифікаційного ряду. В будівельній термінології терміни-словосполучення за своєю кількістю, безсумнівно, посідають перше місце.

Досить чітко виявляється тенденція до ускладнення термінів-словосполучень уточнюючими словами. Це викликано прагненням до однозначності назв: гідратаційне твердіння вапна та ін.

У статті А. М. Письмиченко [3] зазначені такі структурні моделі: прикметник + іменник: бетонна паля, покрівельний сланець, бетонний блок; іменник + іменник: ківш екскаватора, міцність бетону, каркас будівлі; іменник + прийменник + іменник: кран для монтажу, стояк з кутиків; прикметник + прикметник + іменник: легкий будівельний матеріал, пряма тунельна піч; іменник + іменник + прийменник + іменник: міцність бетону при стисканні. Ці терміни-словосполучення складаються з двох і трьох компонентів. Чимало трапляється термінів і з більшою кількістю складових, серед яких не всі вдалі: часом у прагненні якнайповніше відтворити складну внутрішню співвіднесеність наукових понять створюються громіздкі терміни-визначення, наприклад: цвяхозабивний пневматичний пістолет для механізованого забивання розсіпних сталевих цвяхів у дерев'яні конструкції у вертикальному напрямі при виготовленні панелей дерев'яних стандартних будинків, щитів дерев'яної тари і опалубки.

ВИСНОВКИ

Отже, творення термінів будівельної лексики здійснюється за допомогою традиційних способів словотворення української літературної мови – лексико-семантичного, морфологічного й синтаксичного, продуктивність кожного з яких у наш час не однакова.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Марченко, В. С. Основні способи термінотворення (на матеріалі будівельної термінології) [Текст] / В. С. Марченко // Культура слова / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні, Інститут української мови. – К.: Наук. думка, 1980. – С. 36–40.
2. Володіна, М. Н. Интернациональное и национальное в процессе терминологической номинации [Текст] / М. Н. Володіна. – М.: Изд-во МГУ, 1993. – С. 312 с.
3. Письмиченко, А. М. Сучасна будівельна термінологія в українській і російській мовах [Текст] / А. М. Письмиченко // Мовознавство. – 1991. – № 6. – С. 46–51.
4. Чепіга, І. П. Будівельна лексика стародавньої української мови (загальні поняття, будівельні матеріали, первинна обробка дерева, знаряддя праці) [Текст] / І. П. Чепіга // Мовознавство. – 1982. – № 2. – С. 51–61.

Отримано 21.03.2011

A. A. КУЛИК, Н. А. КОВАЛЕВА

ОБРАЗОВАНИЕ ТЕРМИНОВ СТРОИТЕЛЬНОЙ ТЕМАТИКИ

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

Рассматриваются три основные способа образования терминов строительной тематики: лексико-семантический, синтаксический и морфологический, при помощи которых постоянно пополняется терминологическая лексика. Они анализируются с целью установить, какой из них более продуктивный.

строительная индустрия, терминология, понятие, термин, терминология

ALINA KULIK, NATALYA KOVALEVA

FORMATION OF TERMS OF BUILDING SUBJECTS

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

We consider three basic methods of formation terms building subjects: lexical-semantic, syntactic and morphological, whereby constantly updated terminology. They are analyzed to establish which of them is more productive.

construction industry, terminology, concept, term, terminology

УДК 812.161.2

О. Б. ЛИТВИНОВ, М. А. МОВЧАН

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ БЛИЗЬКОСПОРІДНЕНИХ МОВ

У статті йдеться про явище інтерференції, що є результатом взаємодії близькоспоріднених мов; розглядаються причини виникнення інтерференції в окремих регіонах та основні типи інтерференції.

інтерференція, двомовність, міжмовна аналогія, змішування мов

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ.

Однією з активно досліджуваних проблем у теорії мовних контактів сьогодні є вивчення результатів взаємодії близькоспоріднених мов, оскільки при оволодінні спорідненою мовою практично завжди постає питання про інтерференцію та зосереджується увага на забезпеченні якісного переносу.

Інтенсивність розвитку та вияву міжмовної інтерференції залежить від багатьох чинників, одним із яких є ступінь спорідненості мов.

На специфіці інтерференції залежно від структури та системи контактуючих мов наголошує чимало лінгвістів, які стверджують, що поява і ступінь вияву інтерференції залежать від лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів, серед яких насамперед виділяють структурні розходження між двома мовами.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Близька спорідненість контактуючих мов, за свідченням багатьох дослідників, є вирішальним фактором легкого виникнення інтерференції. Ймовірність появи інтерферем у мовленні зумовлена деякими внутрішніми, власне лінгвістичними, факторами взаємодії близькоспоріднених лексико-семантичних діапазонів, стверджуючи, таким чином, що інтерференція в умовах контакту близькоспоріднених мов є меншою у порівнянні з неспорідненими [2]. Як одне з основних джерел появи лексичної інтерференції у мові можна визначити часткові відповідності в лексичних системах російської та української мов [5].

При взаємодії близьких мовних чи діалектних систем інтерференція виникає легше, та наявність великої кількості схожих ланок обмежує можливості широкого розвитку її, оскільки остання виникає саме на основі несхожості, різниці [1].

Аналізуючи перспективи дослідження інтерференції, можна наголосити на тому факті, що чим більше різниця між системами мов, тобто чим більше у кожній з них виявляються властиві лише їй форми та моделі, тим більшою є проблема вивчення та потенційна галузь інтерференції [4].

Широке проникнення до української мови російськомовних інтерференційних запозичень зумовлене як інтра-, так і екстралінгвістичними чинниками. Основним екстралінгвістичним чинником цього періоду можна вважати непропорційну мовну політику в СРСР, скеровану на пріоритетне функціонування російської мови за рахунок обмеження сфери вживання української, що проявилася в появі численних постанов та указів про удосконалене вивчення російської мови в Україні.

Здійснено аналіз російськомовних інтерференційних запозичень у сучасній українській літературній мові, виявлених методом суцільної вибірки в пресі Харківщини 50–80-х рр. XX ст. Проведено лексико-семантичну та структурно-семантичну класифікацію інтерферем, досліджено основні механізми інтерференції на граматичному рівні.

Визначальним чинником інтерференційних запозичень та змін, виявлених у мові преси Харківщини 50–80-х рр. XX століття, є вплив російської мови, що особливо посилюється в умовах українсько-російської двомовності. У мовних періодичних виданнях Харківщини досліджуваного періоду виокремлено 565 найбільш типових лексичних та граматичних російськомовних інтерферем. Серед них 387 (68,5 %) становлять лексичні

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

запозичення і 178 (31,5 %) – граматичні запозичення. Серед лексичних інтерферем 165 (42,6 %) належать до прямих запозичень і 222 (57,4 %) – до непрямих запозичень (лексичних кальок). Серед граматичних інтерферем 96 (53,9 %) становлять запозичення на морфологічному рівні і 82 (46,1%) – запозичення в сфері синтаксису.

Взаємодія української та російської мов була об'єктом дисертаційних досліджень І. Шинкаренко, О. Север'янової, Г. Борисенко, цій проблемі присвячено колективну монографію «Украинско-русское двуязычие», а також цілий ряд публікацій, зокрема Т. Кузнецової, Г. Бараннік, В. Труба та інших лінгвістів, які доходять висновку, що близькість мов створює умови для їх змішування, для проникнення мовних елементів у мовлення.

При контактуванні споріднених мов інтерференція менше помітна, ніж при зіткненні різносистемних [3], тоді як інші слухають, що при взаємодії близьких мовних систем іноді важко розмежувати факти, що виникли в результаті інтерференції, та сліди, залишки первинної близькості мов.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В умовах постійного контактного білінгвізму виникають одиниці, на утворення яких різною мірою позначається дія інтерферентних чинників. Такі мовні елементи піддаються різночленуванню до законів української мови. Найбільш адаптованими є кальки, найменш – суржикові утворення. Суржик як явище змішування мовних систем у свідомості білінгва стає явищем суперінтерференції. Такі субстрати повністю відтворюють російську вимову і вживаються у мові як затранскрибовані російські елементи й притаманні розмовному стилю: двіженіє, уліца, полотенеце. Вимагають уточнення найпізніші слов'янські запозичення, що підпорядковуються внутрішнім закономірностям української мови – русизми. Вони засвоїлися у мові шляхом калькування і використовуються на позначення різних реалій (суспільних, політичних, історичних тощо): колгосп, кінофільм, приватизація, рейдерство, партія. Слова або окремі мовні звороти, що утворені за зразком російських мовних форм, зазнали часткової адаптації (фонетичний склад, словотвір) і закріпилися у мовленні комунікантів. Вони у сучасній науці визначаються як росіянізми: устрйоство - укр. еквівалент пристрій (графічно виражаються однаково); кровать, шиповник – укр. еквівалент ліжко, шипшина (адаптуються окремі фонетичні елементи.); дворці, карманний, спесивий (унаслідок часткового пристосування за умови різного графічного зображення); всадник, однофамільці (адаптація до словотвірних елементів української мови); порядочність, угризіння (адаптація шляхом зміни суфікса).

Автори статті вважають, що для нашого регіону буде актуально виділити район, де явище інтерференції набуло найбільш масового характеру. Північне Приазов'я є достатньо етнічно строкатим регіоном, у якому проживають переважно українці та росіяни. Тривалий час тут провідне місце (як засіб офіційного та розмовного спілкування у межах міста) посідала російська, тоді як українська активно функціонувала у сільській місцевості та родинному спілкуванні. Крім того, за даними анкетування, значна частина українців використовувала дві мови: як офіційну (на виробництві) – російську, вдома – українську, і таку інтерференцію у лінгвістичній літературі визначають як підсвідому.

Необхідно також зазначити, що паралельно з підсвідомою інтерференцією значну роль у формуванні змішаного мовлення жителів регіону відіграла і свідомо інтерференція, що виявлялася у зменшенні престижності української, болгарської, грецької та мов інших етнічних меншин у регіоні.

У багатьох роботах результат взаємодії української та російської мов розглядається як явище суперінтерференції, під якою розуміється неусвідомлене білінгвами змішування у мовленні різних мовних систем, своєрідна напівмова з незначною мовною домінантою. Суперінтерференцію, яка є широко розповсюдженою не лише в усному, а й у писемному мовленні, слід визнати характерною особливістю близькоспорідненої двомовності, в умовах контактування ж діалектних систем це призводить до виникнення гібридних форм.

У писемному мовленні порівняно з усним кількість інтерференції значно менша, що пояснюється певною контрольованістю, вибірковістю графічного матеріалу.

Для багатьох місцевих жителів змішане мовлення є єдиним засобом спілкування, і сформувалося в особливий місцевий говір. Крім того, досить значна кількість діалектичних особливостей названих районів сформувалася під впливом російської мови, а тому дані явища (діалектизм – інтерферована одиниця) нерідко дуже складно диференціювати. У переважній більшості ситуацій мовлення базовою (основною) є українська мова з елементами російської (значно рідше – болгарської чи грецької), бо, по-перше, ці дві мови найбільш поширені в регіоні, і, по-

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

друге, їх генетична спорідненість є плідним ґрунтом для виникнення інтерференції.

Коротко проаналізуємо основні види інтерференції, виявлені у мовленні українців Північного Приазов'я.

Фонетична інтерференція. На думку окремих дослідників, достатня нерозповсюдженість фонетичної інтерференції може бути пояснена тим, що ступінь системної організації фонологічного рівня мови є значно вищим порівняно з іншими, зокрема, лексичним, а зміни, які відбуваються на рівні фонетичної системи, не обов'язково супроводжуються залученням іншомовних фонем. Серед причин виникнення українсько-російської фонетичної інтерференції нерідко називають прозорі етимологічні співвідношення між російськими та українськими словами, а також спільність графіки обох мов.

При переході з української на російську і навпаки для вимови окремих слів мовець використовує лише зовнішню тотожне звукове оформлення, вимовляючи слово відповідно до артикуляційних та орфоепічних норм рідної мови. Це пояснюється тим, що в українській мові можна знайти відповідники до всіх російських фонем, хоча за фонетичною якістю російські та українські голосні та приголосні не збігаються, тобто фонематична база єдина, у процесі вимови слова за стандартом іншої мови власна артикуляція не змінюється.

В умовах тривалої українсько-російської мовної взаємодії активізується процес нівелювання фонетичних відмінностей у спільних для мов словоформах. Це відбувається, зокрема, і тому, що мовець, сприймаючи невластиве рідній мові слово, підганяє його під стереотип фонетичної системи рідної мови.

Крім того, близькість української та російської мов на різних їх рівнях породжує відсутність критичного ставлення носіїв мов до фонетичної сторони мови, яке пояснюється наявністю багатьох спільних рис.

Другим специфічним різновидом фонетичної інтерференції є змішування акцентологічних рис обох мов.

Лексична інтерференція. Інтерференція в результаті взаємодії будь-яких мов найяскравіше і найповніше виявляється на рівнях їх лексики. Постійне залучення до словника невластивих мові слів призводить до того, що він є нестабільним. Традиційно лексичний рівень вважається найбільш відкритим для іншомовних впливів, що нерідко пояснюється слабкою системністю лексики та значним обсягом її одиниць. До того ж слово, крім власної, лексичної, ознаки одночасно є носієм морфологічних, акцентних, фонетичних, словотворчих та стилістичних характеристик, властивих усій системі мови. Тому прояви інтерференції на лексичному рівні найбільш різноманітні.

Лексична інтерференція близькоспоріднених мов виявляється у таких формах:

а) типові копії; б) відхилення, зумовлені відмінністю лексичної семантики української і російської мови, тобто виділяється насамперед лексемна (власне лексична) інтерференція, що розглядається як заміна лексеми елемента, належного до словника однієї мови, на еквівалентну у смисловому та стилістичному відношенні іншомовну лексему, і ця заміна є механічною, неусвідомленою і лінгвістично немотивованою; а також лексико-семантична, основою якої є непропорційність словникового складу обох мов при різному співвідношенні полісемічних та моносемічних лексичних одиниць, що визначається також нетотожністю семантичних обсягів слів у мовах, різною ієрархією їх значень та іншими подібними фактами.

Крім того, лексична інтерференція є результатом взаємодії одиниць, які в українській та російській мовах можуть або суттєво різнитися, або бути достатньо подібними.

Граматична інтерференція. Близькість обох мов виявляється і на граматичному рівні: їм обом властиві однакові граматичні категорії, наприклад, роду, числа, відмінка для іменників тощо, хоча їх конкретна реалізація може не збігатися.

У межах граматичної інтерференції виділяють морфологічну та синтаксичну. Традиційно вважається, що морфологічна система є більш стійкою та стабільною за своєю внутрішньою спаяністю, непроникною для зовнішніх впливів, а запозичення словоформ можна виявити лише як виняток.

І дійсно, морфологічна інтерференція проявляється у мовленні досить слабо і лише у складі синтаксичних одиниць, а тому порушення морфологічних норм відбувається у контексті та нерідко розглядається як порушення синтаксичних норм, тобто у структурі синтаксичної інтерференції.

ВИСНОВОК

Отже, можна зробити висновок, що при взаємодії близькоспоріднених мов інтерференція є дещо специфічною, а у процесі комунікації мовці не звертають увагу на те, якою мовою вони спілкуються, оскільки в будь-якому

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

разі вони порозуміються і, таким чином, активне використання інтерферованих елементів не є перешкодою для взаєморозуміння.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Баранникова, Л. Ф. Проблема интерференции и вопросы взаимодействия языков [Текст] / Л. Ф. Баранникова // Вопросы методики преподавания иностранных языков в связи с проблемой языковой интерференции. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1966. – С. 4–23.
2. Борисенко, Н. А. Лексико-семантическая интерференция в русской речи на Украине (лингвистический и социолингвистический аспекты) [Текст] : автореферат ... канд. филол. наук / Борисенко Н. А. – К., 1990. – 15 с.
3. Блягоз, З. У. Контактное русское и родного языков в условиях двуязычия [Текст] : учебное пособие / З. У. Блягоз. – Ростов-на-Дону : Изд-во Ростовского пед. ин-та, 1976. – 76 с.
4. Вайнрайх, У. Языковые контакты [Текст] / У. Вайнрайх. – К. : Вища школа, 1979. – 264 с.
5. Шинкаренко, О. В. Явище лексичної інтерференції в українському мовленні молоді Кіровоградщини [Текст] : автореферат ... канд. філол. наук / Шинкаренко О. В. – К., 1995. – 180 с.

Отримано 03.03.2011

О. Б. ЛИТВИНОВ, М. А. МОВЧАН

ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ ИНТЕРФЕРЕНЦИИ БЛИЗКОРОДСТВЕННЫХ ЯЗЫКОВ

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

В статье рассматривается явление интерференции, которое является результатом взаимодействия близкородственных языков; рассматриваются причины появления интерференции в отдельных регионах, а также основные виды интерференции.

интерференция, двуязычность, межязыковая аналогия, смешивание языков

ALEXANDER LITVINOV, MARINA MOVCHAN

FEATURES OF DISPLAY OF INTERFERENCE OF БЛИЗКОСПОРІДНЕНИХ LANGUAGES

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

The article focuses on the phenomenon of interference, which is the result of cooperation of closely languages; reasons of the interference appearing in certain districts; main types of the interference.

interference, bilingualness, interlingual analogy, mixing of languages

УДК 800.6

Н. Н. ЛАПЫНИНА, А. А. СПЕКТОР

Воронежский государственный архитектурно-строительный университет

Н. И. ЛОБАЧЕВСКИЙ О РОЛИ ВОСПИТАНИЯ И ЯЗЫКА

В статье рассматривается организаторская и педагогическая деятельность выдающегося русского математика, его взгляды на образование и воспитание, на роль родного языка в формировании личности человека

учёный-математик, педагог, организатор народного образования, воспитание, нравственность, родной язык, иностранный язык

Многие русские учёные, представители так называемых точных наук, отличались богатой одарённостью и разносторонностью интересов. Известно, что М. В. Ломоносов, который был, по определению А. С. Пушкина, «первым русским университетом», внёс большой вклад не только в развитие физики, химии, астрономии, но и филологии. В истории русской и мировой науки, богатой славными именами, жизнь и творчество Николая Ивановича Лобачевского – событие чрезвычайно яркое. В феврале 1826 года Николай Иванович Лобачевский сделал доклад «Сжатое изложение начал геометрии со строгим доказательством теоремы о параллельных», в котором представил основы новой теории, не получившей признания современников, но сделавшей подлинную революцию в математике, совершившей переворот в представлении о природе пространства, оказавшей огромное влияние на развитие математического мышления, в основе которого более 2 тыс. лет лежало учение Евклида. Открытие неевклидовой геометрии (геометрии Лобачевского) обессмертило его имя. Однако Лобачевский никогда не замыкался только в рамках научной работы, он был не только гениальным учёным-математиком, но и выдающимся университетским деятелем, организатором народного образования, талантливым педагогом и просветителем.

Лобачевский в течение 40 лет преподавал в Казанском университете. В разные годы он был профессором, библиотекарем, членом училищного и издательского комитетов, 7 лет работал деканом физико-математического факультета (1820–1827), 19 лет руководил университетом в должности ректора (1827–1846). Высокое чувство долга, исключительная энергия, редкая работоспособность, настойчивость, незаурядные организаторские способности Н. И. Лобачевского и его умелое руководство вывели университет в число передовых российских учебных заведений. В 1846 году он был назначен помощником попечителя Казанского учебного округа, проработал в этой должности до ноября 1855 года, стремясь улучшить преподавание в гимназиях и училищах. Около 20 лет Лобачевский стоял в центре школьной жизни этой большой российской территории [1; 3; 39; 6; 262].

Свои взгляды на вопросы образования и воспитания Н. И. Лобачевский изложил в публичной речи «О важнейших предметах воспитания» в годовщину своего пребывания на посту ректора (5 июля 1828 г.). Эта речь, по мнению исследователей, является оригинальным памятником педагогической мысли [2, 93], в ней Лобачевский высказал свое уважение к человеческой природе, к человеческому разуму, к человеческому достоинству и свои воззрения на задачи университета. В этой замечательной речи изложена целая программа «воспитания юношества», которая во многом сохраняет свою актуальность и в наше время. Воспитание, по мнению Лобачевского, «начинается от колыбели, приобретает сперва одним подражанием», затем «постепенно развивается ум, память воображение, вкус к изящному, пробуждается любовь к себе, к ближнему, любовь славы, чувство чести, желание наслаждаться жизнью. Все способности ума, все дарования, все страсти, всё это обделяет воспитание, соглашает в одно стройное целое, и человек, как бы снова родившись, являет творение в совершенстве» [4]. Учёный, подчёркивая исключительную роль языка в человеческом обществе, ставит в прямую зависимость уровень образованности и степень просвещения народа от степени развития и богатства языка: «Как бы то ни было, но в том надобно признаться, что не столько уму нашему, сколько дару слова одолжены мы всем нашим превосходством

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

перед прочими животними. <...> Слова, как бы лучи ума его [человека], передают и распространяют свет учения. Язык народа – свидетельство его образованности, верное доказательство степени его просвещения» [4].

Однако задача преподавателей-воспитателей, считает Лобачевский, не только в том, чтобы «просветить ум» студентов «познаниями», но и в нравственном воспитании, в том, чтобы утвердить их «в правилах веры, приучить... к трудолюбию, порядку, исполнению ... обязанностей, сохранить невинность ... нравов, сберечь и укрепить ... здоровье, наставить ... в добродетелях, вдохнуть ... желание славы, чувство благородства, справедливости и чести, этой строгой, неприкосновенной чести, которая бы устояла против соблазнительных примеров злоупотребления, не достигаемых наказанием» [4].

Идейный смысл речи, заключающей в себе философский и нравственный кодекс Лобачевского, а также её призывность, эмоциональный накал, образность и выразительность свидетельствуют о незаурядных ораторских способностях выдающегося математика, педагога и организатора. По мнению Н. И. Лобачевского, язык – это основа национальной культуры и национального самосознания. Родной язык, будучи таким высокоорганизованным и богатым, как русский язык, выполняет исключительно важную роль в формировании человека как личности, поскольку развивает самостоятельное мышление обучающихся. Лобачевский считал необходимым улучшать преподавание русского языка как родного, настоятельно призывал учителей воспитывать вкус, уважение, бережное отношение к родному языку и родной литературе: «Надобно понимать и внушать ученикам, что наш язык один сохранил дух древних... Надобно понимать и потом уметь пользоваться преимуществом своего языка, не подражая другим с их недостатками». Он остро критикует распространённое среди высших слоёв общества увлечение французским языком в ущерб русскому, резко порицая пренебрежение «отечественным языком»: «Знать иностранные языки похвально, но не знать своего, не постигать духа в своём отечественном языке постыдно. Изучение иностранных языков даже в том отношении полезно, что помогает к изучению природного. В сравнении двух языков открывается особенность, которая каждому принадлежит. Если мы видим, что в лучшем сословии русских пренебрегают своим языком и тщеславятся познанием иностранного, то надобно сожалеть об этом и называть это жалким событием нашего времени». Понятно, сколь актуальны эти мысли Лобачевского, спроецированные на нашу глобализованную действительность, когда пресловутая престижность заставляет наших соотечественников делать выбор далеко не в пользу «своего языка». Н. И. Лобачевский подчёркивал, что язык является «первым основанием народности», с падением которой утрачивается и сам язык.

Учёный советовал учителям при языковом анализе произведений знаменитых писателей обращать внимание не только на «хороший слог», но и на логико-содержательную составляющую текста, на то, что «здесь представляются образцы хорошего, обдуманного содержания и порядка в мыслях». Постигание учащимися законов сложной языковой системы поможет им видеть эти системные связи в других областях, позволит развивать логику мышления. После введения в учебных заведениях Казанского учебного округа сочинений и литературных бесед Н. И. Лобачевский, раскрывая воспитательное и образовательное значение этих форм углублённого изучения родного языка, даёт учителям ценные методические рекомендации: «Усмотренная в некоторых учениках склонность к риторическим украшениям, нестрогости выражений и дикая фантазия... возлагают на учителя словесности обязанность заботиться, чтоб сочинения писаны были ясно, изобиловали бы количеством мыслей, а не украшений, которые допускать только тогда, когда ими выражается особенная мысль или действительно усиливается выражение».

В предписаниях директору Пензенского дворянского института Н. И. Лобачевский говорит об улучшении преподавания словесности, о развитии письменной речевой культуры: «Должно удерживать учеников от описательных сочинений, которые при их возрасте могут только заключаться в наборе слов, тогда как другого рода сочинения приносят двоякую пользу: повторением предметов учения и содержания, где слог изощряется на мыслях ясных, на выражениях определённых». Говоря об особенностях преподавания старославянского языка, Лобачевский акцентирует внимание на том, что языковые явления следует рассматривать в историческом развитии, в сравнении особенностей одного языка с другим: «... надобно обратить внимание на то, что в изучении славянского [старославянского] языка представляется особенного. Славянский язык уже мёртвый, который сам по себе более уже не неупотребителен. <...> Славянский язык надобно изучать ещё с той целью, чтобы узнать здесь корень и дух языка, прибавляя тем новое пособие к познанию языка русского. <...> Далее, учение славянского языка должно состоять в толковании словосочетания на примерах при чтении образцов, сравнительно с русским языком...» [3; 96].

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Итак, Н. И. Лобачевский не только первым подверг сомнению обыденные представления людей о свойствах окружающего пространства, но заставлял и заставляет их задумываться о нравственной составляющей образования и воспитания, о роли родного языка в формировании полноценной личности. Его научная и педагогическая деятельность вызывает уважение как шириотой своего охвата, так и глубиной затрагиваемых проблем.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Колесников, М. С. Лобачевский [Текст] / М. С. Колесников. – М. : Молодая гвардия, 1965. – 320 с.
2. Кондратьев, А. Т. Выдающийся математик о языке [Текст] / А. Т. Кондратьев // Русская речь. – 1978. – № 5. – С. 93–96.
3. Лаптев, Б. Л. Н. И. Лобачевский и его геометрия [Текст] / Б. Л. Лаптев. – М. : Просвещение, 1976. – 112 с.
4. Лобачевский, Н. И. Научно-педагогическое наследие. Руководство казанским университетом. Фрагменты. Письма [Текст] / Н. И. Лобачевский. – М. : Наука, 1976. – 664 с.
5. Лобачевский, Н. И. Полное собрание сочинений в пяти томах [Текст]. Т. 4–5. Работы в других областях, письма / Н. И. Лобачевский. – М. : ГИТТЛ, 1951. – 278 с.
6. Рыжков, К. В. 100 велики россиян [Текст] / К. В. Рыжков. – М. : Вече, 2010. – 480 с. – ISBN 978-5-9533-4583-5.

Получено 04.03.2011

Н. М. ЛАПИНИНА, О. О. СПЕКТОР

М. І. ЛОБАЧЕВСЬКИЙ ПРО РОЛЬ ВИХОВАННЯ І МОВИ

Воронежський державний архітектурно-будівельний університет

У статті розглядається організаторська і педагогічна діяльність видатного російського математика, його погляди на освіту й виховання, на роль рідної мови у формуванні особистості людини.

учений-математик, педагог, організатор народної освіти, виховання, моральність, рідна мова, іноземна мова

NALEGDA LAPYNINA, A. SPEKTOR

N. I. LOBACHEVSKIY ABOUT ROLE OF EDUCATION AND LANGUAGE

Voronezh State University of Civil Engineering and Architecture

In the article organizational and pedagogical activity of the prominent Russian mathematician, his views of education, the role of the mother tongue in forming of personality of man are considered scientist-mathematician, teacher, organizer of public education

scientist-mathematician, teacher, organizer of folk education, education, morality, the mother tongue, foreign language

УДК: (281.9+392.3):130.123

О. А. ГУЛЯЄВА^а, П. В. СЕВЕРИЛОВА^б

^а Донецький інститут міського господарства ДАЖКГ, ^б Донбаська національна академія будівництва і архітектури

ФІЛОСОФІЯ ПРАВОСЛАВНОЇ СІМ'Ї: СВІТОГЛЯДНА ПАРАДИГМА

Визначені світоглядні засади православних сімейно-шлюбних відносин, виділені основні принципи буття православної родини. Доведено, що сімейно-шлюбні стосунки розуміються в православ'ї як онтологічне з'єднання подружжя в єдину цілісність, необхідну для вдосконалення й здійснення вищого призначення – преображення.

сім'я, шлюб, любов, теоантропність, христоцентричність, ієрархічність

Останнім часом, коли в Україні панує економічна та політична нестабільність, а суспільною свідомістю керує жага до накопичення прибутку, орієнтація на матеріальні цінності, егоїзм та індивідуалізм, можна констатувати кризу сучасної родини, що, насамперед, проявляється у необов'язковості та короткотривалості міжособистісних відносин дружби та любові. Сімейні стосунки втратили свій глибинний духовний зміст і набувають дедалі все більшої формалізації, бо розглядаються скоріше як договірні або контрактні. Це, у свою чергу, призводить до того, що двоє живуть не заради, і навіть не разом, а поряд, не переставajući бути відчуженими один від одного. Звідси, за умов деградації сім'ї та сімейних стосунків, все частіше виникають ідеї відродження і пропагування цінностей традиційної сім'ї, перш за все такої, якою вона постає у християнській традиції, тобто існуючою на релігійно-моральних світоглядних засадах.

Мета даної статті – не заглиблюючись в порівняльну теологію, визначити основні принципи світоглядної парадигми побудови сімейно-шлюбних відносин в православ'ї, що є першим кроком в оцінці доцільності популяризації ідеалів православної родини у сучасному українському суспільстві.

Дослідження філософії сім'ї та шлюбу в православ'ї провадилися у працях релігійних філософів І. Ільїна, В. Розанова, православних теологів І. Меєндорфа, С. Троїцького. Різні аспекти цього питання розглядаються сучасними дослідницями Є. Негановою, О. Санкевич, Л. Усановою. Але в своїх дослідженнях вони не ставили завдання виявлення світоглядної парадигми побудови православної сім'ї.

У Біблії – як першоджерелі православного розуміння шлюбу – сім'я постає як природна людська єдність, існування якої обумовлено творчою активністю Бога через творіння чоловіка і жінки, а також як благословення, що було дане людству. Звідси, людина, що створена за образом триєдиного Бога, існує у розділенні на чоловічу й жіночу стать. Тобто без подружжя буття людини не було б повноцінним (Бут. 2:18).

Є. Неганова, спираючись на працю С. Троїцького, звертає увагу на те, що стать – категорія більш онтологічна, така, що має глибоке екзистенціальне коріння і її не можна звести лише до здійснення репродуктивної функції та відмінності в соціальному плані. Ці функції постають важливим доповненням до основної функції людської статі, яка полягає в тому, що вона відкриває можливість існування людської любові. У православ'ї протилежна стать сприймається як те, за допомогою чого людина, будучи образом Божим, покликана реалізувати потенціал любові, що закладений у неї Творцем. Звідси здійснення любові, здатність людини долати егоцентризм, прагнути назустріч іншому і є тим, через що прояснюється образ Божий в людині. Це тлумачиться як здійснення основної мети шлюбу в православ'ї [1]. Отже, сімейно-шлюбні стосунки розуміються в православ'ї як онтологічне з'єднання двох людей в єдине ціле, необхідне для вдосконалення і здійснення вищого призначення – преображення.

Ще у ранньому християнстві формується церковне розуміння природи шлюбу (Еф. 5:22-33). Звідси, із Передання Православ'я і наслідуються еклезіологічність як один із важливих світоглядних принципів побудови родини. Так і у сучасній соціальній концепції російської православної церкви роз'яснюється, що домашню церкву створюють чоловік та дружина, що люблять один одного та своїм життям спрямовані до Христа [2, с. 107]. Тобто у православ'ї родина постає не тільки як суспільна одиниця, а як духовний союз, на чолі якого – Сам Христос. Тим

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

самим, в основі побудови сімейно-шлюбних відносин у православ'ї один із найбільш фундаментальних – це принцип христocентричності, що виявляється в єдиному духовному прагненні членів сім'ї до спільного вищого ідеалу – Боголюдини Христа, до обоження як мети всього життя християнина. Звідси до основної світоглядної парадигми православних сімейно-шлюбних стосунків має бути залучений і теоантропний принцип, згідно з яким людина вважається образом Божим, тобто сутність людини, її особистість має в собі святу, благодатну Боголюдську основу, що обумовлює відношення до іншого як до святині.

Піднесення людських взаємин у шлюб до ступеня метафізичного полягає і в тому, що сім'я розглядається як образ Триєдиного Бога [3, с. 19]. Саме в сім'ї реалізується ідеал православ'я, який полягає у тому, що єднання подружжя із дітьми можна уподібнити триєдності Бога [4, с. 10].

Ще одним принципом побудови сімейно-шлюбних стосунків в православ'ї слід назвати патріархальну ієрархічність, що пов'язаний із засадами, викладеними вище. Таким чином, сімейно-шлюбні стосунки розуміються в православ'ї як онтологічне з'єднання двох людей в єдину цілісність, як те, що необхідне для вдосконалення і здійснення вищого призначення людини – обоження. Базову світоглядну парадигму філософії православної сім'ї складають принципи еклезіологічний, христocентричний, теоантропний, іконічний і ієрархічний.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Неганова, Е. И. Единосушие человечества и проблемы пола [Электронный ресурс] / Е. И. Неганова // Доклад на XI международной богословской конференции РПЦ, Москва, 26–31 января 2003 г. – Режим доступа : http://mospat.ru/archive/11_ch16.htm.
2. Основы социальной концепции Русской православной церкви [Текст] / Освященный Архиерейский Собор Русской Православной Церкви. – М. : Издательство Московской патриархии, 2000. – 160 с.
3. Троицкий, С. В. Христианская философия брака [Текст] / С. В. Троицкий. – Клин : Христианская жизнь, 2001. – 224 с.
4. Сурожский, А. Таинство любви [Текст] / А. Сурожский. – Клин : Христианская жизнь, 2004. – 126 с.

Отримано 23.03.2011

Е. А. ГУЛЯЕВА ^а, П. В. СЕВЕРИЛОВА ^б

ФИЛОСОФИЯ ПРАВОСЛАВНОЙ СЕМЬИ: МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКАЯ ПАРАДИГМА

^а Донецкий институт городского хозяйства ГАЖКХ, ^б Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

Определены основные философские аспекты православных семейно-брачных отношений. Выделены основные принципы существования православной семьи. Доказано, что семейно-брачные отношения понимаются в православии как онтологическое соединение двух людей в единое целое, необходимое для совершенствования и осуществления высшего предназначения – преображения.

семья, брак, любовь, теоантропность, христocентричность, иерархичность

ELENA GULAEVA ^a, POLINA SEVERILOVA ^b

PHILOSOPHY OF ORTHODOX FAMILY: WORLD OUTLOOK MODEL

^a Donetsk Institute of Municipal Economy, ^b Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

The main philosophical aspects of an orthodox family and marriage relationships are defined. The main principles of the existence of an orthodox family are pointed out. The family and marriage relationships in orthodoxy are the onthological union of two people into the unity for the improvement and realization of the highest purpose which is the transfiguration.

family, marriage, love, teoantropness, christocentricness, hierarchy

УДК 371.321.4

Е. Н. ВИТЯЗЕВА, Е. А. ТИТОВА

Карельская государственная педагогическая академия

О РОЛИ МЕТАПРЕДМЕТНЫХ ЗАДАНИЙ В ДОСТИЖЕНИИ НОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ

Изменение федеральных государственных образовательных стандартов общего образования ставит перед школой задачи изменения содержания и форм организации образовательного процесса, ориентированного на достижение новых результатов образования. В статье рассматриваются вопросы конструирования и использования в образовательном процессе метапредметных заданий, направленных на формирование ключевых компетентностей учащихся разных ступеней обучения и разных типов общеобразовательных учреждений. При рассмотрении основных видов компетентностей, развитию которых способствует применение подобных заданий на уроке, авторы опираются на опыт АНО «Лаборатория модернизации образовательных ресурсов» (г. Самара). В центре внимания авторов – обобщение опыта по разработке метапредметных заданий: анализ структуры подобных заданий, классификация заданий по видам формируемых компетентностей, описание ожидаемых результатов.

новые образовательные результаты, метапредметные задания, ключевые компетентности

ФОРМУЛИРОВКА ПРОБЛЕМЫ

Дискуссия по проблемам внедрения компетентностного подхода в образовании ведется уже давно и связана, в первую очередь, с тем, что школа продолжает «выдавать «на гора» человека обученного, квалифицированного исполнителя, тогда как сегодняшнее информационное общество запрашивает человека обучаемого – способного самостоятельно учиться и перучиваться многократно в течение постоянно удлиняющейся жизни, готового к самостоятельным действиям и принятию решений» [2; 7].

АНАЛИЗ ПОСЛЕДНИХ ИССЛЕДОВАНИЙ И ПУБЛИКАЦИЙ

Содержание образования, сведенное до «основ наук», является малопродуктивным и делает ученика «заложником» формул и постулатов, слабо приспособленного к реальной жизни. С появлением федеральных государственных образовательных стандартов третьего поколения эта дискуссия приобретает новый виток, так как в них особое место среди результатов освоения основной образовательной программы отводится метапредметным, которые включают «освоенные обучающимися межпредметные понятия и универсальные учебные действия (регулятивные, познавательные, коммуникативные), способность их использования в учебной, познавательной и социальной практике, самостоятельность планирования и осуществления учебной деятельности и организации учебного сотрудничества с педагогами и сверстниками, построение индивидуальной образовательной траектории» [4]. Новые проектируемые результаты обучения связаны с освоением школьниками способов деятельности в различных жизненных ситуациях, поиском эффективных способов решения проблем.

Такие условия позволяют обеспечить, например, включение учащихся в ходе обучения в решение компетентностно-ориентированных, метапредметных заданий. Важная характеристика подобных заданий определение способа деятельности в конкретной ситуации. Для этого необходима не только мобилизация знаний и умений из разных предметов, внешкольных знаний, но и анализ представленной ситуации, выбор и обоснование решения, учет степени риска при выборе данного решения, прогнозирование результата [3; 13].

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

ЦЕЛЬ

Авторы ставят своей целью рассмотрение основных характеристик метапредметных заданий, условий их применения в образовательном процессе и ожидаемых результатов.

ОСНОВНОЙ МАТЕРИАЛ

Метапредметные или компетентностно-ориентированные задания представляют собой «педагогические ситуации», моделирующие реальные жизненные ситуации, при решении которых учащиеся, используя имеющиеся в личном опыте и знаниях и предоставленные ресурсы, демонстрируют определенный набор действий, характерных для той или иной компетентности, на развитие которой направлено задание [1; 5]. При этом под компетентностью понимается результат образования, «выражающийся в овладении учащимся определенным набором способов деятельности, универсальным по отношению к предмету воздействия» [1; 6].

Специалисты ЛНО «Лаборатория модернизации образовательных ресурсов» (г. Самара), которые приняли участие в проекте по разработке рекомендаций по конструированию метапредметных заданий, считают, что большинство компетентностей так или иначе можно свести к трем основным группам:

- *компетентность решения проблем* (самоменеджмент, готовность к разрешению проблем и технологическая компетентность);
- *информационная компетентность* (готовность к самообразованию и использованию информационных ресурсов);
- *коммуникативная компетентность* (готовность к коммуникации и социальному взаимодействию) [1; 7].

В основу разработки метапредметных заданий положен учет формируемого вида компетентности, а по результатам оценки действий учащихся в ходе выполнения задания может быть сделан вывод об уровне развития данного вида компетентности.

Таким образом, авторы предлагают дополнительно включать в содержание учебных курсов метапредметные задания на формирование компетентностей разных видов. Метапредметные задания имеют четкую и прозрачную структуру, включающую следующие компоненты:

- стимул, погружающий учащихся в ситуацию,
- непосредственно заданную формулировку, т. е. лаконичное и конкретное описание того, что учащимся предстоит сделать,
- источники информации, которые необходимы для поиска ответа,
- схему представления ответа, а также
- инструмент проверки ответов для учителя.

Оценивание результатов учащихся после выполнения компетентностно-ориентированного задания отличается от традиционной оценки знаниевых заданий, поскольку, по сути, оно подразумевает наличие нескольких возможных решений. Поэтому учитель должен сформулировать также модельный ответ, т. е. определить «поле возможных правильных ответов учащихся». Модельный ответ может включать пример правильного развернутого ответа, другие формулировки правильного ответа, примеры частично верных ответов [1; 17]. Точность формулировок, полнота ответа, убедительность аргументации могут быть отмечены баллами, разработанными к конкретному заданию, причем учитель может также установить минимальный и максимальный порог.

Особое внимание следует уделить также поиску информационных источников к заданию. С появлением в школе ИКТ-насыщенной среды в ходе реализации федерального проекта «Информатизация системы образования» учитель получил дополнительные возможности для поиска и подготовки актуальных аутентичных учебных материалов: ресурсы Интернет, коллекции цифровых образовательных ресурсов и мультимедийные комплексы и др. Включение метапредметных заданий в образовательный контент в рамках уроков и через систему элективных курсов способствует повышению уровня функциональной грамотности учащихся. Среди элементов функциональной грамотности специалисты выделяют [3; 15]:

- развитие навыков самоорганизации деятельности,
- формирование умения объяснять явления действительности,
- умение ориентироваться в мире ценностей,
- умение решать практические проблемы, связанные с реализацией социальной роли,

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

- формирование ключевых компетентностей,
- готовность к профессиональному выбору.

Решение компетентностно-ориентированных заданий предполагает работу учащихся с информацией, представленной в различном виде, прогнозирование результата или планирование действий в конкретной жизненной ситуации.

Конструирование таких заданий требует определенных профессиональных умений от учителя, для этого региональные институты повышения квалификации работников образования и муниципальные методические службы организуют модули повышения квалификации по проблемам разработки метапредметных заданий.

ВЫВОД

Помимо учебных занятий и спецкурсов такие задания могут использоваться при проведении различного рода эвристических и метапредметных олимпиад и конкурсов. Примером может служить метапредметная олимпиада, которая традиционно проводится МОУ «Лицей № 40» г. Петрозаводска. Учителя лицея разрабатывают задания по естественнонаучному, гуманитарному и математическому направлению. Одна из олимпиад проводилась с привлечением ИКТ-ресурсов. Идея привлечь ИКТ для проведения именно метапредметной олимпиады вполне обоснована: таким образом проверяется способность учащихся искать и обрабатывать информацию, соотносить со своим жизненным опытом, выражать мнение, т. е. коммуницировать, используя ИКТ как средство. Проведение олимпиады в подобной форме может стать одним из способов формирования ИКТ-компетентности школьников.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Фишман, И. С. Тесты внешней оценки уровня сформированности ключевых компетентностей учащихся [Текст] : методическое пособие для руководителей и педагогов общеобразовательных учреждений / И. С. Фишман. – Самара : изд-во ЦПО, 2005. – 82 с.
2. Российская школа: от PISA-2000 к PISA-2003 [Текст] / А. Л. Венгер, Г. Р. Калимуллина, А. Г. Каспржак [и др.] ; под общ. ред. А. Г. Каспржака, К. Н. Поливановой. – М. : Логос, 2006. – 200 с.
3. Учимся вместе решать проблемы. Часть 1 [Текст] : Методическое пособие для учителей / Под ред. О. Е. Лебедева. – СПб. : Издательство «Образование-Культура», 2004. – 80 с.
4. Федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования [Электронный ресурс] : Утв. Приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 № 1897 // Федеральный государственный образовательный стандарт. – Режим доступа : <http://standart.edu.ru/catalog.aspx?CatalogId=2588>.

Получено 09.03.2011 –

Е. Н. ВИТЯЗЕВА, Е. А. ТИТОВА

ПРО РОЛЬ МЕТАПРЕДМЕТНИХ ЗАВДАНЬ У ДОСЯГНЕННІ НОВИХ ОСВІТНІХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Карельська державна педагогічна академія

Зміна федеральних державних освітніх стандартів загальної освіти ставить перед школою задачі щодо зміни змісту і форм організації освітнього процесу, орієнтованого на досягнення нових результатів освіти. У статті розглядаються питання конструювання і використання в освітньому процесі метапредметних завдань, спрямованих на формування ключових компетентностей учнів різних ступенів

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

навчання і різних типів загальноосвітніх установ. При розгляді основних видів компетентностей, розвитку яких сприяє застосування подібних завдань на уроці, автори спираються на досвід АНО «Лабораторія модернізації освітніх ресурсів» (м. Самара). У центрі уваги авторів – узагальнення досвіду з розробки метапредметних завдань: аналіз структури подібних завдань, класифікація завдань за видами сформованих компетентностей, опис очікуваних результатів.

нові освітні результати, метапредметні завдання, ключові компетентності

EKATERINA VITYAZEVA, ELENA TITOVA

THE ROLE OF COMPETENCY-ORIENTED TASKS IN ACHIEVING NEW EDUCATIONAL OUTCOMES

Karelian State Pedagogical Academy

In the article the authors pay attention to making of competency-oriented tasks for pupils in different levels of school and using them in class as one of effective methods for forming key competences that is being emphasized in new educational standards. The use of suchlike tasks at the lessons make possible the development of principal competences. Under considering of principal competences the authors base on experience of the laboratory of educational resources modernization. In the centre of authors attention is the experience generalization of tasks development: analysis of suchlike tasks scheme, the classification of tasks by types of formed competences, description of expected results.

new educational outcomes, competency-oriented tasks, key competences

УДК 330.322 : 69.059.14

А. В. ШПАКОВ

Київський національний університет будівництва і архітектури

НОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО АНАЛІЗУ

У статті розглядається перспектива симбіозу методів інвестиційного менеджменту в будівельних проєктах і технічного аналізу, який є одним з основних механізмів аналізу фондового ринку, з метою усунення цінових диспропорцій в сучасній будівельній галузі у зв'язку з недосконалістю механізмів формування ціни на кінцеву продукцію будівельно-інвестиційних проєктів.

технічний аналіз, інвестиційно-будівельні проєкти, ринок комерційної нерухомості, ціноутворення в будівництві, технічні індикатори, біржа нерухомості, інвестиційні ризики, регіональні диспропорції

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У процесі реалізації інвестиційних проєктів будівництва житлової та комерційної нерухомості ключовим фактором для інвестора є прогнозований рівень прибутковості проєкту з врахуванням супутніх ризиків. Маржинальний прибуток інвестора прямо залежить від рівня ціни одиниці будівельної продукції. Звідси виникає необхідність максимально реалістичного прогнозування цін на ринку нерухомості в майбутніх періодах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Спроби використати інструменти технічного аналізу для прогнозування ринкового попиту на різні види товарів проводяться достатньо давно [1]. Але методологія технічного аналізу для аналізу попиту та пропозиції на ринку нерухомості та при девелопменті нерухомості ще не використовувалась, хоча альтернативні сучасні підходи розробляються і сьогодні [2].

ЦІЛІ

На сьогодні ціна на ринку нерухомості формується не за допомогою ринкових механізмів, а ґрунтується на спекулятивній грі. Нестабільність на фондовому ринку викликає перетікання додаткових коштів з цього сегмента економіки до ринку нерухомості. Стрімке зростання цін на нерухомість останніми роками не має під собою жодного підґрунтя і не відповідає рівню доходів населення. Банки та фінансово-кредитні установи спровокували підвищення цін на ринку нерухомості непомірною стимуляцією іпотечного кредитування. Нерухомість набуває якостей капіталу, яким насправді не є. Необхідно привернути увагу держави до відродження ринкових механізмів регулювання цін на ринку нерухомості. Для цього пропонується розглядати інститут будівельних бірж (бірж нерухомості) як одну з ціноутворювальних ланок ринку нерухомості, відповідно для прогнозування рівня цін на ньому та загального стану цього ринку можна використовувати принципи та методики аналізу ринку цінних паперів.

ОСНОВНИЙ МАТЕРІАЛ

Поняття «біржа нерухомості» як місця зустрічі продавця та покупця та укладання торговельних угод між ними існує вже давно, але для використання його як ціноутворювального механізму, для використання котируванню йому не вистачає рухливості.

Але зараз існують механізми, які можуть підвищити ефективність та активність ринку нерухомості. Залучення коштів для реалізації будівельних проєктів зараз часто реалізується за допомогою механізмів пайових

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

інвестиційних фондів, які, однак, не є гарантією володіння нерухомістю безпосередньо, а тільки забезпечують певний рівень доходності на вкладені в цінні папери пайового фонду кошти. У вітчизняній будівельно-економічній практиці знаходять розвиток такі методи фінансування будівництва об'єктів житлового будівництва, як емісія цінних паперів, які по завершенні будівництва надають їх власнику право на отримання вже побудованого житла за певну кількість цінних паперів, що є еквівалентом вартості побудованого об'єкта нерухомості.

Оскільки більшість будівельних проєктів є довготривалими, зміни кон'юнктури ринку впливають на фінансові результати інвестиційних будівельних проєктів значним чином, хоча і у визначених ризикових межах, є доцільним створити на фондовому ринку на базі бірж нерухомості сегмент «будівельних цінних паперів», який мав би регуляторну стосовно цін на нерухомість функцію і певним чином стимулював би зростання цивілізованості та стабільності ринку нерухомості в Україні.

У випадку переведення бірж нерухомості на операції з «будівельними цінними паперами» для аналізу процесів, які на них проходять можна використовувати апарат технічного або фундаментального аналізу.

Технічний аналіз – прогнозування змін цін в майбутньому на основі аналізу зміни цін в минулому. Технічний аналіз знайшов своє місце у прогнозуванні цінових та котувальних змін на фінансових ринках та біржах, основною його метою є прогнозування короткострокових змін цін на ринку цінних паперів – цін відкриття та закриття торгів, а також визначення довгострокових тенденцій зміни цих величин.

Три аксіоми технічного аналізу:

- рух цін на ринку враховує всю інформацію;
- рух цін підпорядковується трендам (тенденціям);
- історія повторюється.

Необхідно зробити декілька зауважень до класичних аксіом технічного аналізу:

1. Обсягом укладених угод будемо вважати обсяг пропозицій на ринку будівельних цінних паперів.
2. Прогнозування на довгостроковий період необхідно виконувати з врахуванням макроекономічних показників (тобто з елементами фундаментального аналізу).
3. Вихідними даними є такі тенденції: продавці нерухомості зацікавлені в зростанні цін, покупці – зацікавлені в їх зниженні.
4. Оскільки будівництво як галузь зазнає сильних коригувань при раптовому початку дії загальноекономічних факторів, необхідно використовувати при технічному аналізі більшу кількість технічних індикаторів.
5. Період прогнозування при збереженні загальноекономічних тенденцій не варто розглядати більшим ніж до кінця поточного року.

ВИСНОВКИ

Ці пропозиції можуть бути використані як один з елементів підвищення соціально-економічної ефективності інвестиційно-будівельних програм в національних та регіональних рамках. Використання перевірених часом інструментів технічного аналізу для прогнозування цін в сегментах житлової та комерційної нерухомості можуть нормалізувати цінову ситуацію на інвестиційно-будівельному ринку, що позитивно вплине на стан економіки країни в цілому та зменшить регіональні диспропорції будівельного ринку України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Апель, Дж. Технический анализ. Эффективные инструменты для активного инвестора [Текст] / Дж. Апель. – СПб. : Питер, 2007. – 304 с. – ISBN 978-5-469-01365-5.
2. Мазур, И. И. Инвестиционно-строительный инжиниринг [Текст] / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро. – М. : Елима, 2007. – 1216 с. – ISBN 978-5-282-02801-0.

Отримано 31.03.2011

A. B. ШПАКОВ

НОРМИРОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЭЛЕМЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО АНАЛИЗА

Киевский национальный университет строительства и архитектуры

В статье рассматривается перспектива симбиоза методов инвестиционного менеджмента в строительных проектах и технического анализа, который является одним из основных механизмов анализа фондового рынка, с целью устранения ценовых диспропорций в современной строительной отрасли в связи с несовершенством механизмов формирования цены на конечную продукцию строительно-инвестиционных проектов.

технический анализ, инвестиционно-строительные проекты, рынок коммерческой недвижимости, ценообразования в строительстве, технические индикаторы, биржа недвижимости, инвестиционные риски, региональные диспропорции

ANDREY SHPAKOV

SETTING OF NORMS OF EFFICIENCY OF REALIZATION OF INVESTMENT BUILD PROJECTS IS WITH THE USE OF ELEMENTS OF TECHNICAL ANALYSIS

Kiev National University of Civil Engineering and Architecture

The article discusses the prospect of a symbiotic methods of investment management in construction projects and technical analysis, which is one of the main mechanism of the stock market analysis in order to eliminate price distortions in the modern construction industry due to the imperfect mechanisms of formation of output prices of construction and investment projects.

a technical analysis, investment-build projects, market of the commercial real estate, pricing, in building, technical indicators, exchange of the real estate, investment risks, regional disproportions

Шолух Н. В., Маленко М. А.

Урбоекологічні процеси та їх вплив на культурно-історичне середовище промислового міста 3

Анненкова М. В., Черненко М. О.

Охорона праці провідника пасажирського вагона 5

Мазур В. О., Загоруйко Т. І., Кожем'яка С. В.

Аналіз та класифікація факторів, що впливають на вибір технології ремонту покрівель промислових будівель 9

Бузнікова А. Ю., Гридчина В. В., Кадигроб М. Є., Кузьменко Л. В.

Динаміка виробничого травматизму в будівельних організаціях Донецької області 12

Шолух М. В., Нестеренко О. Д.

Аналіз рекреаційних просторів м. Донецька на предмет їх доступності для людей з обмеженими фізичними можливостями 16

Трякіна А. С.

Розробка екологічних аспектів інтенсифікації роботи водопровідних очисних споруд 20

Скриннікова Н. О., Шульга Х. А.

К. Малевич і український авангард початку ХХ ст. 26

Синенко Д. С., Голіков О. О.

Пошук інноваційних засобів та методів фізичного виховання у вищому навчальному закладі 29

Зелена О. О., Божко О. М., Опанасенко Н. М.

Проблеми розвитку малого бізнесу в Донецькій області 32

Загоруйко Т. І., Вешневська А. В.

Міжнародний досвід застосування системи менеджменту якості у будівельних підприємствах провідних країн світу 36

Попова О. В., Гапонова Т. М.

Фразеологізми біблійного походження. Старий заповіт 40

Грицук О. В., Ашиткова Ю. О.

Ревнощі та заздрість: феноменологія розрізень 43

Халіль Ахмед (Йорданія), Шкут Л. Й.

Діалог культур як спосіб взаєморозуміння і пізнання світу 46

Подвігіна Н. Б., Золотухина О. В.

Специфіка вербалізації концептів, які позначають предмети релігійного культу, у творі І. С. Шмельова «Літо Господнє» 49

Шкарлат О. А., Токко Н. І.

Марновірство і прикмети як елемент національної картини світу і їх відображення у мові 52

Жигоренко А. О., Ципкін Е. І.

Образ героя у творах Германа Гессе 56

Каток М. М., Северилова П. В.

Символізм золотого кольору в давньоруської іконографії 59

Перлік А. О.

Героїзм в північній традиції кельтів і вікінгів 62

**Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів – будівельно-архітектурної галузі України»
22 квітня 2011 року
Макіївка**

Харенко А. В., Чернишова Л. І. Явища антонімії, синонімії та омонімії у науковій термінології	65
Лалін М. В., Назар Р. М. Мовна модель засобів масової інформації.....	68
Савенкова С. В., Новикова Ю. М. Українські прізвища як лінгвістичний феномен.....	71
Денисенко О. О., Хамедова О. А. Типологія жіночих образів у творчості Є. Кононенко (на матеріалі збірки «Три світи»)	74
О. О. Якель, І. А. Ярошевич Характеристика психічного стану героїв малої прози Івана Франка про дітей	77
Зенкевич В. О., Ярошевич І. А. Жанрові різновиди елегії у творчості Т. Шевченка	80
Григоренко А. А., Ярошевич І. А. Значимість публіцистики Г. Квітки-Основ'яненка для становлення української журналістики	83
Місанов О. П., Михальченко М. М. Витоки української культури.....	86
Апойкова К. О., Сичева Л. В. Класифікація і прикметні ознаки власних імен	89
Зусь А. Б., Кренєва І. В. Особливості навчання німецької граматики на середньому етапі	92
Кулик А. О., Ковальова Н. О. Утворення термінів будівельної тематики	96
Литвинов О. Б., Мовчан М. А. Особливості прояву інтерференції близькоспоріднених мов	99
Липиніна Н. М., Спектор О. О. М. І. Лобачевський про роль виховання і мови.....	103
Гуляєва О. А., Северилова П. В. Філософія православної сім'ї: світоглядна парадигма	106
Витязева Е. Н., Титова Е. А. Про роль метапредметних завдань у досягненні нових освітніх результатів	109
Шапов А. В. Нормування ефективності реалізації інвестиційних будівельних проектів з використанням елементів технічного аналізу	113

Наукове видання

Збірник матеріалів XXXVII Всеукраїнської
студентської науко-технічної конференції
«Науково-технічні досягнення студентів –
будівельно-архітектурної галузі України»
21–22 квітня 2011 року
Макіївка

Відповідальний за видання *В. П. Муцанов*

Автори надрукованих матеріалів несуть відповідальність за вірогідність наведених відомостей, точність даних за цитованою літературою і за використання в статтях даних, що не підлягають відкритій публікації.

Підписано до друку 16.05.2011. Формат 60х84 1/16.
Папір багатофункціональний офісний. Гарнітура AGLittericaCondL.
Умов. друк. арк. 7,31. Тираж 100 прим. Заказ 084-12.

Надруковано у поліграфічному центрі ДонНАБА
86123, Донецька область, м. Макіївка, вул. Державіна, 2.
Видавництво Донбаської національної академії будівництва і архітектури
Свідोцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 2061 видано 13.01.2005 р.